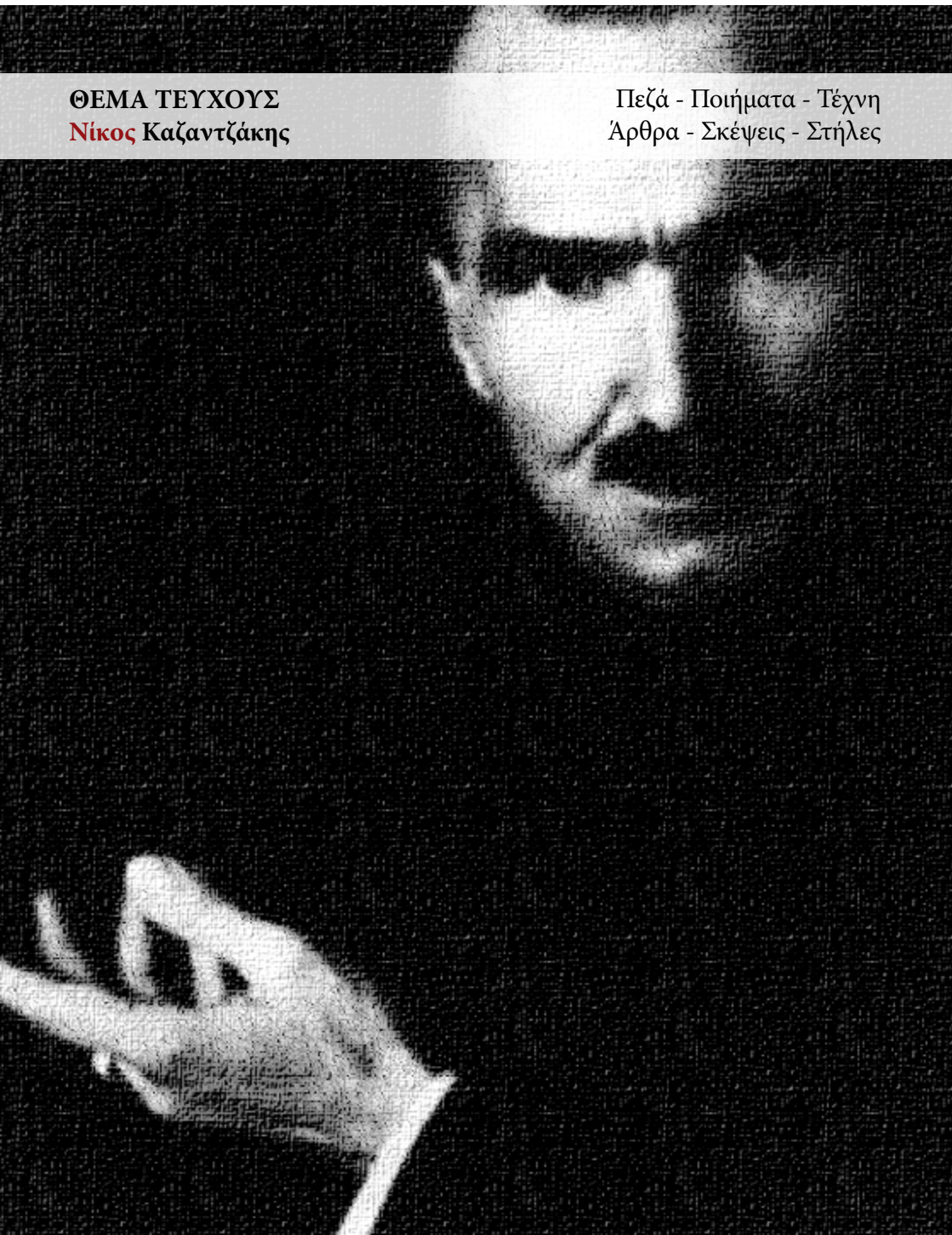

ΘΕΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

Νίκος Καζαντζάκης

Πεζά - Ποιήματα - Τέχνη
Άρθρα - Σκέψεις - Στήλες

δυο λόγια για αρχή

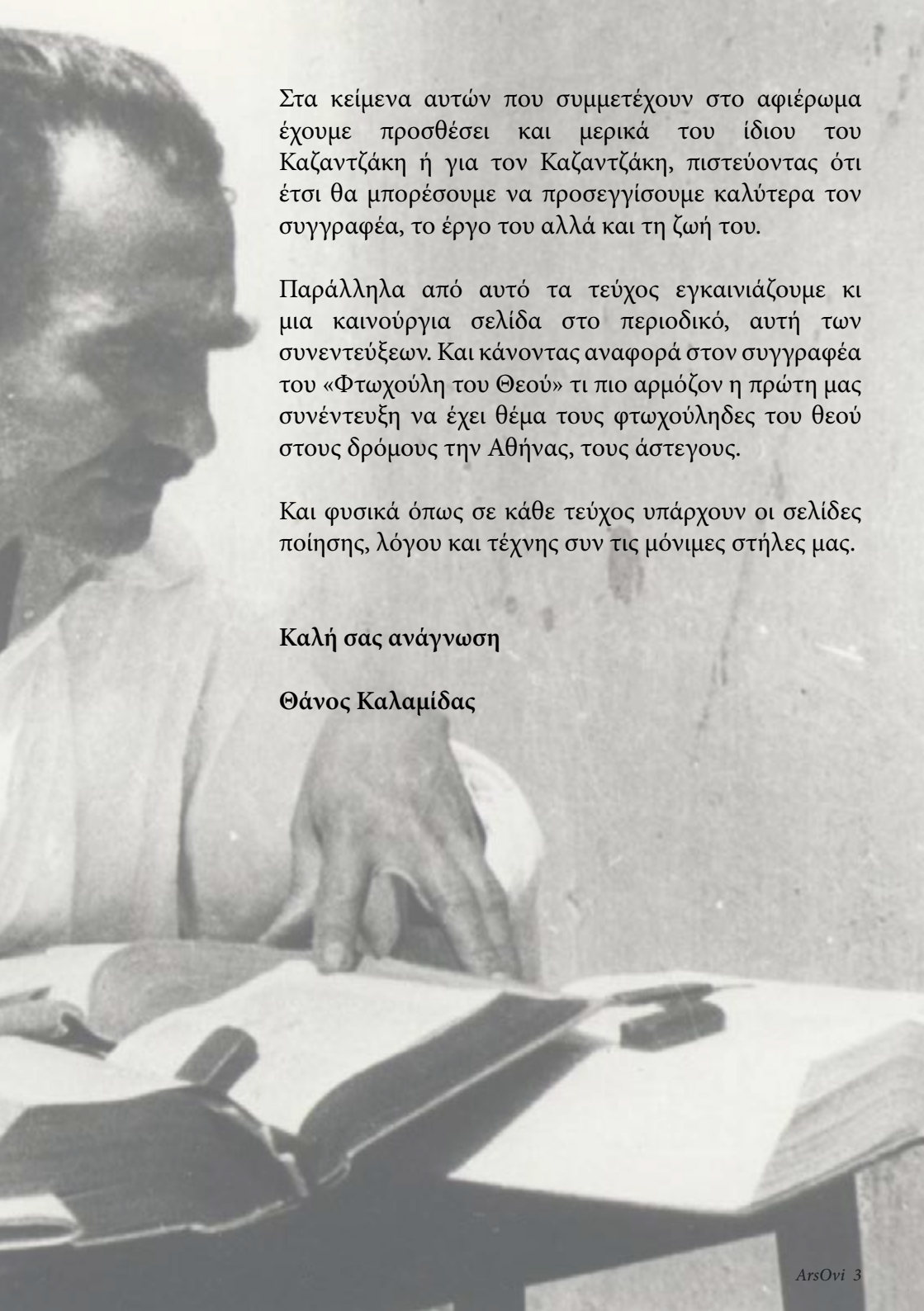
Τον Νίκο Καζαντζάκη τον ξέρουμε όλοι. Οι περισσότεροι έχουμε διαβάσει έργα του και όλοι σχεδόν έχουμε δει ένα άρθρο ή μια αφιέρωση στον μεγάλο Έλληνα συγγραφέα. Για τον Νίκο Καζαντζάκη και το έργο του, έχουν γραφτεί εκατοντάδες βιβλία και κανένας δεν ξέρει πόσα άρθρα σε όλο τον κόσμο, αναλύοντας τον ίδιο, την ζωή του και το έργο του. Αλώςτε και ο ίδιος ήταν πολυγραφώτατος.

Το τρίτο τεύχος του ArsOvi λοιπόν σκεφτήκαμε να το αφιερώσουμε στον Νίκο Καζαντζάκη συνδιάζοντας το γεγονός ότι το 2017 έχει οριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως έτος Καζαντζάκη και τη δική μας αγάπη προς τον μεγάλο Έλληνα συγγραφέα.

Η συμβολή μας στα όσα έχουν γραφτεί για τον Νίκο Καζαντζάκη θα είναι όχι στο να προσθέσουμε άλλη μια ανάλυση στη ζωή και το έργο του, ούτε μια ακόμα μελέτη ή ακαδημαϊκή εργασία, αλλά το να αναφέρουμε πόσο το έργο του ή ακόμα και κάποιο μεμονωμένο βιβλίο του Καζαντζάκη μας άγγιξε, πόσο μας επηρέασε και πώς στη προσωπική μας ζωή, στο τρόπο που βλέπουμε ανθρώπους και γεγονότα.

Προσέξτε, εδώ μιλάμε για την προσωπική μας επαφή με το έργο του Καζαντζάκη. Στην ουσία ο τίτλος θα μπορούσε να είναι και: μια πολύ προσωπική αναφορά στον Νίκο Καζαντζάκη.

Στα κείμενα αυτών που συμμετέχουν στο αφιέρωμα έχουμε προσθέσει και μερικά του ίδιου του Καζαντζάκη ή για τον Καζαντζάκη, πιστεύοντας ότι έτσι θα μπορέσουμε να προσεγγίσουμε καλύτερα τον συγγραφέα, το έργο του αλλά και τη ζωή του.

Παράλληλα από αυτό τα τεύχος εγκαινιάζουμε κι μια καινούργια σελίδα στο περιοδικό, αυτή των συνεντεύξεων. Και κάνοντας αναφορά στον συγγραφέα του «Φτωχούλη του Θεού» τι πιο αρμόζον η πρώτη μας συνέντευξη να έχει θέμα τους φτωχούληδες του θεού στους δρόμους την Αθήνας, τους άστεγους.

Και φυσικά όπως σε κάθε τεύχος υπάρχουν οι σελίδες ποίησης, λόγου και τέχνης συν τις μόνιμες στήλες μας.

Καλή σας ανάγνωση

Θάνος Καλαμίδας

περιεχόμενα

Θέμα: *Νίκος Καζαντζάκης*

Χαϊδεύοντας ένα εξώφυλλο	7
Καζαντζάκης και μνήμες...	11
Η καρδιά και η πένα του Καζαντζάκη	17
Ο Χριστός ξανασταυρώνεται	19
Το βέλος και ο στόχος	22
Η αλήθεια για ...κάποιον αφορισμό	24
Η Μάχη της Κρήτης	40
Ο βίος και η πολιτεία του Νίκου Καζαντζάκη	46
Σκέψεις και κουβέντες του Νίκου Καζαντζάκη	50

Συνέντευξη

Οι φτωχούληδες των Αθηνών	55
---------------------------	----

Πεζά

Ο Μπάρμπας	63
Η ομίχλη του χρόνου	69
Προσπαθώ...!	71
Ο Μεσημεράς	74
Πρέπει να γίνεις εσύ ήλιος ...	78

Ποιήματα

Η μελαγχολία των κλαδιών	81
Τα Αιώνια	82
Πικρές επιθυμίες	83
Η Αμυγδαλιά	84
Αναμνήσεις	85
Δεν Ξέρω	86
Και να 'χαμε	88

Τέχνη

Θραύσματα πόλης (χωρίς επεξεργασία)	91
Πολιτική ταυτοποίηση και ταυτότητα	96

Κρίσεις

Οι πεινασμένοι και η φροϊλάϊν Αιλινήδα	99
--	----

Στήλες

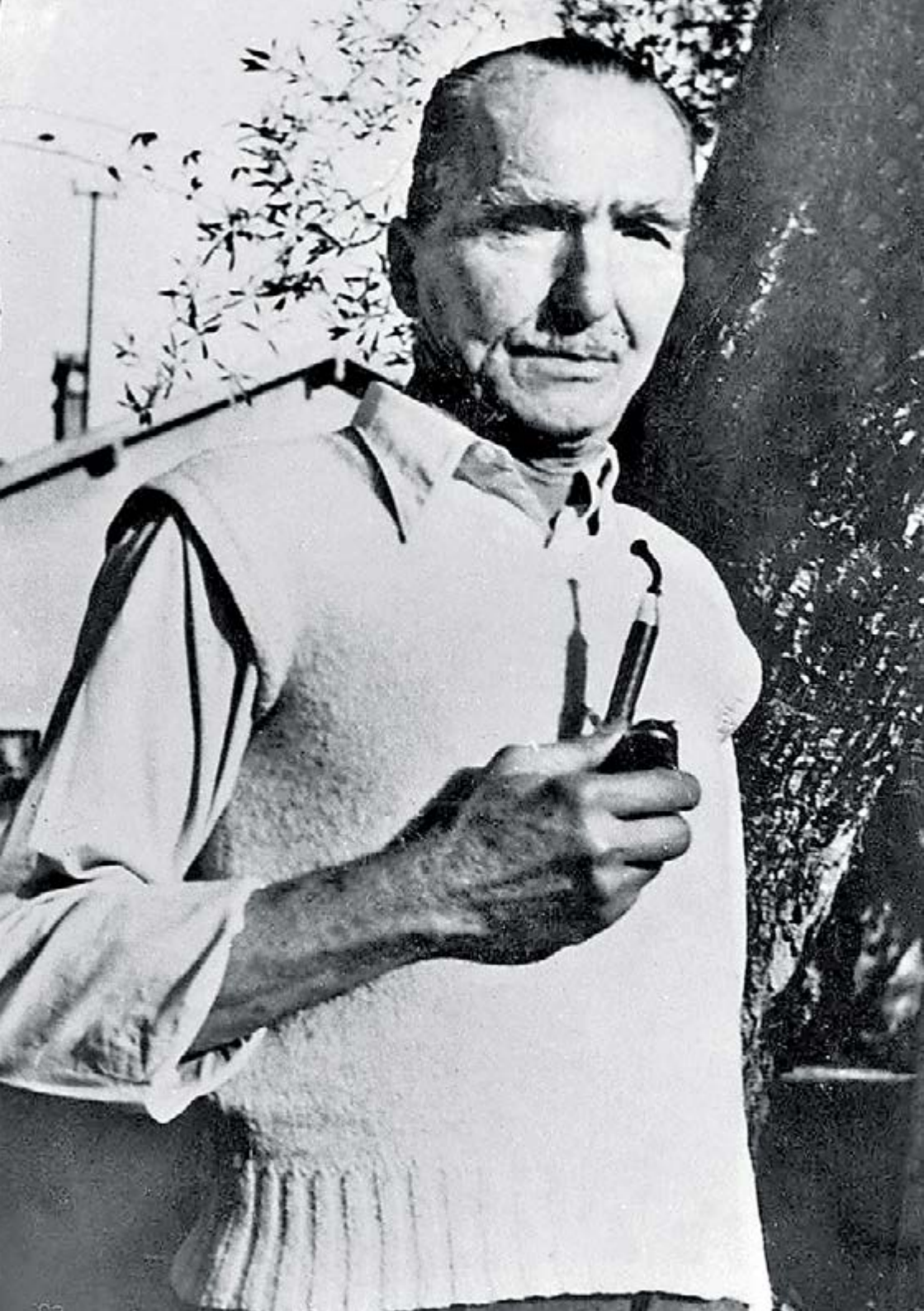
Η γενιά W	103
-----------	-----

εξώφυλλο

Νίκος Καζαντζάκης

(Ηράκλειο Κρήτης, 18 Φεβρουαρίου/3 Μαρτίου 1883 – Φράιμπουργκ, 26 Οκτωβρίου 1957). Συγγραφέας, πεζογράφος, λογοτέχνης μυθιστοριογράφος, δημοσιογράφος, πολιτικός, μουσικός, θεατρικός συγγραφέας, ποιητής και φιλόσοφος, με πλούσιο λογοτεχνικό, ποιητικό και μεταφραστικό έργο. Από τους σημαντικότερους σύγχρονους Έλληνες λογοτέχνες και ως ο περισσότερο μεταφρασμένος παγκοσμίως. Έγινε ακόμα γνωστότερος μέσω της κινηματογραφικής απόδοσης των έργων του Ο Χριστός ξανασταυρώνεται, Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά και Ο Τελευταίος Πειρασμός. Ένας από τους πιο σεβαστούς από το λαό και από τους πλέον αναγνωρισμένους στο εξωτερικό συγγραφείς.

Χαϊδεύοντας ένα **εξώφυλλο**

ΘΑΝΟΣ ΚΑΛΑΜΙΔΑΣ

Πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος της προσωπικότητας για την εξέλιξη ή διαμόρφωση της ιστορίας; Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχω συμμετάσχει σε τέσσερα διαφορετικά συνέδρια με αυτό το θέμα. Συνέδρια κυρίως από ακαδημαϊκούς από διαφορετικές χώρες και διαφορετικές ειδικότητες, που κάλυπταν από ιστορικούς μέχρι φιλόσοφους, ανθρωπολόγους, κοινωνιολόγους και ψυχολόγους.

Θα θέσω το ερώτημα πιο απλά – ίσως πιο απλοϊκά – για να καταλάβετε το μέγεθός του. Αν δεν υπήρχε ο Χίτλερ θα είχε γίνει ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, το ολοκαύτωμα και όλα όσα διαδραματίστηκαν εκείνη την περίοδο; Η πρώτη απάντηση που φαντάζομαι έρχεται στο μυαλό, είναι ότι όχι, δεν θα υπήρχε ο ΒΠΠ χωρίς τον Χίτλερ, αλλά μήπως αυτό συμβαίνει γιατί έχουμε υποσυνείδητα – και μετά από ένα κυριολεκτικό βομβαρδισμό εκδόσεων συνέχεια τα τελευταία 70 χρόνια – συνδέσει τον ΒΠΠ με τον όνομα Χίτλερ; Ίσως θα βοηθούσε να το καταλάβετε καλύτερα αν περνούσα σε ένα ντόπιο παράδειγμα. Θα γινόταν η επανάσταση του 1821 αν δεν υπήρχε ο Κολοκοτρώνης;

Βλέπετε; Ξαφνικά όλα αλλάζουν. Ξαφνικά ναι μεν ο Κολοκοτρώνης ήταν μια μεγάλη προσωπικότητα και μορφή της επανάστασης, αλλά το συναίσθημα είναι ότι η επανάσταση θα γινόταν, με ή χωρίς Κολοκοτρώνη.

Αυτό έχει εφαρμογή και στην άμεση καθημερινότητά μας. Αναμφίβολα όλοι είμαστε αποτέλεσμα των εικόνων και των εμπειριών μας, αλλά η εξέλιξή μας και η συμβολή μας σε αυτή την εξέλιξη ή στα γεγονότα που αντιμετωπίζουμε στην πορεία της εξέλιξής μας δεν είναι τυχαία, αλλά αποτέλεσμα του χαρακτήρα που διαμορφώσαμε μέσα από τις εμπειρίες και τις εικόνες μας. Η ταπεινή μου συμβολή σε δυο από αυτά τα συνέδρια ήταν η αναφορά μου στον Νίκο Καζαντζάκη και πολύ συγκεκριμένα στο βιβλίο του «Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται». Ένα βιβλίο που οι χαρακτήρες, διαμορφωμένοι από γεγονότα και εικόνες, διαμορφώνουν γεγονότα και εικόνες.

Τον Νίκο Καζαντζάκη τον λάτρεψα από παιδί και σε νεαρή ηλικία χάρις σε πολύ στενό φίλο που έκανε την τελική επιμέλεια των έργων της, είχα την ευκαιρία και τιμή να γνωρίσω κι από κοντά την δεύτερη γυναίκα του και μούσα του, την Ελένη. Έναν άνθρωπο που μέχρι την τελευταία πνοή της ζούσε για τον Καζαντζάκη και ήταν αυτή που μου επιβεβαίωσε τη πίστη μου ότι η αγάπη για προσωπική ελευθέρια, για απόλυτη προσωπική ελευθέρια έκανε τον Νίκο Καζαντζάκη αναρχικό.

Δυο στοιχεία λοιπόν, η δύναμη του χαρακτήρα, της προσωπικότητας, του εγώ, και η αγάπη για την απόλυτη ελευθέρια που περνούσε σε όλους τους χαρακτήρες που έπλαθε ο Νίκος Καζαντζάκης. Ο καπετάν Μιχάλης ήθελε την Κρήτη ελεύθερη αλλά ήθελε τον εαυτό του ελεύθερο, η ελευθερία της Κρήτης περνούσε μέσα από τα δικά του θέλω. Το ίδιο ισχύει και για τον Μανωλιό από το «Χριστός Ξανασταυρώνεται». Κι εκεί ο Μανωλιός ψάχνει την ελευθέρωσή του και την ψάχνει μέσα στην ταύτισή του με το Χριστό ακόμα και στο σωματικό μαρτύριο, ακόμα και στη λογική ότι κάποιοι άλλοι αποφάσισαν να παίξει αυτό το ρόλο. Είναι τέτοια η δίψα του για προσωπική ελευθέρια ώστε αρπάζεται από τον ρόλο που του φόρεσαν άλλοι και ταυτίζεται κάνοντας τη μισή απόσταση, άλλοτε προσαρμοζόμενος στο ρόλο κι άλλοτε προσαρμόζοντας τον ρόλο στις δικές του εμπειρίες και εικόνες.

Η απεραντοσύνη της αγάπης του συγγραφέα και των δημιουργημάτων του για την ελευθερία φαίνεται και στην επιγραφή που ο ίδιος θέλησε να χαρακτηί στο μνήμα του: Δεν ελπίζω τίποτα, δε φοβούμαι τίποτα, είμαι λέφτερος.

Έτσι, για μια στιγμή σκεφτείτε τις λέξεις: Δεν ελπίζω τίποτα, σε αντίθεση με το «η ελπίδα πάντα πεθαίνει τελευταία». Δεν φοβούμαι τίποτα, σε αντιστοιχία των λόγων του Αντισθένη: «Οστις εταίρους δέδοικε, δούλος ων λέληθεν εαυτόν» (μετ. όποιος φοβάται τους άλλους, γίνεται δούλος χωρίς να το καταλάβει). Είμαι ελεύθερος. Όπως ο Κωνσταντής και ο γαϊδουράκος του.

Όπως δεν θα κατάφερναν ποτέ να ελευθερωθούν ο Αγάς και ο παπά-Γρηγόρης παρόλη την εικονική ελευθερία που δίνει η εξουσία και απόρροιά της ο πλούτος. Πάλι η ομορφιά των χαρακτήρων του Καζαντζάκη. Να άλλοι δυο χαρακτήρες, αποτέλεσμα εμπειριών και εικόνων που ψάχνουν την ελευθερία τους μέσα από τις εμπειρίες τους, διαμορφώνοντας και επηρεάζοντας την ιστορία. Εδώ πια βλέπεις την σύγκρουση των χαρακτήρων στην εξέλιξη της γενικότερης ιστορίας και πόσο ρόλο μπορεί να παίξει ο καθένας τους, ξεκινώντας με το μικρόκοσμο τους. Ακόμα κι ο γαϊδουράκος. Είναι σαν μια συνεχόμενη πάλη εμπειριών. Και ξέρετε, το πιο συγκλονιστικό είναι το τέλος, η εικόνα της καταστροφής και του μάταιου. Η εικόνα της ελπίδας που χάνεται στα αποκαΐδια του χωριού. Του χωριού που υπήρξε το κέντρο όλου του δράματος και όλων των ελπίδων για όλους τους χαρακτήρες, από τον Λαδά μέχρι την κόρη του παπά-Γρηγόρη.

Πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος της προσωπικότητας για την εξέλιξη ή διαμόρφωση της ιστορίας, ακόμα κι όταν το τέλος οδηγεί στο μάταιο; Μα το ταξίδι είναι αυτό που έχει σημασία! Κι αυτό υπάρχει μέσα στο «Χριστός Ξανασταυρώνεται» του Καζαντζάκη και τελείως ειρωνικά είναι στο πρόσωπο του προδότη, του Ιούδα, του Παναγιώταρου.

Καζαντζάκη πρωτοδιάβασα σε πολύ τρυφερή ηλικία και μάλιστα την πρώτη φορά που τον διάβασα το έκανα για όλους τους λάθος λόγους. Ήταν γιατί υπήρχε το βιβλίο του «Ο Καπετάν Μιχάλης», δερματόδετο, κατακόκκινο με ολόχρυσα γράμματα στη βιβλιοθήκη του πατέρα μου κι ήταν από αυτά τα βιβλία που στο μυαλό ενός παιδιού είναι «βαριά», είναι για τους μεγάλους. Αυτά μέχρι που έφτασα στη δεύτερη σελίδα. Μετά ο Καζαντζάκης έγινε λατρεία. Ο «φτωχούλης του Θεού», «Ο Βραχόκηπος» ακολούθησαν το «Χριστός Ξανασταυρώνεται» και κάποια στιγμή τέλειωσα ανάποδα με τον «Αλέξη Ζορμπά».

Σε μεγαλύτερη ηλικία λάτρεψα τον «Νικηφόρο Φωκά», το θεατρικό του Καζαντζάκη και τα ποιήματά του. Πριν από λίγα χρόνια είδα την νεότερη γενιά να βγάζει από τη βιβλιοθήκη τον «Φτωχούλη του Θεού», να τον χαϊδεύει κι αν και θα περάσουν πολλά χρόνια μέχρι τα ελληνικά της να της επιτρέψουν να τον διαβάσει, ένιωσα ένα περίεργο τσίμπημα βλέποντας την κόρη μου να κάνει την ίδια κίνηση που είχα κάνει κι εγώ την πρώτη φορά. Να χαϊδεύει τρυφερά το εξώφυλλο και να ψηλαφίζει τα ανάγλυφα γράμματα του τίτλου. Ήταν σαν ένα πρώτο άγγιγμα στην προσωπική ελευθερία. ■

Καζαντζάκης και μνήμες...

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΡΟΥ

Μέρες τώρα παλεύω να θυμηθώ πώς “γνώρισα” τον μεγάλο Καζαντζάκη. Μέχρι πριν λίγες ώρες δεν μπορούσα να θυμηθώ και θα σας ομολογήσω τη δυσκολία που είχα να γράψω ένα κείμενο για τον λογοτέχνη μας.

Από την αρχή του μήνα σε καθημερινή βάση είχα τέσσερις κειμενογράφους μονίμως ανοιχτούς και προσπαθούσα να γράψω. Γράψε-σβήσε ήμουν, τι να γράψω ο κόκκος της άμμου για αυτό το βουνό που λέγεται Καζαντζάκης;

Τελικά όλα τα κείμενα κατέληξαν στον κάδο των αχρήστων και αποφάσισα απλώς να μοιραστώ μαζί σας τη γνωριμία μου μαζί του.

Δεν έγινε σε μεγάλη ηλικία αλλά όταν πήγαινα πέμπτη δημοτικού. Η δασκάλα μας ήταν μια απίστευτη εκπαιδευτικός, που σε συνεννόηση με τη διευθύντρια του σχολείου και ενημέρωσης προς τους γονιούς μας, όλα τα παιδιά είχαμε ένα τετράδιο και ένα ντοσιέ με φωτοτυπίες που μας έδινε σιγά-σιγά, αυτό ήταν μυστικό μας.

Ο λόγος είναι ότι θεωρούσαν πως τα βιβλία του υπουργείου ήταν εκπαιδευτικά σκουπίδια. Μας είχαν δασκαλέψει πως αν ποτέ ερχόταν κάποιος από το υπουργείο και ρωτούσε για τα μαθήματα ποτέ μα ποτέ δεν θα μαρτυρούσαμε την ύπαρξη του τετραδίου και του ντοσιέ, μια επίσκεψη που δεν αποφύγαμε τελικά, αλλά στην επόμενη τάξη.

Με αυτό τον τρόπο μάθαμε την ελληνική γλώσσα αλλά και πολλούς λογοτέχνες, ποιητές, ζωγράφους, γλύπτες της αρχαίας και νέας Ελλάδας. Θυμήθηκα πως το κείμενο που είχε διαλέξει ήταν από την “Αναφορά στον Γκρέκο”.

Το πρώτο πράγμα που αποτυπώθηκε στο μυαλό μου ήταν η φωτογραφία που συνόδευε το κείμενο. Ένα γραφείο, υπό διάλυση θα έλεγα, σκεπασμένο από πολλά ανοιγμένα βιβλία και ένας άντρας σκυμμένος με προσήλωση με το ένα χέρι να γράφει σε ένα χαρτί ενώ με το άλλο να “κρατά” το σημείο που διάβαζε. Είναι μια φωτογραφία που όλοι μας έχουμε δει αλλά στα δικά μου μάτια τότε σχηματίστηκαν ένα κατεβατό από απορίες όπως τι διάβαζε, τι αφορούσαν τα βιβλία, τι έγραφε, πότε ήταν, ζει ακόμη, αυτό το κείμενο που έχουμε κάτω από τη φωτογραφία είναι αυτό που έγραφε τότε και ένα σωρό άλλα ερωτήματα.

Όταν γύρισα σπίτι ήμουν ενθουσιασμένη και περίμενα να έρθει η ώρα του διαβάσματος για να ξαναδιαβάσω με ηρεμία τις παραγράφους που διαβάσαμε σχολείο. Τελικά όχι μόνο τις διάβασα, αλλά συνέχισα διαβάζοντας όλες τις σελίδες που μας είχαν δώσει και δημιουργήθηκε ένα πρόβλημα.

Την επομένη με ύφος σοβαρό πήγα στην Κα Αίγλη (τη δασκάλα μου) και την ρώτησα πότε θα φωτοτυπήσει το υπόλοιπο. Μου εξήγησε πως είναι ένα μεγάλο βιβλίο και στην πραγματικότητα δεν είναι για την ηλικία μας αλλά έχει διαλέξει τα πιο ήπια αποσπάσματα μιας και είναι το τελευταίο που είχε γράψει.

Η γραφή του μου δημιούργησε συναισθήματα για το πώς έβλεπε τα πράγματα γύρω του και τον είχα βρει καταθλιπτικό αλλά και αισιόδοξο παράλληλα. Μετά από περίπου μια δεκαετία διάβασα το “Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά” μετά από την ελληνική ταινία που είχα δει και μ’ είχε ξενίσει ο Κούνι με το κατσικίσιο χοροπηδητό του. Το βιβλίο το «ρούφηξα» και αγάπησα ακόμη περισσότερο τον Καζαντζάκη.

Γνωρίζω πως το κείμενό μου δεν σας προσφέρει τίποτα από γνώσεις γύρω από τη ζωή του και αυτό το κάνω συνειδητά. Αν είναι να τον γνωρίσετε θα ήθελα να γίνει διαβάζοντας ένα από τα βιβλία του, ώστε να τον γνωρίσετε με τη δική σας ματιά.

Είμαι σίγουρη πως δεν θα βρείτε ένα αλλά πολλά αποσπάσματα που θα σας εκφράζουν είτε για την προσωπική σας ζωή είτε για τη ζωή της Ελλάδας μας.

Άλλωστε με μια αναζήτηση στο ίντερνετ θα βρείτε ένα καταιγισμό από απόψεις ατόμων που όντως έχουν διαβάσει τα έργα του και από άτομα που δεν έχουν ανοίξει ούτε μια σελίδα από τα βιβλία του. Σχηματίστε τη δική σας άποψη κάνοντας κάτι απλό, διαβάστε ένα βιβλίο του.

Σας αποχαιρετώ με ένα από τα πολλά αποσπάσματα που προσωπικά ξεχωρίζω:

« **Δυο φωνές μέσα μου παλεύουν.** Ο νους: «Γιατί να χανόμαστε κυνηγώντας το αδύνατο;». Μέσα στον ιερό περίβολο των πέντε αισθήσεων χρέος μας ν' αναγνωρίσουμε τα σύνορα του ανθρώπου. Μα μια άλλη μέσα μου φωνή, ας την πούμε έχτη δύναμη, ας την πούμε καρδιά, αντιστέκεται και φωνάζει: «Όχι! Όχι! Ποτέ μην αναγνωρίσεις τα σύνορα του ανθρώπου! Να σπας τα σύνορα! Ν' αρνιέσαι ό,τι θωρούν τα μάτια σου! Να πεθαίνεις και να λες: Θάνατος δεν υπάρχει!»

Δε ζυγιάζω, δε μετρώ, δε βολεύομαι! Ακολουθώ το βαθύ μου χτυποκάρδι. Ρωτώ, ξαναρωτώ χτυπώντας το χάος: Ποιος μας φυτεύει στη γης ετούτη χωρίς να μας ζητήσει την άδεια; Ποιος μας ξεριζώνει από τη γης ετούτη χωρίς να μας ζητήσει την άδεια;

Ναι, σκοπός της γης δεν είναι η ζωή, δεν είναι ο άνθρωπος. Έζησε χωρίς αυτά, θα ζήσει χωρίς αυτά. Είναι σπίθες εφήμερες της βίαιης περιστροφής της.

Ας ενωθούμε, ας πιαστούμε σφιχτά, ας σμιζουμε τις καρδιές μας, ας δημιουργήσουμε εμείς, όσο βαστάει ακόμα η θερμοκρασία τούτη της Γης, όσο δεν έρχονται σεισμοί, κατακλυσμοί, πάγοι, κομήτες να μας εξαφανίσουν, ας δημιουργήσουμε έναν εγκέφαλο και μιαν καρδιά στη Γης, ας δώσουμε ένα νόημα ανθρώπινο στον υπερανθρώπινο αγώνα!

Ν' αγαπάς την ευθύνη. Να λες: Εγώ, εγώ μονάχος μου έχω χρέος να σώσω τη γης. Αν δε σωθεί, εγώ φταίω. Ν' αγαπάς τον καθένα ανάλογα με τη συνεισφορά του στον αγώνα. Μη ζητάς φίλους. Να ζητάς συντρόφους!

Να «σαι ανήσυχος, αφχαρίστητος, απροσάρμοστος πάντα. Όταν μια συνήθεια καταντήσσει βολική, να τη συντρίβεις. Η μεγαλύτερη αμαρτία είναι η ευχαρίστηση.

Πού πάμε; Θα νικήσουμε ποτέ; Προς τι όλη τούτη η μάχη; Σώπα! Οι πολεμιστές ποτέ δε ρωτούνε!

Σκύβω κι αφουγκράζομαι την πολεμική τουτη κραυγή στα σωθικά μου. Αρχίζω και μαντεύω το πρόσωπο του Αρχηγού, ξεκαθαρίζω τη φωνή του, δέχομαι με χαρά και με τρόπο τις σκληρές εντολές του.

Η κραυγή δεν είναι δική σου. Δε μιλάς εσύ, μιλούν αρίφνητοι πρόγονοι με το στόμα σου.

Δεν είσαι λεύτερος. Αόρατα μυριάδες χέρια κρατούν τα χέρια σου και τα σαλεύουν. Όταν θυμώνεις, ένας προπάππος αφρίζει στο στόμα σου, όταν αγαπάς, ένας πρόγονος σπηλιώτης μουγκαλιέται, όταν κοιμάσαι, ανοίγουν οι τάφοι μέσα στη μνήμη και γιομώνει βουρκόλακες η κεφαλή σου.

Μα εσύ να ξεδιαλεγεις. Ποιος πρόγονος να γκρεμιστεί πίσω στα τάρταρα του αίματός σου και ποιος ν' ανηφορίσει πάλι στο φως και στο χώμα. Κάθε σου πράξη αντιχτυπάει σε χιλιάδες μοίρες. Όπως περπατάς, ανοίγεις, δημιουργός την κοίτη όπου θα μπει και θα οδέψει ο ποταμός των απόγονων.

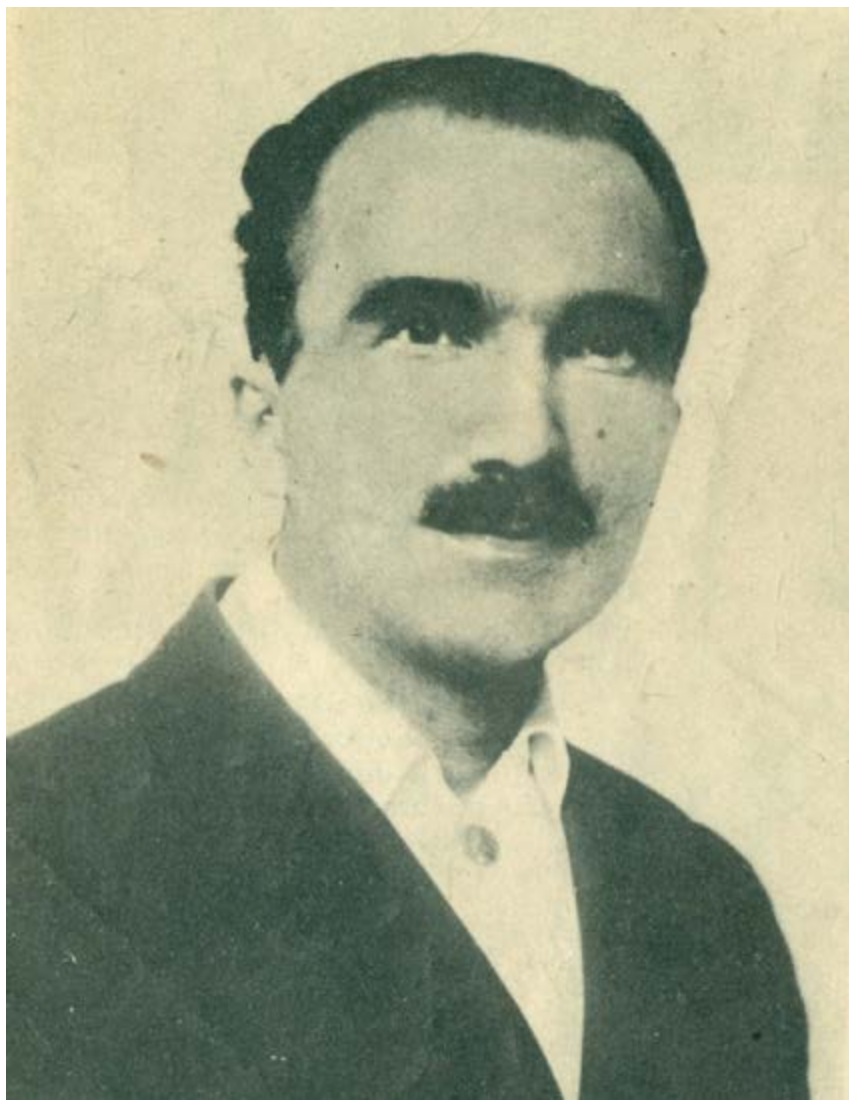
Όταν φοβάσαι, ο φόβος διακλαδώνεται σε αναρίθμητες γενεες και εξευτελίζεις αναρίθμητες ψυχές μπροστά και πίσω σου. Όταν υψώνεσαι σε μια γενναία πράξη, η ράτσα σου αλάκερη υψώνεται και αντρείεύει.

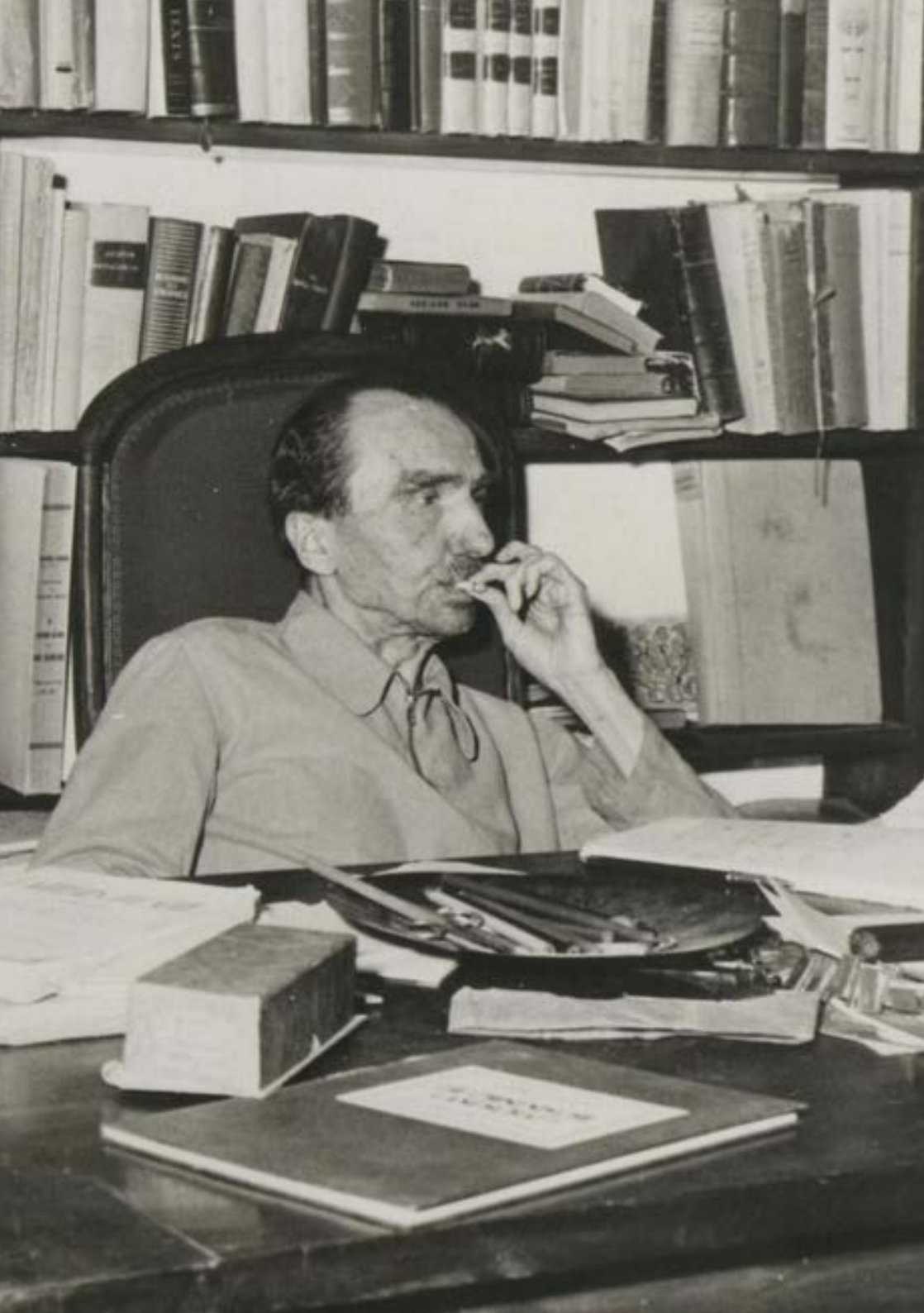
Κοιταξε τους ανθρώπους, λυπησου τους. Κοίταξε τον εαυτό σου ανάμεσα στους ανθρώπους, λυπήσου τον. Μέσα στο θαμπό σούρουπο της ζωής αγγίζουμε ο ένας τον άλλον, ψαχνόμαστε, ρωτούμε, αφουκραζόμαστε, φωνάζουμε βοήθεια!

Τρέχουμε. Ξέρουμε πως τρέχουμε να πεθάνουμε μα δεν μπορούμε να σταματήσουμε. Τρέχουμε. Μια λαμπάδα κρατούμε και τρέχουμε. Το πρόσωπό μας, μια στιγμή, φωτίζεται. Μα βιαστικά παραδίνουμε τη λαμπάδα στο γιο μας κι ευτὺς σβήνουμε, κατεβαίνουμε στον Άδη.

Η καρδια σμιγει ό,τι ο νους χωρίζει, ξεπερνάει την παλαιίστρα της ανάγκης και μετουσιώνει το πάλεμα σε αγάπη.

Τι θα πει ευτυχία; Να ζεις όλες τις δυστυχίες. Τι θα πει φως; Να κοιτάς με αθόλωτο μάτι όλα τα σκοτάδια.» ■

Η καρδιά και η πένα του Καζαντζάκη

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ

Εχουν περάσει χρόνια από τότε που διάβασα πρώτη φορά το μυθιστόρημα του Νίκου Καζαντζάκη «ο φτωχούλης του Θεού» και ακόμα μέσα μου κουβαλάω σκηνές αυτού του έργου. Και ήταν απλά η αρχή μιας διαδρομής στο βίο και τα υπόλοιπα βιβλία του μεγάλου αυτού δημιουργού. Έψαξα αχόρταγα να μάθω τα πάντα γι εκείνον, και όσο διάβαζα για τη ζωή του και ανακάλυπτα στοιχεία της προσωπικότητάς του, τόσο περισσότερο γοητευόμουν από το λόγο που αποτύπωνε στις σελίδες των βιβλίων του. Γιατί διαπίστωνα πως η απλότητα της σκέψης του και η καθαρότητα της ψυχής του ήταν η κινητήρια δύναμη της γραφής του. Οι λέξεις που στοιβάζονταν με ορμή η μία δίπλα στην άλλη, ανέβλυζαν από το χείμαρρο των συναισθημάτων του και των αξιών του. Και ο ίδιος δεν προσπαθούσε να τιθασεύει το «εγώ» του, τα «πιστεύω» του, την πίστη του στο Θεό και τον Άνθρωπο. Άφηνε ελεύθερη την καρδιά του να οδηγήσει την πένα του. Γι αυτό το έργο του είναι μεγαλειώδες.

Σε μια δύσκολη στιγμή για μένα, ένα αγαπημένο μου πρόσωπο μου έδωσε να διαβάσω την «Ασκητική», ένα βιβλίο για το οποίο είχα ακούσει πολλά αλλά λόγω της μικρής του έκτασης θεωρούσα ότι δεν θα μπορού-

σε να μου αποκαλύψει κάτι περισσότερο από όσα ήδη γνώριζα για αυτόν τον συγγραφέα. Θυμάμαι ότι ήταν αργά το βράδυ όταν άρχισα να το διαβάζω και ακόμα είναι εντυπωμένο στο μυαλό μου το πάθος με το οποίο γύριζα τις σελίδες και την ανατριχίλα που διαπέρναγε το κορμί μου σε κάθε φράση του. Η «Ασκητική» είναι για μένα ο Καζαντζάκης. Είναι η ψυχή του. Είναι η διαδρομή του από την αρχή μέχρι εκείνη τη στιγμή. Σαν να βρίσκεται ο ίδιος σ' ένα μεταίχμιο και παλεύει με τις αρχές του, να προσπαθεί να βρει τις νέες ισορροπίες του, σαν να αποζητεί με ένταση και αγωνία να βρει τον τρόπο για να σωθεί ο άνθρωπος. Και έτσι μαζί με αυτόν να σωθεί και ο Θεός. Επιστρέφει στο παρελθόν, στο χθες, στους προγόνους και θέτει τα θεμέλια για να υπάρξει σωτηρία, εξαγνισμός, λύτρωση.

Η «Ασκητική» είναι ένα βαθιά θρησκευτικό και φιλοσοφικό κείμενο που σε κρατάει με δύναμη από το χέρι και σε στροβιλίζει μέσα στα αγωνιώδη ερωτήματα που όλοι έχουμε για την ύπαρξή μας. Για την προέλευσή μας και την κατάληξή μας. Είναι μια κατάθεση ψυχής που σε αφοπλίζει, που αλλάζει τον τρόπο που αντιλαμβάνεσαι την καθημερινότητα, που ανοίγει παράθυρα σε άλλα μονοπάτια και ο καθένας αντικρίζει τη δική του αλήθεια. Στοχάζεσαι, σκέφτεσαι, αναρωτιέσαι. Δεν είναι ένα κήρυγμα, ούτε μια διδαχή. Είναι σκέψεις, άλλοτε με συνοχή και άλλοτε χαμένες στον οίστρο του συγγραφέα. Ο καθένας δέχεται κάποιες από αυτές, και άλλες τις απορρίπτει, με βάση τις δικές του αξίες, τη δική του πίστη, τις δικές του εσωτερικές ανάγκες. Μα το βέβαιο είναι ότι το κείμενο αυτό σε «αναγκάζει» να σκεφτείς, να δεις μια άλλη οπτική των πραγμάτων, να αναμετρηθείς με τον εαυτό σου και να ανακαλύψεις νέα μονοπάτια.

Ταυτόχρονα η «Ασκητική» είναι ένα απaráμιλλης ομορφιάς κείμενο : γραμμένο σε πρώτο πρόσωπο, με χειμαρρώδη λόγο και μοναδική εκφραστικότητα προσδίδει μια πρωτόγνωρη δύναμη στις λέξεις που σε αφήνει άναυδο. Όπως σε όλα του τα πονήματα, ο Καζαντζάκης γράφει με απλότητα και αυθορμητισμό. Τα κείμενά του είναι ανεπιτήδευτα, σφύζουν από τη ζωντάνια και την παραστατικότητα του λόγου του και κατορθώνουν να προκαλέσουν συγκίνηση και έντονα συναισθήματα σε κάθε αναγνώστη.

Ο Καζαντζάκης είναι ένα τεράστιο κεφάλαιο για κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο, για κάθε συγγραφέα, για κάθε δημιουργό. Είναι η επιτομή της καθάριας πένας και της αποτύπωσης της αλήθειας χωρίς δισταγμό, χωρίς ντροπή αλλά και χωρίς έπαρση. ■

Ο Χριστός ξανασταυρώνεται

ASA BUTCHER

Πριν από λίγες ώρες τέλειωσα την ανάγνωση του πρώτου βιβλίου που διάβασα ποτέ από τον Νίκο Καζαντζάκη και πριν από λίγα λεπτά καθώς ερευνούσα για στοιχεία για να γράψω αυτό το άρθρο άρχισα να το ...ξαναδιαβάζω από την αρχή.

Το συγκεκριμένο βιβλίο είχε μια σειρά από πρωτιές για μένα. Δεν είχα ξαναδιαβάσει ελληνική σύγχρονη λογοτεχνία, ποτέ δεν είχα διαβάσει κάτι με το όνομα του Χριστού στον τίτλο και ποτέ δεν ένιωσα συμπάθεια για τόσους χαρακτήρες ταυτόχρονα στο ίδιο βιβλίο.

Παραδόξως η πρώτη φορά που ήρθα σε επαφή με τον Καζαντζάκη ήταν μέσω ταινιών εμπνευσμένων από το έργο του όπως ο *Ζορμπάς* και ο *Τελευταίος Πειρασμός*, και δεν είχα καταλάβει ότι ήταν δικά του βιβλία μέχρι που άρχισα αυτή την έρευνα για το άρθρο. Είναι αναμφιβόλως ο μεγαλύτερος Έλληνας συγγραφέας και φιλόσοφος του 20ου αιώνα και ο περισσότερο μεταφρασμένος σύγχρονος Έλληνας συγγραφέας.

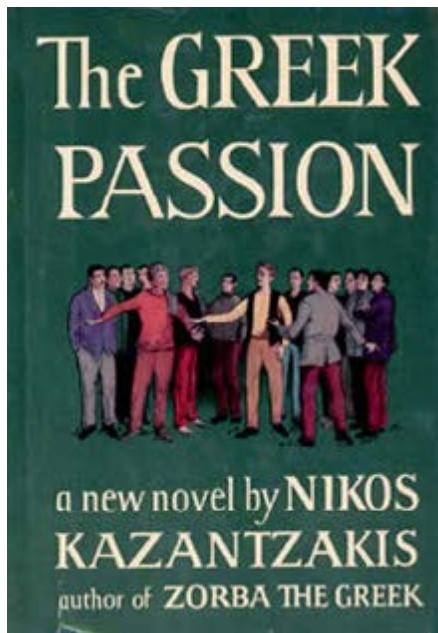
Όταν ο φίλος μου ο Θάνος, μου έδωσε να διαβάσω το «Χριστός ξανασταυρώνεται», μου είπε ότι το συγκεκριμένο βιβλίο είναι από τα πιο αγαπημένα του, έτσι κάποιες αμφιβολίες που είχα διαλύθηκαν αμέσως. Το πρόβλημα με την ανάγνωση ενός μεταφρασμένου βιβλίου είναι η ικανότητα του μεταφραστή. Η φήμη του συγγραφέα βρίσκεται στα χέρια του και υπάρχει ο κίνδυνος παραλείψεων ειδικά σημαντικών εθνικών αναφορών. Στο συγκεκριμένο βιβλίο ο Jonathan Griffin έκανε υπέροχη δουλειά.

Ο Καζαντζάκης γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης, όταν ήταν ακόμα υπό την κατοχή των Τούρκων, σε ένα παλλόμενο επαναστατικό ρυθμό και την συνεχή επιθυμία για την ανεξαρτησία από την Οθωμανική αυτοκρατορία και την ενοποίηση με τη ελεύθερη Ελλάδα. Η πλοκή του βιβλίου απλώνεται σε ένα χωριό με όλα τα παρομοια στοιχεία και το όνομα Λυκόβρυση, το οποίο βρίσκεται κάτω από το ανήσυχο μάτι του Τούρκου Αγά και του συντρόφου του, το γιουσсуφάκι.

Οι χωρικοί κάτοικοι του χωριού εμπλέκονται στη δημιουργία ενός θεατρικού έργου με θέμα τη ζωή του Χριστού με μέλη της κοινωνίας τους στους

ρόλους του έργου. Ο Μανωλιός, φτωχός βοσκός σε ετοιμασίες να παντρευτεί την εξώγαμη κόρη του τσιφλικά, γίνεται ο Χριστός. Ο Μιχελής ο γιος του τσιφλικά γίνεται ο Ιάκωβος, ο Γιαννακός, ο γυρολόγος και ταχυδρόμος παίρνει το ρόλο του Πέτρου. Ο καφετζής Κωνσταντής μεταμορφώνεται σε Ιωάννη και ο πεταλωτής Παναγιώταρος με το διαβολικό γένι παίρνει το ρόλο του Ιούδα.

Η εξέλιξη του κάθε χαρακτήρα ολοκληρώνεται μέσα στη διήγηση και πάντα βοηθώντας στην εξέλιξη της διήγησης. Ο Μανωλιός είναι ο κεντρικός χαρακτήρας αλλά όχι ο μόνος ήρωας της ιστορίας. Ο καθένας από τους πολίτες αυτής της κοινότητας και τους χωρικούς παίζει σημαντικό ρόλο στη ιστορία και μερικές φορές το απρόοπτο συμβαίνει με κάποιο χαρακτήρα να πεθαίνει την ίδια στιγμή που αυτοί που επιθυμείς να πεθάνουν πάντα επιβιώνουν.

Παρ' όλο που η ιστορία διαδραματίζεται σε ένα ελληνικό χωριό υπό την κατοχή των Τούρκων, οι ρίζες της ιστορίας έχουν διεθνή χαρακτήρα με αναφορά στην θρησκεία και την εκμετάλλευση της εξουσίας από αυτούς που αυτοδιορίζονται απεσταλμένοι του θεού. Ο Χριστός ξανασταυρώνεται είναι ένα δημιούργημα λογοτεχνίας που σημάδεψε σειρά από αντιδράσεις για την εκκλησία, τη θρησκεία και τη θεολογία.

Στου παπα-Γρηγόρη το σπίτι δεν λείπουν ποτέ οι ελιές, το ρακί, το λάδι και το ψωμί. Περιγράφεται σαν ένας αλαζόνας κόκορας, υπερτροφικός και χορτάτος. Σε όλη την ιστορία η κυριαρχία του παπά στους φοβισμένους χωρικούς του επιτρέπει να κάνει ακρότητες εναντίον κάθε ανθρώπινου αισθήματος και της Χριστιανοσύνης που υποτίθεται ότι εκπροσωπεί, εκμεταλλευόμενος τη ρήση ότι ο θεός είναι μαζί του.

Το πραγματικό πρόσωπο των πιστεύω του παπα-Γρηγόρη εμφανίζεται μαζί με την είσοδο μιας ομάδας προσφύγων που ξεφύγαν από την καταστροφική μανία των Τούρκων και το κάψιμο του χωριού τους. Οι πρόσφυγες οδηγούνται από έναν άλλο παπά, τον παπα-Φώτη, που είναι ακριβώς η εικόνα του ιερέα που επιθυμούμε. Πιστός στη Βίβλο και αγωνιών για τη μοίρα των συνανθρώπων του είναι το διαμετρικά αντίθετο του παπά-Γρηγόρη.

Έχει γραφτεί ότι ο Καζαντζάκης βασανιζόταν από μεταφυσικές ανησυχίες. Ο Χριστός και η διδαχή του υπάρχει σε όλα τα έργα του και παραβλέποντας το γεγονός ότι στο βιβλίο ο «Χριστός ξανασταυρώνεται» ήταν ιδιαίτερα επικριτικός για την εκκλησία, το συναίσθημα της βαθιάς του πίστης παραμένει αναλλοίωτο.

Αφήνοντας τη θεολογία στην άκρη, η ιστορία περιγράφει την μάχη ανάμεσα στο καθήκον να προστατεύσεις την οικογένειά σου και τα κεκτημένα της με το να βοηθήσεις τον αδύναμο. Η ιστορία θέτει την ίδια ερώτηση που ρωτάμε και σήμερα, πόσα κάποιος είναι διατεθειμένος να προσφέρει πριν αρχίσουν οι ερωτήσεις για το κίνητρο;

Το βιβλίο ο Χριστός ξανασταυρώνεται κυκλοφόρησε στην Μεγάλη Βρετανία με τον τίτλο: *The Greek Passion* (1948) ■

Το βέλος και ο στόχος

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ

Καζαντζάκη άργησα πολύ να διαβάσω. Πολύ όταν λέω, πάνω από τα 30, μάλλον 2-3 χρόνια πριν. Καμιά φορά εύχομαι να είχα διαβάσει νωρίτερα, στα 15 ή στα 20 και το «Είμαι λεύτερος» να μη σήμαινε τότε απλώς το σλόγκαν της μόδας, αλλά να έβγαζε κι άλλο νόημα. Πολλά θα είχα ή δε θα είχα κάνει. Αν και ξέρουμε πως ένα πράγμα στη ζωή μας να γινόταν αλλιώς, τότε δε θα είχαμε αυτή τη ζωή και όσα την απαρτίζουν, συμπεριλαμβανομένων κι ανθρώπων. Οπότε καλό είναι να αποφεύγονται τέτοιες σκέψεις. Άργησα λοιπόν να τον διαβάσω γιατί απλά δεν έτυχε, όχι ότι μου φαινόταν βαρύς ή κουλουριαράς, όπως βαφτίζουν πλέον κάθε τι που δεν είναι πολτός οι χρήστες του φατσοβιβλίου. Πρώτο του βιβλίο που διαβάζω, ο Χριστός Ξανασταυρώνεται. Κι εκεί με χτυπάει κατακούτελα η πιο όμορφη λέξη που έχω δει ποτέ μου: Ουρανοδόξαρο... Το ουράνιο τόξο. Δεν ξέρω γιατί, όμως ποτέ μου δε θα ξεχάσω αυτή τη λέξη και το πόσα πράγματα ταρακούνησε μέσα μου, χωρίς κανένα λόγο ή ίσως για κάποιο λόγο που δεν έχω καταλάβει ακόμα.

Αν και υπάρχουν χίλια δυο σημεία για να σταθεί κανείς διαβάζοντας το συγκεκριμένο έργο, δε θέλω να αναλύσω ακόμα μια φορά κάτι που πολλοί άλλοι έχουν αναλύσει και πολύ καλύτερα από μένα. Εξάλλου το θέμα μας αυτή τη φορά δεν είναι τόσο ο Καζαντζάκης ή το έργο του, αλλά ο Καζαντζάκης είναι κατά κάποιο τρόπο το βέλος κι όλοι εμείς οι αναγνώστες του ο στόχος και κάπου αυτό το βέλος μας έχει χτυπήσει.

Ίσως φανεί σε κάποιους αστείο, όμως όταν τα πράγματα είναι πολύ άσχημα γυρίζω πάντα στον Καζαντζάκη. Είναι ο μόνος που με κάνει να εξακολουθώ να πιστεύω στους ανθρώπους, κάθε φορά που καταλαβαίνω πως απομακρύνομαι από αυτούς κι από τον κόσμο. Κάθε φορά που ο κόσμος γύρω μου παύει να με αφορά, γυρίζω στον Καζαντζάκη. Και θυμάμαι, να μη χάνω την πίστη μου στο καλό των ανθρώπων. Θυμάμαι να κάνω τον πόνο τους δικό μου κι ας μην είναι. Καμιά φορά πρέπει να το κάνεις κι αυτό. Και όχι, δεν έχει να κάνει ότι μέσω του ξένου πόνου μετριάξεις τον δικό σου. Αλλά όταν αφήσεις τον πόνο του συνανθρώπου σου να μπει μέσα σου και να γίνει κομμάτι σου, όταν αφήσεις όλα τα συναισθήματα που προκαλεί ο πόνος ελεύθερα να ξεχυθούν και να σε πνίξουν, όταν υποφέρεις με τον πόνο γύρω σου κι ας μην είναι ο δικός σου, τότε καταφέρνεις να εκτιμήσεις λίγο περισσότερο κι εσένα τον ίδιο αλλά και όλους τους ανθρώπους όπου κι αν είναι, όποιοι κι αν είναι, και τότε πολλά πράγματα είναι πια διαφορετικά.

Κάποιος φίλος μου είπε σε μια αντίστοιχη κουβέντα για τον Καζαντζάκη πως «στα 30 σου δεν αλλάξεις τίποτα στον κόσμο. Έχεις αργήσει πολύ.» Όμως εγώ δεν μπορώ να το δεχτώ αυτό. Δεν μπορώ, δεν θέλω, δεν πρέπει. Δε με παίρνει. Γιατί τελικά αυτό που σου μένει να πιστεύεις και στο οποίο να ελπίζεις, είναι πως κάπως θα αλλάξεις κάτι. Αυτό είναι το νόημα της ύπαρξής μας.

Φυσικά δεν μπορεί να πιστεύει κανείς πως μπορεί να αλλάξει όλους τους ανθρώπους και τον κόσμο ολόκληρο σαν σύνολο, αυτό θα ήταν το λιγότερο αφελές και προφανώς ανόητο και μάταιο, όμως εστιάζοντας στον έναν, αν καταφέρεις να αγγίξεις έστω έναν, κι αν αυτός ο ένας κάνει κάτι καλύτερο για τον ίδιο ή κάποιον άλλο γύρω του, τότε τα έχεις καταφέρει!

Έχεις καταφέρει να αλλάξεις τον κόσμο. Κι ο Καζαντζάκης είναι η απόδειξη ότι υπάρχουν πολλοί, χιλιάδες μικροί θαυματοποιοί που μπορούν να το κάνουν. ■

Η αλήθεια για ...κάποιον αφορισμό

ANNA ΟΙΣΤΡΟΥ

Στις συνειδήσεις των πολλών ο Νίκος Καζαντζάκης έμεινε αφορισμένος της Εκκλησίας για το έργο και τις ιδέες του. Η αλήθεια όμως είναι διαφορετική. Όχι πως δεν προσπάθησε το Ιερατείο της εποχής να εξοντώσει την «απειλητική» σκέψη του Τελευταίου Πειρασμού ή να εξοστρακίσει τον δημιουργό της. Αλλά τύχη αγαθή το «θελε στον θρόνο του Οικουμενικού Πατριαρχείου να βρεθεί ένας άνθρωπος που εκτίμησε το έργο του Καζαντζάκη, ο Αθηναγόρας.

Την αλήθεια για την υπόθεση του αφορισμού την ήξεραν λίγοι (ανώτατοι κληρικοί κυρίως) την μέρα της κηδείας του Καζαντζάκη. Και κείνοι την φύλαξαν και την έκρυψαν ευλαβικά. Ο καθένας για τους δικούς του λόγους. Χρόνια μετά μία δημοσιογραφική έρευνα προσπάθησε να την φέρει στο φως αλλά πάλι η ιστορική συγκυρία εμπόδισε το εγχείρημα.

Τελικά η αλήθεια έλαμψε το 2003 (!) μόλις, μαζί με το παρόν επίσημο έγγραφο του Φαναρίου. Εν ολίγοις, ο Καζαντζάκης επίσημα δεν αφορίστηκε ποτέ. Κι αυτό γιατί το τυπικό της διαδικασίας του αφορισμού απαιτούσε μετά την λήψη της απόφασης από την Ιερά Σύνοδο να υπάρξει και υπογραφή του Οικουμενικού πατριάρχη.

Και ο Αθηναγόρας σαν είδε το αίτημα οργίστηκε. Το καταχώνιασε στο συρτάρι του και δεν το υπέγραψε ποτέ. Παρά το γεγονός ότι την ίδια εποχή ο Πάπας με το γνωστό του «αλάθητο» δεν φέρθηκε ανάλογα. Ο «Τελευταίος Πειρασμός» μπήκε στο Index Librorum Prohibitorum του Βατικανού.

Η αρχή των εκκλησιαστικών διώξεων για τον Καζαντζάκη

Η εκκλησιαστική μάνητα σε βάρος του Καζαντζάκη ξέσπασε επισήμως το 1928, όταν ήρθε στη χώρα ο Πανάι Ισράτι για να μιλήσει μαζί με τον Γληνό και τον Καζαντζάκη για την Ε.Σ.Σ.Δ. Την ίδια περίοδο ο Γληνός είχε αναλάβει προσπάθεια εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στο Μαράσλειο. Έλεγε συχνά ότι η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση απαιτεί μεταρρυθμίσεις στην πολιτική και την θρησκευολογική προσέγγιση.

Ο Βάρναλης περιγράφει τα γεγονότα της εποχής γράφοντας: «Το σύνθημα της επίθεσης ενάντια στην Ακαδημία και στο Μαράσλειο το έδωσε η «Εστία» η οποία μ' ένα κύριο άρθρο άρχισε τις κατάρες και τους αφορισμούς. Τίτλος: Κοινωνικό σκάνδαλο! Μέσα σε δυο ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Παιδαγωγική Ακαδημία και Μαράσλειο) γίνεται αντεθνική εργασία! Εκεί «υπονομεύονται» τα τιμιότατα της φυλής! Εκεί ονομάζονται σάπια τα ιδανικά της πατρίδας, κουρελόπανο η σημαία μας! Εκεί βρίζεται η... Παναγία!».

Τα ανέκδοτα της εποχής είναι χαρακτηριστικά. Τα υποδαυλίζουν οι «βολεμένοι» κάθε εξουσίας. Και της εκκλησιαστικής περιλαμβανομένης. Το πιο γνωστό είναι εκείνο με τον παππού και την εγγονή του, η οποία ξαφνικά αποφασίζει να ... ουρήσει δημοσίως.

Ο παππούς την ρωτά εμβρόντητος που τα έμαθε αυτά τα .. κόλπα. και η μικρή απαντά: Στο Μαράσλειο! Έτσι μας διδάξανε οι καθηγητές μας. Να είμαστε «υπεράνω των προλήψεων».

Ο Καζαντζάκης -νομίζω- ήταν, αρχικά τουλάχιστον, κάτι σαν τις σημερινές «παράπλευρες απώλειες» των πολέμων. Τουλάχιστον έτσι ξεκίνησε. Μετείχε στην συγκεκριμένη εκδήλωση όπου παρενέβη η Ασφάλεια, η οποία απέλασε αμέσως τον Ισράτι, δίκασε τον Γληνό και τον Καζαντζάκη τον παρέδωσε στο ... Ιερατείο της εποχής. Η Εκκλησία εν συνεχεία απλώς έκανε αυτό που κάνει ανά τους αιώνες (συχνά με άχαρο τρόπο): περιφρούρησε το μαντρί. Κι ο Καζαντζάκης ήταν ένα μαύρο πρόβατο που βάλθηκε να σκέφτεται και είχε και το θράσος να γράφει σκέψεις που ξένιζαν. Τα κείμενά του δεν ευλογούσαν κεριά και καντηλέρια, παραμυθάκια και μύθους, ναούς και

ράσα. Άρα συνειρμικά ήταν επικίνδυνος. Άσε που στα μάτια πολλών οι ιδέες του φάνταζαν αριστερών φρονημάτων. Η κρίση κορυφώθηκε με τα έργα «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται», «Ο Φτωχούλης του Θεού» και κυρίως με τον «Τελευταίο Πειρασμό». Ο Καζαντζάκης βρέθηκε στο στόχαστρο λυσσαλέων επιθέσεων που εκπορεύονταν από κάποιους Ιεράρχες (κρατούντες της τότε Συνόδου όμως) και από μερίδα του Αθηναϊκού Τύπου. Στον αντίποδα στεκόταν πλάι του μία άλλοτε φοβισμένη κι άλλοτε επαναστατημένη ελίτ του πνεύματος και της διανοήσης που είτε ψέλλιζε και δεν ακουγόταν είτε κραύγαζε και δυσκολευόταν να την ακολουθήσει η κοινωνία της εποχής. Ήδη έχει διωχθεί δύο φορές: Η πρώτη με τον Γληνό που αθώνονταν αμφότεροι και η δεύτερη το 1930 για την «Ασκητική» του. Η δεύτερη αυτή δίκη όμως δεν έγινε ποτέ.

Πάντως, στα μέσα του 1954 μία νέα αφορμή βρίσκεται από πλευράς εκκλησίας. Ο Μητροπολίτης Χίου υποβάλλει έκθεση στην Ιερά Σύνοδο για το βιβλίο «Καπετάν Μιχάλης» το οποίο θεωρεί αντεθνικόν και υβριστικόν για την Εκκλησία και ζητά να αφορισθεί ο Καζαντζάκης.

Ο Καπετάν Μιχάλης .. στην Ιερά Εξέταση

Πολλοί νομίζουν ακόμη ότι η αφορμή ήταν ο Τελευταίος Πειρασμός. Αλλά όχι. Το Χριστεπώνυμον εκκλησίασμα έθιξε ο καπετάν Μιχάλης. Η επιστολή μάλιστα προς το Ιερατείο ανέφερε ότι το βιβλίο αυτό εξευτελίζει τον αγώνα των Κρητών (!!) γιατί περιγράφει τον καπετάν Μιχάλη ως μέθυσο και τον Πολυξίγκη ως ερωτύλο. Και προσβάλει και την εκκλησία γιατί στο κεφάλαιο με την κατήχηση της Εμινέ εκείνη λέει ότι ο Θεός είναι γέρος κοτσωνάτος και ο Χριστός ο γλυκός, ντεληκανής γιός του.

Η Εμινέ βέβαια με έναν χαριτωμένα αφελή τρόπο μεταφέρει τις περισσότερες απορίες του κοινού νου για την ευρέως γνωστή ιστορία του Χριστού. Και αυτό σαφώς ήταν ενοχλητικό. Η Ιερά Σύνοδος πείθεται εύκολα και ο αφορισμός ετοιμάζεται. Το αίτημα μεταφέρεται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Μέχρι πριν από τρία χρόνια εικάζαμε όλοι ότι ο αφορισμός του Καζαντζάκη ήταν μία ακόμη μελανή σελίδα στην ιστορία της εκκλησίας. Κι όμως. Ο αφορισμός δεν ίσχυσε ποτέ. Γιατί όσο υπήρχαν πάντα σκοταδιστές στα εκκλησιαστικά πράγματα άλλο τόσο (και συχνά περισσότερο) υπήρχαν και φωτισμένα μυαλά, ανοιχτά και έντιμα.

Η Χανιώτισσα δημοσιογράφος Ελένη Κατσουλάκη σε μία έρευνά της το 1972 πληροφορήθηκε την αλήθεια. Και την έγραψε. Αλλά ουδείς ενδιαφέρθηκε να την δημοσιεύσει. Για να ακριβολογώ όλοι έδειξαν προθυμία για το αντίθετο. Η ίδια το 2003 δημοσίευσε την ιστορία στο περιοδικό του Παντείου. Μία ιστορία που προσπαθούσε να γνωστοποιήσει για 30 σχεδόν χρόνια και δεν την άφηναν.

Μη αφορισμός με τη ... βούλα του Πατριαρχείου

«Το 1954 άρχισε ένας πρωτόγονος πνευματικός Μακαρθισμός εναντίον του μεγάλου συγγραφέα Νίκου Καζαντζάκη που για μισό αιώνα τίμησε και εξύψωσε την Ελλάδα και χαλύβδωσε την παγκόσμια λογοτεχνία. Ο Πάπας της Ρώμης απαγόρευσε την κυκλοφορία του ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΠΕΙΡΑΣΜΟΥ. Ο Καζαντζάκης έστειλε τηλεγράφημα στο Βατικανό με μια φράση στα Λατινικά του Χριστιανού απολογιστή Τεντουλιάν. «Ad tuu., Domine, tribunal appello: Υποβάλλω την έκκληση μου στην δική σου δικαστική κρίση, Κύριε!

Τον ίδιο χρόνο ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής αποδοκιμάζει με αηδία τις «βλαστήμιες» του μαέστρου της λογοτεχνίας κατά του θεανθρώπου και ζητά να μην επιτραπεί η μετάφραση των βιβλίων του στα Ελληνικά. Οι δημοσιογράφοι της εφημερίδας ΕΣΤΙΑ εκφράζουν την αγανάκτησή τους και την προτίμησή τους στον Μακαρθισμό, παρά τα «βρωμόλογα του ανήθικου Καζαντζάκη» και αποκαλούν αλήτες τους διάσημους διανοούμενους υποστηρικτές της ελεύθερης σκέψης.

Ο Μητροπολίτης της Χίου κάνει αίτηση στην Ιερά Σύνοδο απαιτώντας τον αφορισμό του άθεου και την ποινική καταδίκη του από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Ο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων επίσης καταδικάζει τα βιβλία του βλάσφημου.

Η Ιερά Σύνοδος καταράστηκε με μίσος και αφόρισε τον Καζαντζάκη. Μα για να γίνει έγκυρος ο αφορισμός του χρειαζόταν την συγκατάθεση του Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης. Η Ανωτάτη εξουσία της Ορθόδοξης εκκλησίας έκανε αίτηση στον Πατριάρχη Αθηναγόρα της Κωνσταντινούπολης και ζήτησε να αφορισθεί επίσημα ο «γιος του Σατανά». Συνάμα ζήτησε επιμόνως την απαγόρευση των αισχρών έργων του και την ποινική τιμωρία του από τον Άρειο πάγο, το Εφετικό δικαστήριο και τον εισαγγελέα Αθηνών. Ο Καζαντζάκης απαντά ατάραχος στην ανώτατη

ιεραρχία: «Με καταραστήκατε Άγιοι Ιερείς. Εγώ σας δίνω την ευχή μου. Ελπίζω η συνείδηση σας να «ναι καθαρή σαν την δική μου και να «σαστε ηθικοί και θρησκευτικοί όπως εγώ.»

Ένα μοναχικό βραβείο ειρήνης και κανένα (!) Νόμπελ

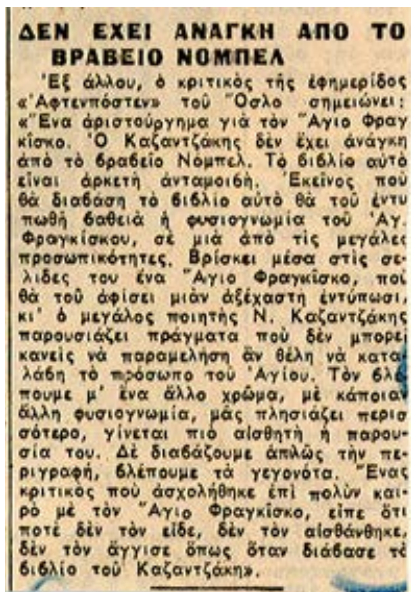
Το 1956 απονέμεται στον Καζαντζάκη το διεθνές βραβείο ειρήνης. Ο ραδιοσταθμός της Αγγλίας BBC ζητά από τον ονομαστό συγγραφέα συνέντευξη για το βιβλίο του Αγγλία. Ο Καζαντζάκης αρνείται με πείσμα τη συνέντευξη ως διαμαρτυρία ενάντια στις βιαιότητες των Άγγλων στην Κύπρο. Η τελετή απονομής γίνεται στην Βιέννη από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ειρήνης. «Η τιμή ανήκει στην Κρήτη» θα πει ο Καζαντζάκης αλλά η ελληνική πρεσβεία θα λάμψει δια της απουσίας της όπως και όλοι οι έλληνες επίσημοι. Στο τέλος της χρονιάς ο Φτωχούλης του Θεού κυκλοφορεί ήδη μεταφρασμένος σε πολλές Ευρωπαϊκές γλώσσες. Οι κριτικές του διθυραμβικές.

Πολλοί μιλούν για νόμπελ και θα ήταν πιο σίγουροι αν δεν ήξεραν το κλίμα που επικρατούσε στην Ελλάδα για τα έργα του συγγραφέα. Στην εφημερίδα Άφτενπόστεν του Όσλο ένας κριτικός ρίχνει το σύνθημα: Δεν χρειάζεται νόμπελ. Αυτό που νοιώσαμε όλοι εμείς που διαβάσαμε το βιβλίο είναι η ανταμοιβή του.

Η αλήθεια είναι πως ο ίδιος ο Καζαντζάκης δεν χρειάζεται τίποτα πια. Παλεύει χρόνια με την λευχαιμία και στις 26 Οκτωβρίου κουρασμένος πια φεύγει για το μεγάλο ταξίδι. Η σωρός του μεταφέρεται στην Αθήνα αρχικά. Αλλά ο κλήρος ξεσηκώνεται και πάλι.

Η Ελένη Κατσουλάκη στην έρευνά της γράφει:

«Οι εφημερίδες των Αθηνών ανακοίνωσαν αθόρυβα με μικρά γράμματα τον θάνατο του μεγάλου συγγραφέα . Άλλωστε, είχαν πιο ενδιαφέροντα γεγονότα να γιομίσουν τις πρώτες σελίδες τους. Η διάσημη Αμερικανίδα σεξοβόμβα Τζέην Μάνσφιλντ μόλις είχε φτάσει κουνιστή και λυγιστή στην

πρωτεύουσα και έδινε με το κιλό προμελετημένες συνεντεύξεις.

Η σωρός του Νίκου Καζαντζάκη έφτασε στην Αθηνά στις 4 Νοέμβριου του 1957. Ξεπετάχτηκαν μονομιάς αλαφιασμένοι παπάδες και επίσκοποι της Ελλάδας. Γούρλωσαν τα σβέλτα ματάκια τους, μούγκρισαν τα θεριά μέσα τους και αφήνιασε σαν μουλάρι η στείρα καρδιά τους. Πέθανε ο Αντίχριστος, αναφώνησαν.

Ο Αρχιεπίσκοπος των Αθηνών Θεόκλητος άρπαξε την ευκαιρία να πάρει εκδίκηση ενάντια στον αθυρόστομο υβριστή και συκοφάντη. Σήκωσε την ιερά του ράβδο και έδωσε διαταγή να μην επιτραπεί να μπει η σωρός του βλάσφημου νεκρού σε Αθηναϊκό ναό!

Η ορθόδοξος σύλλογος ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ έστειλε τηλεγράφημα στον Μητροπολίτη Κρήτης και σε όλη την ιεραρχία να αρνηθούν σφοδρά όλα τα ιερά μυστήρια στον «αντίχριστο νεκρό» και να μην επιτραπεί η κηδεία του σε κανένα νεκροταφείο της εκκλησίας. Η σβελτάδα και το τετραπέρατο μυαλό το Αριστοτέλη Ωνάση έσωσε την Ελλάδα από τον εξευτελισμό και την εθνική ταπείνωση. Το ίδιο απόγευμα διέθεσε ένα έκτακτο δρομολόγιο με αεροπλάνο της Ολυμπιακής και μετέφερε την σορό του γίγαντα της λογοτεχνίας στο Ηράκλειο της Κρήτης

«Από φλόγες η Κρήτη ζωσμένη»

Η κηδεία του Νίκου Καζαντζάκη στο Ηράκλειο έμελλε να είναι η αρχή της σταδιοδρομίας ενός άλλου «γραφιά» που επίσης απουσιάζει πλέον από τα εγκόσμια: του Φρέντυ Γερμανού. Νεαρός ρεπόρτερ τότε στάλθηκε από την εφημερίδα Ελευθερία εσπευσμένα ως ανταποκριτής για να καλύψει τα αναπάντεχα γεγονότα. «Σάστισα, έλεγε χρόνια μετά. Ένα νησί ολόκληρο ακουμπούσε στο φέρετρο του Καζαντζάκη με σεβασμό αλλά και με lionταρίσια τόλμη. Ένοιωθες συνάμα τον σεβασμό στον νεκρό και την

αγανάκτηση της διαδήλωσης. Σε όλη την διαδρομή ως το Μαρτινέγκο είχα την αίσθηση ότι είχε πεθάνει ένας εθνικός ήρωας. Όχι «ήρωας» στα χαρτιά και τα πρωτόκολλα αλλά στις συνειδήσεις των απλών ανθρώπων».

Τον νεκρό συνόδευαν οι συγγενείς του, ο Γεώργιος Παπανδρέου, ο Αλέξης Μινωτής, ο Μάνος Κατράκης, ο Χατζηκυριάκος Γκίκας, ο Νορβηγός Νομπελίστας Μάξ Τάου και ο Παντελής Πρεβελάκης

Η Ελένη Κατσουλάκη καταγράφει:

«Καθώς το αεροπλάνο προσγειώθηκε στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου, μια τεράστια ανθρωποθάλασσα υποδέχτηκε τον γιο του Ψηλορείτη.

Χιλιάδες Καστρινοί, άνθρωποι της παγκόσμιας τέχνης, του θεάτρου, της πολιτικής και των τοπικών αρχών περίμεναν με θλίψη τον διάσημο νεκρό. Το φέρετρο τοποθετήθηκε στον Μητροπολιτικό ναό του Άγιου Μήνα με την έγκριση του Μητροπολίτη της Κρήτης Ευγένιου που απήφησε τις απειλές της Ιεραρχίας και έψαλε μια σύντομη επιμνημόσυνο

δέηση. Βρακοφόροι Κρητικοί και κοπελιές του Λυκείου με εθνικές ενδυμασίες και μαύρες μαντίλες στάθηκαν δίπλα στο φέρετρο. Εκατοντάδες στέφανα κατατέθηκαν στην τιμή του Κρητικού και το λαϊκό προσκύνημα κράτησε μέχρι αργά τα μεσάνυχτα.

Εν τω μεταξύ, το Δημοτικό Συμβούλιο του Ηρακλείου σε έκτακτη συνέλευση του ψήφισε να ταφεί ο μεγάλος νεκρός με δημόσια δαπάνη στον Ενετικό προμαχώνα του Μαρτινέγκο. Σκάφτηκε βιαστικά μια χωματένια λακκούβα στη κορυφή του τείχους - ένας στιγματισμένος ανευλόγητος τάφος αντιφατικός με όλα τα ιερά ήθη και τους κανόνες της Ορθοδοξίας.

5 Νοεμβρίου 1957. Ο Μητροπολιτικός ναός του Άγιου Μήνα στις 11 το

πρωί ήταν ασφυκτικά γιομάτος. Κάθε δρόμος και σοκάκι του Κάστρου είχε σκεπαστεί από μια τεράστια πυκνή ανθρωποθάλασσα που θρηνούσε σιωπηλά και με αξιοπρέπεια τον μεγάλο νεκρό. Στα μπαλκόνια και τα καταστήματα κυμάτιζαν Εθνικές θλιμμένες σημαίες. Έκλεισαν τα σχολεία, άνοιξαν παράθυρα και πόρτες και ξεμύτισαν έξω οι Καστρινοί για να αποχαιρετήσουν τον συμπατριώτη τους—την καυτή ανάσα της Κρήτης . Ο Μητροπολίτης Ευγένιος έψαλε την νεκρώσιμη ακολουθία παρουσία του πρωτοσύγκελου αρχιμανδρίτη Φιλόθεου. Ο δήμαρχος του Ηρακλείου, ο συναρχηγός των Φιλελευθέρων Γεώργιος Παπανδρέου, Ο Νορβηγός συγγραφέας Μαξ Τάου, πρυτάνεις του Πανεπιστημίου, ο Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων και διάφοροι λογοτεχνικοί σύλλογοι προσφώνησαν και τίμησαν με γενναιοδωρία τον μεγαλύτερο λογοτέχνη του αιώνα μας. Ανάμεσα τους ο λόγιος της Κρήτης Μενέλαος Παραλαμάς.

Η Δημοτική μουσική του Κάστρου προηγήθηκε της νεκρικής πομπής παίζοντας τον Κρητικό ύμνο .Το φέρετρο συνόδευσαν βρακοφόροι και κοπελιές του Λυκείου Ελληνίδων κρατώντας τα κατατεθέντα στέφανα .

Ακολούθησαν η χήρα του νεκρού Ελένη Καζαντζάκη, οι αδελφές του Αναστασία και Μαρία , και Έλληνες επίσημοι. Πήραν σειρά οι φοιτητές της παιδαγωγικής Ακαδημίας και άνθρωποι των γραμμάτων και του θεάτρου, κρατώντας τα βιβλία του Καζαντζάκη και πίσω ακολούθησαν χιλιάδες λαού. Σαν τοποθετήθηκε ο νεκρός μέσα στον πρόχειρο τάφο στην γη που τον γέννησε, η Ελλάδα ολόκληρη έγειρε το κεφάλι και τον μοιρολόγησε. Αυτή την συγκινητική εικόνα ζωγράφισαν οι Ελληνικές εφημερίδες. Η Φιλαρμονική του Δήμου έπαιξε ξανά με δέηση τον ύμνο της Κρήτης : «Από φλόγες η Κρήτη ζωσμένη, τα βαριά της τα σίδερα σπα, και σαν πρώτα χτυπιέται χτυπά, και γοργή κατεβαίνει».

Ρεζίλι γινήκαμε, έγραφε ο Καντιώτης

Μα το άψυχο σώμα του Καζαντζάκη δεν πρόλαβε να αναπαυτεί στην γαλήνη της αιωνιότητας. Την ίδια κιόλας μέρα ο αρχιμανδρίτης Αυγουστίνος Καντιώτης στο Ορθόδοξο περιοδικό της Κοζάνης ΣΠΙΘΑ σφεντόνισε μίζερο φαρμάκι ενάντια στους Έλληνες επίσημους που τόλμησαν να παρασταθούν στην κηδεία του «ανήθικου βλάστημου του Χριστού» και έγραψε με παράφορη οργή: Ρεζίλια των σκυλιών γίναμε. Η συντέλεια των αιώνων έφτασε! Βόθρος ρέει από τους ακάθαρτους ποταμούς από τις σελίδες του ανήθικου. Σήμερα η Ελλάς κηδεύει με δημόσιον δαπάνη ποιόν (;) τον υβριστή της

εκκλησίας μας . Φρίκη, ούτε ο υπόνομος των Αθηνών δεν θα ανέδιδε τέτοια δυσωδία. Έφτασε η Δευτέρα παρουσία ! Το θλιβερότερο: ο Μητροπολίτης Ευγένιος παρόλο που ειδοποιήθηκε αυστηρά από την Ιεραρχία άφησε τον βλάστημο να μπει μέσα σε Χριστιανική εκκλησία και παρέστη στην κηδεία του! Εύγε Άγιε της Κρήτης Μητροπολίτη Ευγένιε! Η εκκλησία της Κρήτης έδωσε εξετάσεις σήμερα και μηδενίστηκε στην συνείδηση της Ορθοδοξίας! Ντροπή σας, χυδαιολόγοι της πίστης μας. Να πάτε στην Χάβρες, να πάτε στα τζαμιά αλλά να μην πατήσετε τα πόδια σας σε ιερόν ναό της εκκλησίας μας πρυτάνεις των Πανεπιστημίων , λογοτέχνες και πολιτικοί . Αν ζούσαν σήμερα οι τρεις Ιεράρχες θα σας είχαν αφορίσει όλους σας!

Η Ελένη Κατσουλάκη εξομολογείται:

1972, λίγο μετά το Πάσχα. Το περιοδικό ΤΑΞΙΔΙ των Αθηνών μ' έστειλε στην Κρήτη να κάνω ένα ρεπορτάζ για τον τουρισμό. Ο πρώτος μου σταθμός ήταν το Ηράκλειο – η γενέτειρα του Καζαντζάκη ! Δωλάθηκα , παλάβωσα, έχασα το μυαλό μου. Ο πνευματικός μου έρωτας με τον Καζαντζάκη με παρέσυρε σαν θύελλα στον ανεμοστρόβιλο της πανούργας καρδιάς μου. Τίποτα δεν σταματούσε τον ταύρο μέσα μου που ζητούσε να μονομαχήσει με το κόκκινο πανί της αλήθειας και της δικαίωσης. Μια έρευνα για την κηδεία και τον αφορισμό του Κρητικού συγγραφέα θα ηρεμούσε το σαρκοβόρο σκουλήκι που μ' έτρωγε μέσα μου.

Κατηφόρισα σκυθρωπά τους δρόμους της πρωτεύουσας και σεργιάνισα άσκοπα τα στενά στα σοκάκια της.

Το ιστορικό μουσείο Κρήτης που φιλοξενούσε δυο αίθουσες με προσωπικά αντικείμενα του Καζαντζάκη δεν ήταν πολύ μακριά. Περπάτησα μέχρι εκεί με λαίμαργη λαχτάρα. Ο Ανδρέας Καλοκαιρινός -που δώρισε το κτήριο στο μουσείο Κρήτης- ήταν ένας σπάνιος άνθρωπος. Μορφωμένος, αξιοπρεπής, ευγενικός. Οσφράνθηκε την συμπόνια μου για τον Καζαντζάκη από την πρώτη στιγμή και ένωσε την έντονη ταραχή που φώλιαζε μέσα μου. Μια μέρα καθώς το «φερε η κουβέντα τον ρώτησα για τον αφορισμό του Καζαντζάκη. Ο Ανδρέας σοβαρεύτηκε μεμιάς και κούνησε αρνητικά το κεφάλι. Κάτι πήγε

να πει, αλλά κοντοστάθηκε.

-Κάτι ξέρετε και δεν θέλετε να μιλήσετε?

- Πήγαινε στην Αρχιεπίσκοπο της Κρήτης Ευγένιο να του μιλήσεις, μου απάντησε επιτακτικά. Μην του πεις ότι σε έστειλα εγώ. Είσαι τετραπέρατη Κρητικιά, θα βρεις ένα τρόπο να τον ψαρέψεις. Τότε και μόνο θα μάθεις πράγματα για τον Καζαντζάκη που «ναι θαμμένα χρόνια». Ούτε μια χούφτα άνθρωποι στον κόσμο δεν τα ξέρουν. Αν τον καταφέρεις να σου μιλήσει, θα είσαι η μεγαλύτερη κατάσκοπος του αιώνα! Μετά έλα εδώ και θα σου «χω την μεγαλύτερη έκπληξη της ζωής σου—το πιο πολύτιμο υλικό για την ερευνά σου για τον Καζαντζάκη!

Ένα μυστικό που ούτε μια χούφτα άνθρωποι δεν το ξέρουν

Το ίδιο κιόλας απόγευμα βρέθηκα στα σκαλιά της Αρχιεπισκοπής Κρήτης. Έτρεμαν τα χέρια μου και τα πόδια μου λύγισαν. Σίμωσα ένα βυζαντινό παπαδάκι, όμορφο ντροπαλό και καλοσυνάτο. Του «πα ότι δουλεύω για το περιοδικό ΤΑΞΙΔΙ και θέλω να πάρω συνέντευξη από τον Αρχιεπίσκοπο. Ήξερα ότι δεν θα με δεχτεί αν δεν ήταν κάτι εκκλησιαστικό και ρώτησα τι είναι η μεγαλύτερη αδυναμία του Αρχιεπισκόπου που θα τον αναγκάσει να μου παραχωρήσει μια συνέντευξη.

-Το μεγαλύτερο όνειρο του Αρχιεπισκόπου, ψιθύρισε ταραγμένο το παπαδάκι χωρίς να με κοιτάζει είναι να χτίσει μια σχολή Βυζαντινής εικονογραφίας και να την ονομάσει EL GRECO σε τιμή του Κρητικού ζωγράφου Δομήνικου Θεοτοκόπουλου.

-Σε παρακαλώ, μπορείς να με βοηθήσεις? Θέλω να γράψω ένα άρθρο για την σχολή και την ευγενή προσπάθεια του Αρχιεπισκόπου. Θα μπορέσεις να μου κλείσεις ραντεβού? Θα σου έχω ευγνωμοσύνη για πάντα!

Το καλοσυνάτο, αγνό πρόσωπο του νεανικού κληρικού γύρισε πίσω σε δέκα λεπτά, κατακόκκινο, με τα μάτια χαμηλωμένα.

-Αύριο στις 11 το πρωί σας έκλεια ραντεβού με τον Αρχιεπίσκοπο!

Η καρδιά μου με ένα σάλτο χόρεψε Κρητικό πεντοζάλη στον ρυθμό μιας αόρατης λύρας και στα κρυφά τραγούδησε μια τρυφερή μαντινάδα. Μου «ρθε να αγκαλιάσω το παπαδάκι και να το φιλήσω από την χαρά μου, αλλά κρατήθηκα. Από νευρικότητα, είχα σταθεί από τις δέκα το πρωί έξω από

την Αρχιεπισκοπή. Παρόλο που ψιχάλιζε, άρχισα να ιδρώνω. Το ευγενικό παπαδάκι με πλησίασε αργότερα ντροπαλά και με οδήγησε στην αίθουσα που με περίμενε ο Αρχιεπίσκοπος Ευγένιος. Κυπαρισσένιος, εύσωμος επιβλητικός, μου δωσε το χέρι του να το φιλήσω. Δεν ξέρω τι βιδώθηκε στο μυαλό μου κείνη την αστραπιαία στιγμή και του λεω με ναζιάρικο χαμόγελο.

-Σεβασμιότατε αν μου φιλήσετε το δικό μου, θα σας φιλήσω το δικό σας!

Ο Ιεράρχης άλλαξε χρώμα και έμεινε με ανοιχτό το στόμα. Και πριν προλάβει να συνέλθει του λέω αστειευόμενη:

-Καλέ, πως βγήκατε εσείς λαμπάδα και εγώ κερί; Ούτε στην μέση δεν σας φτάνω!

Κράτησε το στομάχι του από τα τρανταχτά γέλια και έτσι έσπασε ο πάγος μεταξύ μας. Μιλούσαμε πια σαν παλιοί καλοί φίλοι. Μου πρόσφερε ένα δίσκο από Λαμπριάτικα κουλουράκια , κόκκινα αυγά και τσουρέκι. Μου μίλησε με ενθουσιασμό για ώρα πολύ για την σχολή εικονογραφίας. Με ρώτησε πως μου φάνηκε το Ηράκλειο. Τότε ταραχτήκα. Βούτηξα την ευκαιρία από τα μαλλιά.

-Τα Χανιά είναι πιο όμορφα, γραφικά, η γενέτειρα του Βενιζέλου! Το μόνο που έχει να καυχιέται το Ηράκλειο είναι ο τάφος του Καζαντζάκη!

Γέλασαν τα μουστάκια του Αρχιεπισκόπου. Τέντωσε με περηφάνια τις θεόρατες πλάτες του και κορδώθηκε σαν παγώνι.

-Εγώ τον αγαπούσα πολύ τον Καζαντζάκη, μου εξομολογείται χωρίς δισταγμό. Τον θαύμαζα στα κρυφά. Ξέρετε, η εκκλησία είναι στενοκέφαλη. Δεν μπορούσα να εκφράσω τα πραγματικά μου αισθήματα.. Θα με πετούσαν έξω. Έχω διαβάσει όλα του τα βιβλία του. Τι πένα είναι αυτή κοπελιά μου; Πιάνει πουλιά στον αέρα! Ο Καζαντζάκης κατά μένα είναι ο πρωτοψάλτης της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Η εκκλησία τον παρεξήγησε. Ο Καζαντζάκης ήταν φιλόσοφος και αλληγορικός συγγραφέας.

-Μα η εκκλησία τον αφόρισε!

-Δεν είναι αλήθεια. Ο Καζαντζάκης ποτέ δεν αφορίστηκε , αγαπητή μου. Η Ιερά Συνόδος τον καταράστηκε και τον αφόρισε και ζήτησε από τον Πατριάρχη Αθηναγόρα να επικυρώσει την αφόριση του. Ο Πατριάρχης πέταξε την αίτηση σ' ένα συρτάρι και ακόμα εκεί είναι. Ποτέ δεν την

υπέγραψε. Όχι μόνο αυτό, αλλά τα βιβλία του Καζαντζάκη στολίζουν και τώρα ακόμα την βιβλιοθήκη του Πατριαρχείου!

Είχα μείνει άφωνη, λύγισαν τα γόνατα μου. Έκαμα κόμπο την καρδιά μου και σώπασα.

-Εγώ , δεσποινίς Κατσουλάκη πήγα και στην κηδεία του! Παρ' όλες τις απειλές, διαταγές, εκκλήσεις και κατάρες που πήρα γραπτώς και προφορικώς -μπροστά μου και πίσω από την πλάτη μου- έδωσα άδεια να μπει η σωρός του στον Άγιο Μηνά και έκανα μάλιστα και την νεκρική δέηση!

-Δεν φοβηθήκατε;

-Ήταν δύσκολη η θέση μου. Είχα μεγάλη πίεση και από την Ιεραρχία και από τις τοπικές αρχές. Αν δεν άφηνα την σωρό του Καζαντζάκη στον Άγιο Μηνά, θα γινόταν η επανάσταση του 1821 και θα αιματοκυλιόμαστε εδώ κάτω! Οι Κρητικοί το 'χαν πάρει πολύ πατριωτικά το θέμα. Ήταν ανήμερα θηρία! Στην κηδεία κόντεψε να γίνει μεγάλο μακελειό. Κάμποσοι κληρικοί χωρίς ράσα ακολούθησαν την νεκρική πομπή βρίζοντας τον νεκρό, αρπάχτηκαν στα χέρια με ντόπιους Κρητικούς. Δύσκολες ώρες και για μένα ένα ανώτατο κληρικό!

-Εσείς τον θάψατε;

-Όχι, αλίμονο μου! Θα με αφορίζε η Ιερά Σύνοδος! Είχαμε διαταγή να μην γίνει η ταφή του από κανένα Ορθόδοξο παπά. Εγώ δεν ήμουν κοντά στην σωρό του Καζαντζάκη.

-Οι εφημερίδες έγραψαν ότι θάφτηκε από ιερέα ο Καζαντζάκης.

- Ο κόσμος είχε άγνοια. Όταν έφτασε η σωρός του στο Μαρτινέγκο, κάποιοι έβγαλε επικήδειο λόγο. (Σημείωση: Τον επικήδειο εκφώνησε ο Μενέλαος Παρλαμάς) Μα κανείς κληρικός δεν ήταν γύρω για να θάψει τον νεκρό. Σκεφτείτε τώρα μπροστά στα μάτια όλου του κόσμου και τις φωτογραφικές μηχανές του διεθνούς τύπου! Πουθενά παπάς. Οι Βρακοφόροι Κρητικοί άρχισαν να φουρτουνιάζουν, έμαθα από άλλους παρόντες, άναψαν τα αίματα και ήθελαν να βουτήξουν το φέρετρο και να το θάψουν με τα ίδια τους τα χέρια. Κείνη την τραγική στιγμή ως εκ θαύματος παρουσιάστηκε ένα νέος παπάς με ράσα και με θυμιατό! Ούτε ήξερα ποιος ήταν και πως βρέθηκε εκεί, από πού ξεφύτρωσε! Κανείς δεν ήξερε!

-Τώρα ξέρετε ποιός ήταν;

-Αρκετά, είπαμε κοπελιά. Ας αφήσουμε αυτήν τη συζήτηση για τον Καζαντζάκη και δώσε μου το τηλέφωνο σου στο ξενοδοχείου που μένεις να σε καλέσω για τραπέζι μια από αυτές τις μέρες. Και στείλε μου το περιοδικό όταν θα γράψεις το άρθρο για την σχολή εικονογραφίας.

Τον φίλησα στο μάγουλο και πήδηξα τα σκαλιά σαν αγριοκάτσικο.

Ο παπάς που έθαψε τον Καζαντζάκη και η ιστορία του

Το άλλο πρωί πριν ακόμα ανοίξει το μουσείο είχα κουκουβίσει στα σκαλοπάτια. Ο Ανδρέας Καλοκαιρινός μόλις με είδε έλαμψε το πρόσωπο του.

- Συγχαρητήρια, τα κατάφερες!

-Ναι!

-Σου είπε ο Αρχιεπίσκοπος ότι δεν αφορίστηκε ο Καζαντζάκης;

-Ναι! Απίστευτο!

-Για τον παπά που τον έθαψε;

-Ναι, αλλά δεν μου είπε ποιός ήταν.

-Θα σου το πω εγώ!

Ποτέ μου δεν ένιωσα τέτοια θεϊκή ευγνωμοσύνη για τον χωματένιο άνθρωπο. Ξεκόρμισα από τον τοίχο και άρχισα να κλαίω. Μου έδωσε το όνομα, την διεύθυνση και τον τόπο που έμενε ο άγνωστος παπάς που είχε το Διγενικό θάρρος και το αντρίκειο φιλότιμο να λιποταχτήσει από τις μίζερές μικρότητες και τις ξεδιάντροπες καταπιέσεις της εκκλησίας και σαν παπάς με συνείδηση να κάνει την κηδεία του μεγάλου καλλιτέχνη.

-Να μου υποσχεθείς ότι ποτέ δεν θα αναφέρεις το όνομα του καλού τούτου ανθρώπου. Υπόσχεσαι;

-Υπόσχομαι!

Σαν χτύπησα δειλά την πόρτα του σπιτιού του καλοσυνάτου ήρωα παπά, νόμιζα ότι θα σταματούσε η αναπνοή μου. Μου άνοιξε την πόρτα με ένα

ήρεμο, απλοϊκό χαμόγελο γιομάτο αγάπη.

-Καλώς ήλθατε στο φτωχικό μου. Σε τι μπορώ να σας φανώ χρήσιμος;

Του «πα την αλήθεια. Δεν έδειξε φόβο ή έκπληξη. Απλά και σεμνά μου ζήτησε να μην αναφέρω τ' όνομα του στην έρευνα για τον Καζαντζάκη, μόνο την ιστορία..

-Ποτέ, σας το ορκίζομαι!

-Τον Νοέμβριο του 1957 ήμουν στρατιώτης και παπάς και υπηρετούσα την θητεία μου στο Ηράκλειο. Μια μέρα πριν την κηδεία του Καζαντζάκη, ο διοικητής κάλεσε όλους τους στρατιωτικούς και έδωσε διαταγή να μην βγει κανείς έξω από το στρατόπεδο στις 5 Νοέμβριου. Οι αρχές και ο στρατός φοβόνταν μεγάλες φασαρίες, γιατί είχε έρθει εκκλησιαστική διαταγή να μην ταφεί ο Καζαντζάκης. Όταν θα το «παιρναν χαμπάρι οι Κρητικοί θα έκαναν μεγάλες φασαρίες. Εγώ σαν παπάς ένιωσα πολύ άσχημα. Η συνείδηση μου με πείραζε πολύ. Ήμουν παπάς. Δεν άντεχα να πάρω στον λαιμό μου τέτοιο άδικο. Δεν μπορούσα να αρνηθώ τα ιερά μυστήρια σ' ένα βαπτισμένο Χριστιανό που δεν έκανε ποτέ κάτι ανήθικο ή εγκληματικό. Όσο αφορά τα βιβλία του δεν είμαι εγώ άξιος να τον κρίνω.

-Πως τα καταφέρετε;

-Το «σκάσα κρυφά από τον στρατό την μέρα της κηδείας. Πήρα αθόρυβα τα ράσα μου και έτρεξα στον Μαρτινέγκο και τον έθαψα.

-Ο κόσμος που περίμενε στον Μαρτινέγκο ήξερε τι έγινε;

-Όχι . Όλοι νόμισαν ότι με έστειλε η εκκλησία να τον κηδέψω. Είχαν δει και τον Μητροπολίτη Ευγένιο στον Άγιο Μηνά. Δεν ήξερε κανείς τι γινόταν στα παρασκήνια!

-Τιμωρήθήκατε;

-Ναι. Πέρασα από στρατιωτικό δικαστήριο και μπήκα φυλακή για έξη μήνες!

Κοίταξα κατάματα τον ανώτατο τούτο άνθρωπο, με απέραντη ευλάβεια. Του «πιασα τα χέρια με τρυφεράδα και τα φίλησα με όλη μου την ειλικρίνεια. Ήταν η πρώτη και η τελευταία φορά που φίλησα τα χέρια ενός κληρικού!

Σαν γύρισα στην Αθήνα , ο αρχισυντάκτης του περιοδικού ΤΑΞΙΔΙ με

απέλυσε και με το δίκιο του. Σαν είχα την έρευνα έτοιμη την έδωσα σε ένα φίλο Κρητικό, δημοσιογράφο που δούλευε για το περιοδικό ΕΠΙΚΑΙΡΑ, και ήταν ανταποκριτής μιας Ελληνοαμερικανικής εφημερίδας. Μετά από καμποσες μέρες ανείπωτης αγωνίας συναντηθήκαμε στο πλατεία Συντάγματος για καφέ. Φαινόταν σκοτεινιασμένος.

-Τι έγινε με την έρευνα του Καζαντζάκη; Τι είπαν οι εφημερίδες, τα ΕΠΙΚΑΙΡΑ?

-Ότι θα πας πέντε χρόνια φυλακή αν προσπαθήσεις να την δημοσιεύσεις, μου απάντησε ωμά, σχεδόν με θυμό. «Ξέχαστο Ελένη. Αυτήν την έρευνα σου συνιστώ σαν φίλος να την κάψεις. Ποτέ δεν θα δημοσιευθεί στην Ελλάδα. Τόσο αγαθή είσαι; Ξύπνα!

-Μα είναι αλήθεια!

-Για αυτό ακριβώς δεν θα δημοσιευθεί ποτέ, γιατί είναι αλήθεια!

Κραυγές οργής και φρίκης υψώθηκαν μέσα μου. Αισθάνθηκα σαν κάποιος να ξερίζωσε την καρδιά μου και να την πέταξε σ' ένα αγκαθωτό γκρεμό, χωρίς έλεος. Μα δεν το «βαλα κάτω. Μετέφρασα το κείμενο στα Αγγλικά και το «στείλα στο Αμερικανικό περιοδικό NEWSWEEK. Το περιοδικό δέχτηκε το κείμενο για τον Καζαντζάκη σαν πληροφοριακή πηγή και φυλάχτηκε στην βιβλιοθήκη του. Αργότερα έστειλα την έρευνα στη Ελένη Καζαντζάκη. Η χήρα του Καζαντζάκη την δέχτηκε όπως ένας σταυρωμένος περίμενε με λαχτάρα την ανάστασή του. Τότε και μόνο ένιωσα ότι είχα κάνει το χρέος μου!

Το 2003 το σαρκοβόρο σαράκι της δικαίωσης άρχισε πάλι να τρώει τα σωθικά μου και αποφάσισα να ξαναγράψω στα Ελληνικά την έρευνα για τον Καζαντζάκη. Ο Αρχιεπίσκοπος Ευγένιος Ψαλιδάκης είχε πεθάνει το 1978. Ο Ανδρέας Καλοκαιρινός το 1992. Έστειλα -χωρίς να ελπίζω- φαξ στον Μητροπολίτη Μελέτιο, αρχιγραμματέα της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης και ζήτησα επίσημη επιβεβαίωση σχετικά με τον αφορισμό του Καζαντζάκη.

Μα η μοίρα και το ριζικό είναι αναπάντεχο και γνέθει τις δικές του σαϊτιές. Πριν από κάμποσες εβδομάδες, καθώς ψαχούλευα ένα αραχνιασμένο κουτί γιομάτο ποιήματα—σπίθες της νιότης, βρήκα στα Ελληνικά την έρευνα του Καζαντζάκη! Τα χέρια μου έτρεμαν σαν επιληπτικά. Τα μάτια μου θόλωσαν.

Ήταν το πνεύμα του μεγάλου συγγραφέα που ζητούσε δικαίωση; Δεν ξέρω. Οι κιτρινισμένες σελίδες είχαν φαγωθεί και δύσκολα διαβάζονταν. Κάθισα και το ξανάγραψα. Ήταν μια εσωτερική ανάγκη και ένα ιερό χρέος για να τιμήσω τον πνευματικό άνθρωπο που δεν υποτάσσεται σε καλόβουλες αυλές και δεν αναπαύεται σε καρποφόρα, εφήμερα λιβάδια, παρά φορτώνει το δισάκι της ευθύνης στον ώμο και παίρνει το κακοτράχαλο μονοπάτι για να βρει την αγκαθωτή αλήθεια.

Με αγάπη,

Ελένη Κατσουλακη

Σημείωση: Στις 29 Ιουνίου του 2003 έλαβα ένα συστημένο επίσημο γράμμα από την Ιερά Σύνοδο του Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης που επιβεβαιώνει μετά από 50 χρόνια αναντρης σιωπής, ότι δεν υπάρχει αφορισμός του Καζαντζάκη στα αρχεία τους.

Η ιστορία έχει ένα δικό της τρόπο να προβαίνει σε «διορθώσεις». ■

Η Μάχη της Κρήτης

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

«Ήταν υπέροχο το θέαμα να βλέπει κανείς χωρικούς όλων των ηλικιών να ζητούν όπλα και μόνον όπλα. Το ηθικόν των Κρητών είναι αδύνατο να περιγραφτεί. Όταν ολόκληρος η ιστορία έλθει εις φώς θα συγκαταλεχθεί μεταξύ των ευγενέστερων παραδειγμάτων της Ιστορίας». (Ταξίαρχος Σώλσμπουργκ Τζόουν του Επιτελείου του Στρατηγού Φρέϋμπουργκ).

Σαφώς η Μάχη της Κρήτης δεν αποτελεί μόνο ένα στρατιωτικό ιστορικό γεγονός, αλλά κυρίως μια ολόκληρη Φιλοσοφία, ένα ηθικό Σύμβολο. Αυτή η Μάχη, μας «παραδίδει», εκτός από το τιμημένο όνομά της, και το μήνυμά της ότι: «Το αληθινό μπόι των ανθρώπων μετριέται πάντα με το μέτρο της λευτεριάς, και εμείς, μόνο εμείς μπορούμε να κρατούμε τα χρώματά μας!»

Όσοι περιφρονούν αυτές τις αρχές, όσοι μεθυσμένοι από τη δύναμή τους, οικονομική ή στρατιωτική, πιστεύουν πως θα αλλάξουν αυτές τις βασικές ανθρώπινες ιδιότητες και θα μεταβάλουν τους λαούς σε δούλους και υποτελείς, θα έρθει η στιγμή κάποτε να μετανιώσουν για την έπαρση και την αλαζονεία τους.

Σοβαρό είναι το πρόσωπο της Κρήτης, πολυβασανισμένο. Μαδάρες γυμνές, τραχειές, αγέλαστες. Κοιτάξεις από το αεροπλάνο την Κρήτη ν' απλώνεται στη θάλασσα και νιώθεις πώς αληθινά το νησί τούτο είναι γιοφύρι ανάμεσα στις τρεις τούτες μεγάλες Μοίρες. Για πρώτη φορά στην Ευρώπη πήδηξε κι' έχτισε φωλιά στην Κρήτη το πεινασμένο αρπαχτικό πουλί πού το λέμε Πνεύμα. Άπλωσε τις φτερούγες του στο Κρητικό χώμα και γέννησε το μυστηριώδη, βουβό ακόμα, όλο ζωή, χάρη, κίνηση και λαμπρότητα, Κρητικό πολιτισμό.

Η Κρήτη έχει αληθινά κάτι το πανάρχαιο, το άγιο, το πικραμένο και περήφανο, που έχουν οι χαροκαμένες μάνες που γέννησαν παλικάρια. Έχει τόσο πολύ πολεμήσει κι υποφέρει η γης ετούτη, έχει τόσο πολύ συνηθίσει το θάνατο, που τον ξεφοβήθηκε πια και μπορεί να γελάει και να παίζει μαζί του. Σαράντα μέρες γύριζα το περασμένο καλοκαίρι την Κρήτη, για να δω τα χωριά που γκρέμισαν κι έκαψαν οι βάρβαροι και τους άντρες και τις γυναίκες που τους έντυσαν τη μαύρη αρματωσιά του πένθους. Περίμενα ν' ακούσω κλάματα και να δω χέρια ν' απλώνονται να ζητούν την βοήθεια. **Και βρήκα ανυπόταχτες, απaráδοτες ψυχές και κορμιά μισόγυμνα πεινασμένα. Κι' αλύγιστα.** Τι δύναμη και τι αντοχή είναι τούτη, συλλογίζομουν, και πού βρίσκουν τα κορμιά τούτα τόση ψυχή; Και ποια ακριτική πνοή τους δίνει τόση αψηφισιά να παλεύουν με το θάνατο;

Ο Κρητικοί αλήθεια αγαπούν παράφορα τη ζωή και συνάμα ποτέ δεν φοβούνται το θάνατο. Μέσα από τα χαλασμένα χωριά που πέρασα, πάνω από τα νεοανοιγμένα μνήματα που δρασκελίσα, πίσω από τις κουβέντες που άκουσα, ακατάπαυτα διαπίστωσα τούτη τη μεγάλη δυσπόστατη παλικαριά: παράφορη αγάπη για τη ζωή και αφοβο αντίκρισμα του θανάτου. Τούτος είναι και ο πρώτος πολύτιμος καρπός που γεύεται όποιος, τώρα που καπνίζουν ακόμα τα ερείπια κι είναι ακόμα νωπά τα αίματα στις πέτρες, περιοδεύει τα χωριά της Κρήτης. Αδάμαστες ψυχές οι Κρητικοί, χιλιάδες τώρα χρόνια, παλεύουν στα κακοτράχαλα Κρητικά βουνά την πείνα, την γύμνια, τους βαρβάρους. Κι' ούτε η μοίρα ούτε οι άνθρωποι μπόρεσαν ποτέ να τους κάμουν να σκύψουν το κεφάλι.

Οι Κρητικοί, όπως όλες οι γενναίες ψυχές, στην άκρα απελπισία βρίσκουν τη λύτρωση. **Πολλοί Κρητικοί, μπροστά από τα τουφέκια των Γερμανών, τη στιγμή που θα τουφεκίζονταν, έβρισκαν τη γαλήνη, κι όχι μονάχα τη γαλήνη παρά και τη χαρά της αδάμαστης ψυχής που αναγαλλιάζει γιατί της δίνεται η ευκαιρία να δείξει την αρετή της. Πολλοί, την ύστερή**

τους στιγμή, μπροστά από το εχτελεστικό απόσπασμα, τραγουδούσαν μαντινάδες Κρητικές ή τον Εθνικό Ύμνο. Στα Χανιά, μέσα από το γκρεμισμένο σπίτι του, ένας γεροντάκος πρόβαλε και μας είπε:

–Ένα δάσκαλο, τον λέγαν Παπαδάκη, πήγαιναν να τον εκτελέσουν. Ένας μαθητής του τού λέει: γιατί να σκοτωθείς; Καλλίτερο είναι να φύγεις. Κι ο διδάσκαλος του αποκρίθηκε: Όχι! εγώ αυτό που τόσα χρόνια σας δίδασκα, τώρα θα το εφαρμόσω: **θα πεθάνω για την πατρίδα.**

Στην κρίσιμη αυτή στιγμή κι οι πιο σακάτες γίνονταν ήρωες. Στις φοβερές φυλακές της Αγιάς, κοντά στα Χανιά, οι Γερμανοί διάλεξαν 42 παλικάρια (διάλεγαν πάντα τους καλύτερους) και πήγαιναν να τους σκοτώσουν. Στο δρόμο ένας σακάτης, καμπούρης, τους συνάντησε. Στάθηκε και φώναξε στους Γερμανούς: «Σκοτώστε με εμένα να γλυτώσει ένα παλικάρι».

–«Όχι, φύγε!» του είπαν εκείνοι. **«Τότε σκοτώστε με και μένα, να γίνουν 43»**, φώναξε ο καμπούρης. «Ντρέπουμε να ζω εγώ ο σακάτης και να σκοτωθούν τούτοι οι λεβέντες».

Ανήμπορες γριές, γέροι σαραβάλα, σήκωναν την φωνή τους και μιλούσαν ατρόμητα στους Γερμανούς. Σ' ένα ωραιότατο χωριό, στα Μεσκλά, μια γριά έκρυβε έξη μήνες, με κίνδυνο της ζωής της, δύο Εγγλέζους στο σπίτι της. Μια μέρα οι Γερμανοί τους έπιασαν. Η γριά τρέχει στον άγριο Γερμανό φρούραρχο, στάθηκε μπροστά του και του φώναξε:

–**Να ξέρεις, Κομαντάντε, πως όλες οι μανάδες στον κόσμο πονούνε κι αυτός ο πόνος των μανάδων θα φάει την Γερμανία. Η Γερμανία θα χαθεί, βάνω την κεφαλή μου! Βάνεις στοίχημα Κομαντάντε; Εγώ βάνω την κεφαλή μου!**

Στεκόταν απάνω σε μια πέτρα, απόξω από το καμένο σπίτι της η γριά τούτη και μας μιλούσε, με ορθό το κεφάλι, κουρελιασμένη σαν φάντασμα. Τι δύναμη λοιπόν έχει η ψυχή του ανθρώπου και πώς μπορεί να νικήσει το θάνατο, συλλογίζομουν. Άοπλοι, ανοργάνωτοι, χωρίς βοήθεια από κανένα, οι Κρητικοί από τα χωριά, από τα βουνά, κατέβαιναν στ' ακρογιάλια, να υπερασπιστούν το νησί τους από τους άγριους, πάνοπλους αλεξιπτωτιστές που κατέβαιναν.

Στις **19 του Μάη 1941** σκοτείνιασε ο ουρανός της Κρήτης από τα γερμανικά αεροπλάνα, άρχισαν οι βομβαρδισμοί, οι πρώτοι αλεξιπτωτιστές έπεφταν στο αεροδρόμιο του Μάλεμε, κοντά στα Χανιά, ύστερα στο Ρέθυμνο, στο

Ηράκλειο, παντού. Ένας γέρος, από ένα χωριουδάκι κοντά στο Μάλεμε, μας διηγάται:

–Ευτύς ως είδαμε τ’ αεροπλάνα, φωνάζαμε: Απάνω τους, μωρέ παιδιά! Πήραμε τ’ άρματα και χυθήκαμε.

–Ποια άρματα; ρώτησα. Είχατε άρματα;

–Πώς δεν είχαμε; μού αποκρίθηκε. Άλλοι είχαν παλιές καραμπίνες, άλλοι μαχαίρες κι όλοι είχαν ραβδιά. Την ώρα που έπεφτε ένας «ουρανίτης» ήταν ακόμα ζαλισμένος και μεις χιμούσαμε απάνω του, τον σκοτώναμε με τα ραβδιά, με τις μαχαίρες, τον ξαρματώναμε και σιγά – σιγά γέμιζε και μας η φούχτα μας πολυβόλο και περιστροφή.

Οι Γερμανοί είχαν ορίσει να πάρουν την Κρήτη σε 24 ώρες. Η παραμικρή αργοπορία θα τους ήταν θανάσιμη. Ήξεραν πως οι Κρητικοί ήταν άοπλοι, πως όλοι οι νέοι ήταν επιστρατευμένοι και βρίσκονταν ακόμη στην Ελλάδα και πως οι Άγγλοι μήτε στρατό αρκετό είχαν μήτε αεροπλάνα. Ήταν λοιπόν σίγουροι πως σε 24 ώρες θα παίρναν την Κρήτη. Έκαμαν 12 μέρες. Έξη χιλιάδες αλεξιπτωτιστές σκοτώθηκαν από τα ραβδιά και τις μαχαίρες. Ένας Κρητικός χωριάτης, όταν μ’ είδε να ξαφνιάζομαι για την παλικαριά και την αυτοθυσία αυτών των Κρητικών, μου είπε τα καταπληχτικά τούτα λόγια:

–Γιατί παραξενεύεσαι; Εμείς ξέραμε πως γράφαμε Ιστορία!

Δεν ξέρω αν υπάρχει στον κόσμο μια άλλη χώρα, όπου οι χωρικοί να βλέπουν τον πόνο, τη θυσία, την ατομική τους καταστροφή από τόσο ύψος. Ήξερε ο Κρητικός αυτός χωριάτης πως υπάρχει στον κόσμο τούτο ένα αγαθό ανώτερο από τη ζωή και πως για το αγαθό αυτό πάλεψε και θυσιάστηκε όλη η ράτσα μας και πρέπει τώρα κι αυτός, ο Κρητικός χωριάτης, να παλέψει και να θυσιαστεί, και το αγαθό αυτό λέγεται Ιστορία, δηλαδή υστεροφημία, δηλαδή αθανασία.

Πιστεύουν στο αγαθό αυτό οι Κρητικοί, όπως πιστεύουν στην ελευθερία. Πολεμούν, ξέροντας πως αν δεν μείνει τ’ όνομά τους, θα μείνει και θα ζήσει το έργο τους. Και τώρα πού κανείς δε φαίνεται να θυμάται πως η Κρήτη έσωσε τον συμμαχικόν αγώνα στην Εγγύς Ανατολή και πως επέδρασε οριστικά στην πορεία του παγκοσμίου πολέμου, και τώρα πού οι ξένοι δεν φαίνονται να θυμούνται τη θυσία και την εποποιΐα της Κρήτης, οι Κρητικοί δεν έχασαν το θάρρος τους και την πίστη τους. Άστεγοι, πεινασμένοι, αδικημένοι,

στέκονται μέσα στα χαλάσματα των σπιτιών τους και δε μιλούν. Σφίγγουν, βλέπετε, το χρέος τους και τα καλά παλικάρια δεν προσμένουν αμοιβή. Η Ιστορία θα τους κρίνει κάποτε. Και θα πει τότε για την περηφάνια τους και την παλικαριά τους και θα τους προβάλει τότε σαν παράδειγμα ηρωισμού και αυταπάρνησης σ' όλους τους μεγάλους και τους ζωντανούς αυριανούς λαούς.

–Δεν έχουμε ένα σκαμνί να σε βάλουμε να καθίσεις, δεν έχουμε ένα ποτήρι να σου δώσουμε νερό, δεν έχουμε κομμάτι ψωμί, αν πεινάς, δεν έχουμε τίποτα, τίποτα! Όλα μας τα κάψαν και μας τα πήραν οι Γερμανοί. Έτσι μου λέγαν κάτω από ένα πλάτανο στη μέση του γκρεμισμένου χωριού, οι μαυροφόρες που ξεπρόβαλαν από τα χαλάσματα. Δεν έχουμε μήτε και άντρες να κουβεντιάσουν μαζί σου! Να, μόνο τούτα τ' αρσενικά απομείναν, είπε μια χλωμή γυναικούλα δείχνοντάς μου δυο τρία μωρά που βύζαιναν στον κόρφο τους οι μανάδες.

–Φτάνουν αυτά για μαγιά! φώναξε μια γριά. Τα ίδια δεν πάθαμε και στην επανάσταση του 66; Εγώ ήμουν μικρή, μα θυμούμαι. Δυο τρία μωρά είχαν πάλι απομείνει κι' από αυτά αναπιάστηκε πάλι όλο το χωριό. Μη φοβάστε, μωρέ γυναίκες, είπε, γυρίζοντας στις μαυροφόρες που σώπαιναν, μη φοβάστε, μαγιά πάντα απομένει!

Τα περισσότερα χωριά στην Κρήτη χάθηκαν, οι περισσότεροι άντρες σκοτώθηκαν γιατί φιλοξενούσαν Άγγλους. Σ' ένα χωριό, τα Μεσκλά, είδα μια μάνα που της είχαν σκοτώσει τους δυο γιούς της, γιατί είχε σπίτι της κι έκρυβε 8 μήνες δύο Άγγλους στρατιώτες. Το μάθαν οι Γερμανοί κι ήρθαν, της έκαψαν το σπίτι, της σκότωσαν τους γιούς της, και τώρα στέκονταν απόξω από τα χαλάσματα λιγνή χαροκαμένη, με μάτια όλο φλόγα, και μου μιλούσε:

–Το ίδιο βράδυ που σκότωσαν τους γιούς μου πέρασαν, νύχτα βαθεία, δυο Εγγλέζοι που τους κυνηγούσαν οι σκύλοι οι Γερμανοί. Κάπνιζε ακόμη το σπίτι μου, μα εγώ είχα τρυπώσει σε μία γωνιά και έκλαιγα. Με άκουσαν οι Εγγλέζοι, ζύγωσαν.

–Ψωμί! μου φώναζαν, ψωμί! Οι χωριανοί μου είχαν δώσει μια κουλούρα κριθαρόψωμο, μα εγώ δεν είχα όρεξη να φάω, δεν κατέβαινε η μπουκιά από το λαιμό μου. Τους έδωκα το ψωμί. Κρύωναν τούς έδωκα και μια κουβέρτα, που μου είχαν δώσει βγήκα από τη γωνιά τους έβαλα να κοιμηθούν.

–Γιατί τάκαμες όλα αυτά; ρώτησα. Οι Εγγλέζοι δε φταίγαν που σκότωσαν τους γιούς σου;

–Το κάμα, αποκρίθηκε, γιατί είχαν κι αυτοί μανάδες, και κατέχω ίντα θα πει πόνος τής μάνας.

Ανθρωπιά μεγάλη είναι τούτη• η μεγάλη ψυχή νικάει τον πόνο το ατομικό και τον πιο φοβερό: άκουγα τη γριά και τα μάτια μου βούρκωναν. Οι δυσκολίες και οι τραχύτητες της ζωής δε λυγίζουν την Κρητική ψυχή. Αντίθετα την πυρώνουν και την δυναμώνουν. Ζόρικη, αβόλευτη, τραχιά είναι η γη της Κρήτης. Κι' όταν τα βουνά της κι οι θάλασσες ή οι ψυχές που πλάστηκαν από τέτοιους βράχους και τέτοιαν αρμύρα δεν σου επιτρέπουν ούτε στιγμή να βολευτείς, να γλυκαθείς, να πεις: Φτάνει! τότε η Κρήτη έχει κάτι το απάνθρωπο• δεν ξέρω πια αν αγαπάει ή αν μισεί τα παιδιά της• ένα μονάχα ξέρω: ότι τα μαστιγώνει ως το αίμα. Υπάρχει και κάτι άλλο όμως στην Κρήτη. Υπάρχει κάποια φλόγα – ας την πούμε ψυχή – κάτι πιο πάνω απ' τη ζωή κι απ' το θάνατο, πού είναι δύσκολο να το ορίσεις. Υπάρχει αυτή η περηφάνια, το πείσμα, κάτι άλλο, ανέκφραστο κι' αστάθμητο, που σε κάνει να χαίρεσαι που είσαι άνθρωπος.

Να χαίρεσαι, μα και συνάμα σου δίνει μεγάλη ευθύνη. Γιατί ενώ νιώθεις πως έχεις χρέος να κάμεις ό,τι μπορείς, για να σώσεις αυτό το λαό, εκείνος βλέπει την προσπάθειά σου με ειρωνεία και περιφρόνηση. Δεν έχει την ανάγκη κανενός για να σωθεί. Σώζει, δεν σώζεται. – Ένα μονάχα σου μένει τότε: να δοκιμάσεις να γίνεις άξιος αυτού του λαού, να κερδίσεις τη δύναμη της δικής του ψυχής, που ποτέ δεν καταδέχτηκε ν' απατήσει τον εαυτό της ή τους άλλους και που πάντα τολμάει ν' αντικρύζει, πρόσωπο με πρόσωπο, τη θεά εκείνη που δεν κάνει χατίρια και δεν κάθεται στα πόδια κανενός: την αγέλαστη κι' αδάκρυτη θεά, την ευθύνη. ■

Ο βίος και η πολιτεία του Νίκου Καζαντζάκη

Ο Νίκος Καζαντζάκης, γεννημένος στις 18 Φλεβάρη του 1833 Στο Ηράκλειο Κρήτης - κομμάτι ακόμα τότε της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας - είναι ο πιο μεταφρασμένος σύγχρονος Έλληνας συγγραφέας, αποτελώντας πλέον ένα από τα μεγαλύτερα κεφάλαια της νεοελληνικής λογοτεχνίας με το τεράστιο σε όγκο και ευρύτητα έργο του.

Ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη γενέτειρά του και στο νησί της Νάξου, ύστερα εγκαταστάθηκε στην Αθήνα το 1902 και σπούδασε νομικά. Στα ελληνικά γράμματα θα εμφανιστεί για πρώτη φορά το 1906 με το δοκίμιο «Η Αρρώστια του Αιώνος», και με το πρώτο του μυθιστόρημα «Όφης και Κρίνο». Ένα χρόνο αργότερα ξεκίνησε τις μεταπτυχιακές σπουδές του στο Παρίσι, παρακολουθώντας παράλληλα τις διαλέξεις του Μπερξόν και μελετώντας το έργο του Νίτσε, δύο πρόσωπα που επηρέασαν σημαντικά το μετέπειτα έργο του.

Την ίδια χρονιά, το 1907, μνήθηκε στον τεκτονισμό και ξεκίνησε την καριέρα του ως δημοσιογράφος, ενώ δυο χρόνια μετά επιστρέφει στην Ελλάδα, εκδίδει τη διδακτορική διατριβή του «Ο Φρειδερίκος Νίτσε εν τη Φιλοσοφία του Δικαίου και της Πολιτείας» και συμμετέχει στην ίδρυση του Εκπαιδευτικού Ομίλου υπέρ της καθιέρωσης της Δημοτικής. Το εισόδημά του προέρχεται κυρίως από τις μεταφράσεις του, και λίγο μόλις καιρό αργότερα συζεί με τη διανοούμενη Γαλάτεια Αλεξίου.

Μέσου του Εκπαιδευτικού Ομίλου θα γνωρίσει και τον Άγγελο Σικελιανό, με τον οποίο θα ταξιδέψουν στο Άγιο Όρος και θα παραμείνουν για σαράντα μέρες, ενώ θα επισκεφθούν και πολλά άλλα μέρη της Ελλάδας. Την ίδια περίοδο έρχεται σε επαφή και με το έργο του Δάντη, έναν από τους δασκάλους του όπως αναφέρει κι ο ίδιος στα ημερολόγιά του.

Προς το τέλος του 1916 ταξιδεύει στη Θεσσαλονίκη. Εκεί θα υπογράψει συμβόλαιο για αποκομιδή ξυλείας από το Άγιο Όρος και το 1917 θα προσλάβει τον Γιώργη Ζορμπά, έναν εργάτη από την Πελοπόννησο στην προσπάθειά του να εκμεταλλευτεί ένα λιγνιτωρυχείο στην περιοχή. Η γνωριμία του με τον Γιώργη και οι πρώτες του επιχειρηματικές εμπειρίες αποτελούν την έμπνευση για το μυθιστόρημα «Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά», όπου στον χαρακτήρα του Ζορμπά προσωποποιείται η μπερζονική ιδέα της «ζωικής ορμής».

Οι μελετητές του έργου του Νίκου Καζαντζάκη τονίζουν τις μεταφυσικές και υπαρξιακές ανησυχίες του από τα νεανικά του χρόνια ακόμα. Η ψυχή του βασανίζεται από θεμελιακά προβλήματα, θρησκευτικές αμφιβολίες και αγωνίες, με τη μορφή του Χριστού να του γίνεται έμμονη ιδέα ως και το τέλος της ζωής του.

Το 1918 γνωρίζεται και συνδέεται αισθηματικά με την Έλλη Λαμπρίδου, ενώ ένα χρόνο μετά διορίζεται από τον Ελευθέριο Βενιζέλο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Περίθαλψης με αποστολή του τον επαναπατρισμό των Ελλήνων του Καυκάσου. Πολύ αργότερα οι εμπειρίες του θα μετουσιωθούν στο μυθιστόρημα «Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται». Μετά την ήττα του κόμματος των Φιλελεύθερων το 1920, ο Καζαντζάκης θα αποχωρήσει από το Υπουργείο Περίθαλψης και θα ταξιδέψει στην Ευρώπη.

Στη Βιέννη το 1922 έρχεται σε επαφή με το έργο του Φρόυντ καθώς και τον Βουδισμό. Θα επισκεφτεί τη Γερμανία όπου θα μυηθεί στον κομμουνισμό

θαυμάζοντας τον Λένιν - αν και ποτέ του δε θα γίνει πιστός κομμουνιστής, και θα περάσει τρεις μήνες στην Ιταλία το 1924. Την περίοδο 1923-1926 θα βρεθεί στη Σοβιετική Ένωση, την Παλαιστίνη, την Κύπρο και την Ισπανία. Θα εργαστεί ως ανταποκριτής του «Ελεύθερου Λόγου» και της «Καθημερινής». Το 1924 θα γνωρίσει την Ελένη Σαμίου, ενώ το 1926 θα χωρίσει οριστικά από τη σύζυγό του Γαλάτεια και το Μάιο του 1927 θα απομονωθεί στην Αίγινα για να ολοκληρώσει την «Οδύσσεια», το πιο φιλόδοξό του έργο. Την ίδια χρονιά ξεκινά την ανθολογία των ταξιδιωτικών του άρθρων κι εκδίδεται ο πρώτος τόμος με τίτλο «Ταξιδεύοντας», και το περιοδικό «Αναγέννηση» δημοσιεύει την «Ασκητική» του - το έργο το οποίο ο Καζαντζάκης θεωρεί ως το σπόρο για κάθε μελλοντικό του έργο.

Στις αρχές του 1928 θα μιλήσει στην Αθήνα και στο θέατρο Αλάμπρα με το φίλο και συγγραφέα Παναΐτ Ιστράτι εξυμνώντας το Σοβιετικό μοντέλο. Με τον συνδιοργανωτή της ομιλίας Δημήτριο Γληνό θα διωχθούν δικαστικά - αν και η δίκη δεν έγινε ποτέ - ενώ ο Ιστράτι θα απειληθεί με απέλαση. Λίγους μήνες αργότερα ο Καζαντζάκης θα βρεθεί και πάλι στη Σοβιετική Ένωση και εκεί θα ολοκληρώσει ένα κινηματογραφικό σενάριο με θέμα τη Ρωσική Επανάσταση. Ένα χρόνο αργότερα απομονώθηκε σε ένα αγρόκτημα της Τσεχοσλοβακίας κι εκεί ολοκλήρωσε δύο μυθιστορήματα στα Γαλλικά, «Toda Raba» και «Karetan Elia», σε μια προσπάθεια να καταξιωθεί διεθνώς ως συγγραφέας με το ψευδώνυμο Νικολάι Καζάν.

Το 1931 κι εγκατεστημένος εκ νέου στην Αίγινα, ανέλαβε τη συγγραφή ενός Γαλλοελληνικού λεξικού και μετέφρασε τη «Θεία Κωμωδία» του Δάντη. Τέσσερα χρόνια μετά βρέθηκε στην Κίνα και την Ιαπωνία, ενώ το 1936 ως απεσταλμένος της «Καθημερινής» κάλυψε τον Ισπανικό Εμφύλιο.

Η «Οδύσσεια» του Καζαντζάκη ολοκληρώθηκε το 1938, έργο που χρειάστηκε 13 χρόνια και οχτώ αναθεωρημένες γραφές πριν την τελική του

μορφή των 33.333 στίχων και 24 ραψωδιών. Την ίδια περίοδο δημοσιεύονται πολλά κείμενά του σε εφημερίδες και περιοδικά, ενώ γράφει στα Γαλλικά το μυθιστόρημα “Le Jardin de Rochers”, το γνωστό Βραχόκηπο.

Την περίοδο της κατοχής παρέμεινε στην Αίγινα και σε συνεργασία με τον Ιωάννη Κακριδή μετέφρασε την Ιλιάδα του Ομήρου. Ύστερα από αποχώρηση των Γερμανών, δραστηριοποιείται έντονα στην πολιτική.

Το 1946 είναι η χρονιά όπου η Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών προτείνει τον Καζαντζάκη μαζί με τον Σικελιανό για το βραβείο Νόμπελ, κίνηση που πολεμήθηκε από συντηρητικούς και αντιδραστικούς καλλιτεχνικούς και πολιτικούς κύκλους. Έχοντας ως στόχο του να γεφυρώσει τα χάσματα μεταξύ των διαφόρων πολιτισμών, διορισμένος στην UNESCO ένα χρόνο μετά, αναλαμβάνει μεταφράσεις κλασικών λογοτεχνικών έργων, όμως πολύ σύντομα θα παραιτηθεί για να αφοσιωθεί στο δικό του έργο.

Το 1952 θα χάσει την όραση από το δεξί του μάτι εξαιτίας μιας μολύνσεως που τον υποχρέωσε να νοσηλευτεί πρώτα στην Ολλανδία κι ύστερα στο Παρίσι, κι ενώ αργότερα βρίσκεται στην Αντίμπ, στην Ελλάδα η Εκκλησία τον κατηγορεί ως ιερόσυλο για τα μυθιστορήματά του «Καπετάν Μιχάλης» και «Ο Τελευταίος Πειρασμός», επιχειρώντας τη δίωξη και τον αφορισμό του. Ο ίδιος, απαντά σε μια απαντητική επιστολή του: «Μου δώσατε μια κατάρα, Άγιοι Πατέρες, σας δίνω κι εγώ μια ευχή: σας εύχομαι να «ναι η συνείδησή σας τόσο καθαρή, όσο είναι η δική μου και να «στε τόσο ηθικοί και θρησκοί όσο είμαι εγώ». Τελικά η Εκκλησία δεν κατάφερε να προχωρήσει στον αφορισμό.

Στις αρχές του 1954, το «Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά», εκδίδεται στη Γαλλία και ανακηρύσσεται καλύτερο ξένο βιβλίο της χρονιάς, ενώ το 1955 εκδίδεται και η μετάφραση της Ιλιάδας με προσωπικά έξοδα του Καζαντζάκη και του Κακριδή. Τον ίδιο χρόνο θα κυκλοφορήσει ο «Τελευταίος Πειρασμός» και στην Ελλάδα, κι ο Καζαντζάκης ξεκινά την πνευματική του αυτοβιογραφία στην Ελβετία, «Αναφορά στον Γκρέκο».

Πέθανε στις 26 του Οκτώβρη το 1957, σε ηλικία 74 ετών, κερδίζοντας παγκόσμια μεταθανάτια φήμη από τη μεταφορά του βιβλίου του «Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά» στη μεγάλη οθόνη το 1964. ■

Σκέψεις και **κουβέντες** του Νίκου Καζαντζάκη

Ν' αγαπάς την ευθύνη
να λες εγώ, εγώ μονάχος μου
θα σώσω τον κόσμο.
Αν χαθεί, εγώ θα φταίω.

Ε κακομοίρη άνθρωπε, μπορείς να μετακινήσεις βουνά,
να κάμεις θάματα, κι εσύ να βουλιάζεις στην κοπριά,
στην τεμπελιά και στην απιστία! Θεό έχεις μέσα σου,
Θεό κουβαλάς και δεν το ξέρεις - το μαθαίνεις μονάχα
την ώρα που πεθαίνεις, μα 'ναι πολύ αργά.

Δεν υπάρχουν ιδέες, υπάρχουν μονάχα άνθρωποι που
κουβαλούν τις ιδέες, κι αυτές παίρνουν το μπόι του
ανθρώπου που τις κουβαλάει.

Το πρώτο σου χρέος, εχτελώντας τη θητεία σου
στη ράτσα, είναι να νιώσεις μέσα σου όλους τους
προγόνους. Το δεύτερο, να φωτίσεις την ορμή τους
και να συνεχίσεις το έργο τους. Το τρίτο σου χρέος,
να παραδώσεις στο γιο τη μεγάλη εντολή να σε
ξεπεράσει.

Σωτηρία θα πει να λυτρωθείς απ' όλους τους σωτήρες· αυτή 'ναι η ανώτατη λευτεριά, η πιο αψηλή, όπου με δυσκολία αναπνέει ο άνθρωπος. Αντέχεις;

Όσο υπάρχουν παιδιά που πεινούν, Θεός δεν υπάρχει!

Οι μισές δουλειές, οι μισές κουβέντες, οι μισές αμαρτίες, οι μισές καλοσύνες έφεραν τον κόσμο στα σημερινά χάλια. Φτάσε, μωρέ άνθρωπε, ως την άκρα, βάρα και μη φοβάσαι! Πιο πολύ σιχαίνεται ο Θεός το μισοδιάολο παρά τον αρχιδιάολο!

Ποτέ οι Έλληνες δε δούλεψαν την τέχνη για την τέχνη· πάντα η ομορφιά είχε σκοπό να υπηρετήσει τη ζωή. Και τα σώματα τα ήθελαν οι αρχαίοι όμορφα και δυνατά, για να μπορούν να δεχτούν ισορροπημένο και γερό νου. Κι ακόμα, για να μπορούν –σκοπός ανώτατος– να υπερασπίσουν το άστυ.

Καλή 'ναι η δικαιοσύνη, μα για τους αγγέλους - ο άνθρωπος ο κακομοίρης δεν αντέχει, θέλει έλεος... Μπας και βρίσκεται στον πάτο της Κόλασης, Κύριε, η πόρτα της Παράδεισος;

Κάθε Έλληνας που δεν παίρνει, ας είναι και μια φορά στη ζωή του, μια γενναία απόφαση, προδίνει τη ράτσα του.

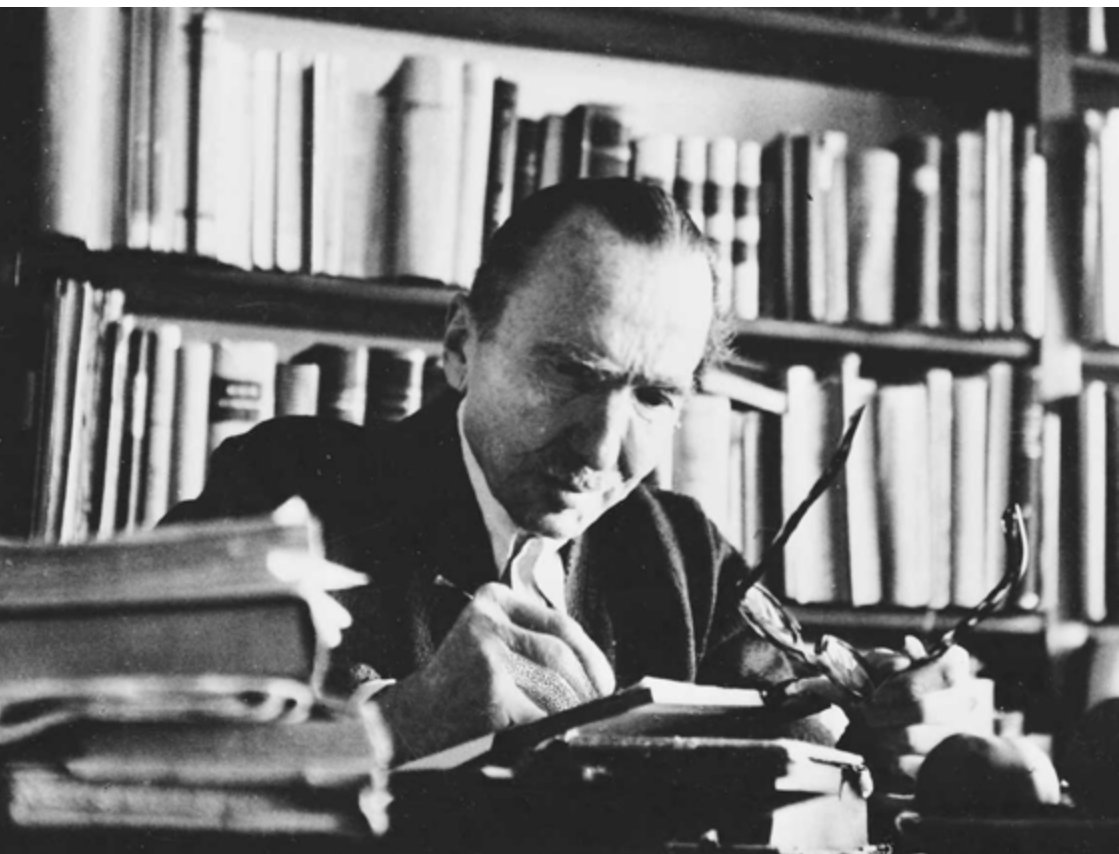
Ο δημιουργός παλεύει με ουσία σκληρή, αόρατη, ανώτερη του, κι ο πιο μεγάλος νικητής βγαίνει νικημένος. Για πάντα το πιο βαθύ μας μυστικό, το μόνο που άξιζε να ειπωθεί, μένει ανείπωτο. Δεν υποτάσσεται ποτέ αυτό στο υλικό περίγραμμα της τέχνης. Πλαντούμε στην κάθε λέξη, βλέπουμε ένα δέντρο ανθισμένο, έναν ήρωα, μια γυναίκα, το άστρο της αυγής και φωνάζουμε: Αχ! και τίποτ' άλλο δεν μπορεί να χωρέσει τη χαρά μας. Όταν το Αχ! αυτό θελήσουμε, αναλύοντάς το να το μεταδώσουμε στους ανθρώπους, να το σώσουμε απο την ίδια μας τη φθορά, πως εξευτελίζεται σε λόγια αδιάντροπα, βαμμένα γεμάτα αέρα και φαντασία!...

Ποτέ μην αναγνωρίζεις τα σύνορα του ανθρώπου! Να σπας τα σύνορα! Ν' αρνιέσαι ό,τι θωρούν τα μάτια σου. Να πεθαίνεις και να λες: Θάνατος δεν υπάρχει!

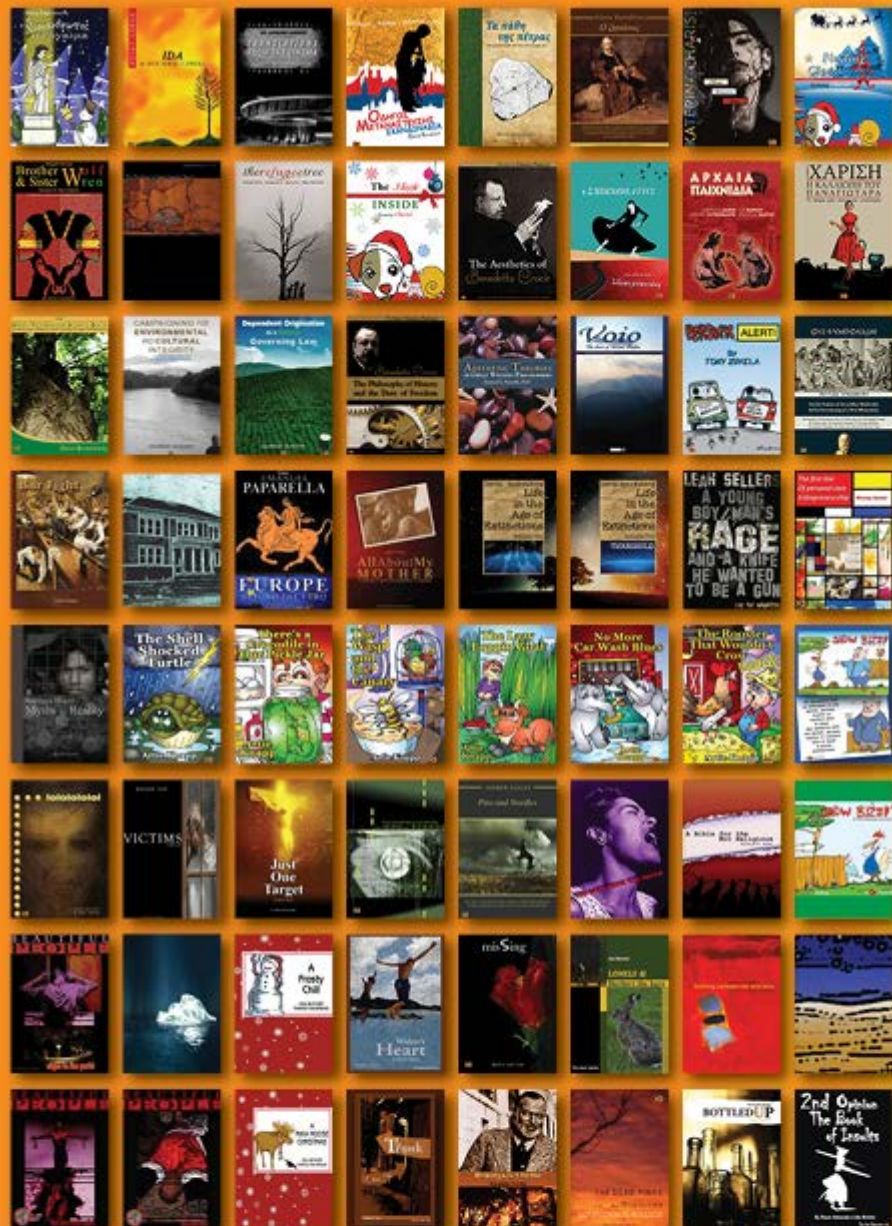
Να 'σαι ανήσυχος, αφχαρίστητος, απροσάρμοστος πάντα. Όταν μια συνήθεια καταντήσσει βολική, να τη συντρίβεις. Η μεγαλύτερη αμαρτία είναι η ευχαρίστηση.

Η λευτεριά δεν έχει σκοπό. Μήτε βρίσκεται στη γης ετούτη - στη γης ετούτη βρίσκεται μονάχα ο αγώνας για τη λευτεριά. Αγωνιζόμαστε για τα άφταστα, και γι' αυτό ο άνθρωπος έπαψε να είναι ζώο.

Η Ελλάδα επιζεί ακόμα, επιζεί νομίζω μέσα από διαδοχικά θαύματα. ■

ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

www.ovimagazine.com/cat/56

Όλα τα βιβλία είναι εκδόσεις
Και όλα διατίθενται ΔΩΡΕΑΝ

συνέντευξη

Οι φτωχούληδες των Αθηνών

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ

Το πόσοι είναι οι άστεγοι της Ελλάδας σήμερα, δεν είναι ξεκάθαρο. Λέγεται πως ο αριθμός τους αγγίζει πλέον τις 40.000 σε ολόκληρη τη χώρα, όμως ο μοναδικός φορέας που τηρεί αρχείο αστέγων είναι το ΚΥΑΔΑ, το οποίο αναφέρει πως τόσο στους ξενώνες του Δήμου Αθηναίων όσο και στο ΕΚΚΑ, τα περισσότερα κρεβάτια μένουν άδεια. Δεν είναι μόνο η ντροπή που κρατά αυτούς τους ανθρώπους μακριά, είναι και η γραφειοκρατία, καθώς και οι ελλείψεις. Άστεγοι δεν είναι μόνο αυτοί που ζουν στο δρόμο. Άστεγοι είναι και αυτοί που ζουν σε εγκαταλελειμμένα σπίτια κι αποθήκες, φιλοξενούμενοι σε φίλους ή συγγενείς, και όλοι όσοι έχουν μεν ένα σπίτι, αλλά ζουν κάτω από επισφαλείς συνθήκες, χωρίς να μπορούν να πληρώσουν το νοίκι, χωρίς να έχουν θέρμανση, ρεύμα ή νερό, οι αόρατοι άστεγοι ή εν δυνάμει άστεγοι όπως τους αποκαλούν. Αυτός ο αριθμός των συνανθρώπων μας είναι αδύνατο να προσδιοριστεί, μιας και δεν μπορούν με κάποιον τρόπο να εντοπιστούν είτε από τις διάφορες οργανώσεις ή από τους φορείς.

Ο Γιώργος, φίλος που έζησε την κατάσταση από μέσα, δέχτηκε με χαρά και το χέρι στην καρδιά να απαντήσει στις ερωτήσεις μου για το θέμα. Πολύ εύκολα μπορεί να βρεθείς από τη μία άκρη στην άλλη, όπως λέει κι ο ίδιος. «Δεν αντιλαμβάνεσαι την επερχόμενη κρίση από την αρχή της. Κι έτσι συνεχίζεις να ζεις σαν να μην έχει αλλάξει τίποτα. Και μετά από λίγο καιρό, αντιλαμβάνεσαι ότι τα έσοδά σου μειώθηκαν κατά 50% και τα έξοδα διπλασιάστηκαν. Και το μικρό κομπόδεμα που είχες για ώρα ανάγκης, πάει κι αυτό. Και η μόνη διέξοδος που έχεις, είναι η εξώπορτα του διαμερίσματος που δεν μπορείς να συντηρήσεις πλέον. Μοιράζεις τα υπάρχοντα προς αποθήκευση σε φίλους. Ψάχνεις στην οικογένεια για κάποιο είδος βοήθειας, έστω ψυχολογική στήριξη. Δεν υπάρχεις όμως. Κι έτσι βγαίνεις στο δρόμο... Γιατί ούτε δουλειές βρίσκεις όταν είσαι 58 χρόνων και η ανεργία έχει ξεπεράσει το 20%.»

Ποιος είναι λοιπόν ο άστεγος της Αθήνας, της Ελλάδας; Είναι ο τζογαδόρος και ο αλκοολικός; Είναι ο τεμπέλης; Είναι ένας προβληματικός άνθρωπος; Είναι απλώς ένας άνθρωπος με προβλήματα που δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει;

«Είναι όλα αυτά, και άλλα... Πάντα υπήρχαν άστεγοι, παντού στον κόσμο. Ήταν όμως λίγοι συγκριτικά με τους σημερινούς αριθμούς. Και για διαφορετικούς λόγους. Δεν θα επεκταθώ σ' αυτό γιατί θα γράψουμε τόμους.

Πριν αρκετά χρόνια, οι πολίτες ζούσαν σε μια ισορροπία, οικονομική

και κοινωνική. Για χρόνια πολλά, είχαν μια μόνιμη δουλειά, σταθερό μισθό και σταθερά βασικά έξοδα, φόρους, δόσεις δανείων κτλ. Ξυπνάει λοιπόν ο άνθρωπος ένα πρωί, και τίποτα απ' όλα αυτά δεν ισχύει πλέον! Απολύεται απ' τη δουλειά, που νόμιζε ότι θα έβγαине στη σύνταξη σε 20 ή 10 χρόνια. Τέλος στο σταθερό έσοδο. Στάση πληρωμών στα χρέη του. Δουλειά δεν υπάρχει και η ανεργία "θερίζει"... Παράλληλα, το περιβάλλον του τον κατηγορεί ως τεμπέλη, όσο κι αν προσπαθεί να βρει δουλειά. Η οικογένεια διαλύεται...

Κάτι οικονομίες που είχε, προσπάθησε να τις αξιοποιήσει, στο τζόγο... "άστεγος τζογαδόρος" λοιπόν. Ο επόμενος... Μέσα στη δυστυχία του και μη μπορώντας να βρει λύση στα προβλήματα που του δημιούργησε το

σύστημα... πίνει κι ένα ποτηράκι παραπάνω, να ξεχαστεί λίγο μέσα στην απατηλή θολούρα... να κοιμηθεί λίγο, και να ξυπνήσει το πρωί “άστεγος αλκοολικός”...

Έτσι εύκολα μπαίνουν οι ταμπέλες...
“κατάσταση + ιδιότητα”.

Φυσικά υπάρχουν και περιπτώσεις ψυχοπαθολογικές που κρατούν τους πάσχοντες στους δρόμους. Όπως και οι εξαρτημένοι σε ουσίες ή ακόμα και πρώην παράνομοι που δεν θα βρουν δουλειά πουθενά.»

Τι γίνεται σήμερα με τους άστεγους; Πού βρίσκεται η αστεγία σήμερα σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια της κρίσης;

«Πριν 6 χρόνια, όταν έγινα κι εγώ άστεγος, τα πράγματα ήταν ίδια περίπου. Οι αριθμοί άλλαξαν, όπως και η “ιδιότητα” των αστέγων. Σήμερα πολλοί είναι οι “νεοάστεγοι”. Αυτοί δηλαδή που ήταν και είναι καθ’ όλα φυσιολογικοί πολίτες και επαγγελματίες. Τότε υπήρχαν και οι οικονομικοί μετανάστες που έχαναν και αυτοί τις δουλειές τους και μέχρι να βρουν τρόπο να φύγουν, για την πατρίδα τους ή αλλού, σωριάζονταν σε ομάδες κάτω από γέφυρες, εγκαταλειμμένα οικοδομήματα και στοές...

Σήμερα είναι λίγοι οι άστεγοι μετανάστες. Ο αριθμός των αστέγων όμως έχει διπλασιαστεί. Επίσημη καταμέτρηση δεν έγινε ποτέ από το κράτος, γιατί αυτό αυτομάτως θα ήταν δέσμευση για αντιμετώπιση του προβλήματος. Ανεπίσημες έρευνες σήμερα εικάζουν ότι ο αριθμός των αστέγων φτάνει τις 25 ως 30 χιλιάδες (για το λεκανοπέδιο Αθήνας). Αν υπολογίσουμε και τους άστεγους που φιλοξενούνται σε συγγενείς ή και φίλους (η πλειοψηφία των νεοάστεγων), οι αριθμοί αυξάνονται δραματικά.»

Πώς ανταποκρίνεται το κράτος σε όλα αυτά; Τι κάνει στην πράξη; Τι θα έπρεπε να κάνει;

«Με μια φράση; Ξέρει πολύ καλά τι πρέπει να κάνει, τίποτα δεν κάνει όμως, και ανταποκρίνεται με “σκούπισμα” των αστέγων από κεντρικά σημεία της πόλης για να μην χαλάνε το τουριστικό ίματζ! Το πού θα πάνε, αδιάφορο!»

Ο απλός κόσμος, οι εθελοντές, οι διάφορες ΜΚΟ κατά πόσο βοηθούν; Παρέχουν ουσιαστική βοήθεια ή μήπως μόνο ανακουφίζουν τα συμπτώματα;

Μπορεί το γεγονός ότι υπάρχουν πολλές ΜΚΟ να έχει αντίθετα αποτελέσματα από τη βοήθεια; Υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ τους και συμφέροντα;

«Ωραία! Εδώ έχουμε ένα “μπουκετάκι” τεσσάρων ερωτήσεων που ουσιαστικά απαντούν από μόνες τους... Τι περισσότερα να προσθέσω εγώ; Θα θέσω όμως κι εγώ το ερώτημα. Θα μπορούσε να υπάρχει μόνο μια ΜΚΟ που να συσπειρώνει, να διανέμει και να συντονίζει θεματικά όλο το υλικό και το ανθρώπινο δυναμικό ανά χώρα; Και γιατί όχι; Λέω εγώ τώρα...»

Τι; Τι θα γίνει με τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα; Αν ασχοληθεί κάποιος με την ιστορία της δημιουργίας των ΜΚΟ, θα πάρει

ΟΛΕΣ τις απαντήσεις. Η προσωπική μου εμπειρία με ΜΚΟ είναι ελάχιστη και οπωσδήποτε η κρίση μου δεν μπορεί αφορά το σύνολο των οργανώσεων θετικά ή αρνητικά.

Αξιζει ένα μεγάλο μπράβο όμως για τους απλούς εθελοντές, που είναι αλληλέγγυοι στους ανθρώπους που βρίσκονται σε ανάγκη. Και το κάνουν αυτόνομα ή μέσα σε μια ομάδα, συλλογικότητα ή σε κάποια ΜΚΟ.»

Κατά πόσο ανταποκρίνεται η επίσημη εικόνα που έχουμε για τους άστεγους στην πραγματικότητα; Πού βρίσκεται το ψέμα; Τι δεν βλέπουμε;

«Πώς ορίζεται η “επίσημη εικόνα”; Ποιος την “φτιάχνει” την εικόνα; Τα ΜΜΕ ορίζουν πώς και τι θα σκέφτεται και θα πράττει ο πολίτης, ανάλογα με τα συμφέροντα της εκάστοτε εξουσίας.

Βλέπεις τους ανθρώπους να αποφεύγουν τους άστεγους. Άλλος τους σιχαίνεται!

Και κάποιοι τους κλωτσούν, τους καταβρέχουν και τους διώχνουν “να πάνε αλλού”!

Και από την άλλη, αν βγεις νύχτα στην πόλη, μπορεί να συναντήσεις μικρές ομάδες ανθρώπων να σκύβουν πάνω απ’ τις “σκιές”. Να τους μιλούν, να τους αγγίζουν, να περιποιούνται τις πληγές τους... Να τους πηγαίνουν φαγητό και

κουβέρτες και να κουβεντιάζουν ώρες μαζί. Γιατί είναι άνθρωποι. Όλοι μας είμαστε. Αυτή είναι η μοναδική εικόνα. Αλλά για να το καταλάβει κάποιος αυτό, πρέπει να έχει ζήσει και στις δυο όχθες...

Δεν υπάρχει επίσημη εικόνα. Κι αν για μερικούς υπάρχει, τότε μιλάμε για κοινωνικό ρατσισμό! Λοιπόν, η εξουσία διψάει για αίμα! Αίμα άστεγου, μετανάστη, πρόσφυγα ή συνταξιούχου... Καλός άστεγος – ο νεκρός άστεγος. Κι ας είναι και πυρηνικός φυσικός... Τη τύφλα μας δεν βλέπουμε...»

Ποιες είναι οι πραγματικές ανάγκες του άστεγου και ποιο είναι το λιγότερο που θα πρέπει να κάνει το κράτος για να τους βοηθήσει;

«Ο κόσμος πιστεύει ότι οι ανάγκες του άστεγου είναι το φαγητό και ο ρουχισμός.

Όχι όμως. Μεγαλύτερη ανάγκη έχει για εργασία και στέγη. Να το αναλύσω;

Με την δουλειά θα έχει και τη στέγη. Με στοιχειώδη περίθαλψη, καθαριότητα και φυσικά την ασφάλεια του ιδιωτικού του χώρου. Δεν είναι λύση, για τον άστεγο, να τον βάλεις (προσωρινά βέβαια) σε μια δομή – ίδρυμα να τρώει, να πλένεται και να κοιμάται.

Καλά είναι αυτά, αλλά τον κρατάνε ουσιαστικά στο δρόμο.

Τα παραπάνω που ανέφερα περί εργασίας και στέγης, έχουν να κάνουν πρωτίστως με την αξιοπρέπεια, την αυτοεκτίμηση και αυτοσεβασμό. Ο άστεγος θέλει να ανακτήσει την κοινωνική του υπόσταση!!

Κοινωνικότητα, ιδιωτικότητα, σχέσεις προσωπικές, φιλικές και όλα αυτά που του στέρησαν οι μεγαλοπακάληδες των τραπεζών και οι ανάλγητοι υπάλληλοί τους στα πολιτικά έδρανα!

Έχουν μεγάλη ανάγκη οι άστεγοι τους συνανθρώπους. Να μιλάνε, να μοιράζονται, να αγγίζονται, να χαμογελούν...

Να πάψει η κοινωνία και η πολιτεία να τους θεωρεί ανθρώπινα σκουπίδια!

Θέλεις να τον βοηθήσεις πραγματικά; Δημιούργησε μια εργασία γι αυτόν!»

Ποιος ή ποιοι είναι οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ένας άστεγος;

«Πρώτα ο εαυτός του! Και δεν είναι καθόλου εύκολο να τον αντιμετωπίσει.

Να μην αφήσει την ελπίδα και τα όνειρα να σβήσουν, γιατί αυτά είναι τα όπλα του για να συνεχίσει τον αγώνα του. Δεν πρέπει να απαξιώσει την ύπαρξή του. Να μην παρασύρεται από την γνώμη ή την συμπεριφορά αυτών που δεν γνωρίζουν τι σημαίνει άστεγος και πώς καταλήγει ένας άνθρωπος ή μια οικογένεια στο δρόμο.

Και το κράτος φυσικά. Που τον θέλει να παραμένει άστεγος. Στο περιθώριο.

Πώς το έχουν διατυπώσει κάποιοι σοφοί;

Κανένα πολιτικό-οικονομικό σύστημα δεν αντέχει, αν δεν έχει το “περιθώριό” του.» ■

**Υπολογίζεται ότι 100 εκατομμύρια άνθρωποι
είναι άστεγοι σε όλο τον κόσμο**

**3 εκατομμύρια είναι οι άστεγοι εντός της Ενωμένης Ευρώπης
2,5 εκατομμύρια είναι οι άστεγοι στις Ηνωμένες Πολιτείες
4,500 παιδιά είναι άστεγα, μόνο στο Μπουένος Άιρες.
Σύμφωνα με την ΜΚΟ Κλίμακα ο αριθμός των αστέγων
στην Ελλάδα ξεπερνάει κατά πολύ τους 20,000**

ΑΥΤΟ ΚΑΠΟΙΟΙ ΤΟ ΑΠΟΚΑΛΟΥΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

πεζά

Ο Μπάρμπας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΑΤΖΗΣ

Μετακινήθηκε απ' την μία πλευρά του κήπου στην άλλη με αργά βήματα που για να τα μετρήσεις θα έπρεπε να έχεις τελειώσει τουλάχιστον την πρώτη δημοτικού... Τα φύλλα των δέντρων έσταζαν απ' την βροχή και τα παγκάκια ήταν βρεγμένα. Ένας σκύλος που κούτσαινε, ο άμοιρος, απ' το πίσω δεξί ποδάρι του πήγε να ξαπλώσει στο στεγνό, ευτυχώς, χαλάκι του σπιτιού του φύλακα. Αν έπαιρνες τώρα μια φωτογραφία τα χρώματά της θα πρόδιδαν δειλινό και οι σκιές της θα ήταν έντονες με μεγάλη ανάμιξη του κόκκινου και του κίτρινου που στο τέλος καταντάει πορτοκαλί...

Ζούσε εκεί. Στα παγκάκια. Ο φύλακας τον ήξερε πολλά χρόνια. Έπρεπε να τον διώχνει το βράδυ. Με κίνδυνο όμως να χάσει τη δουλειά του τον άφηγε να μείνει εκεί. Ο προϊστάμενος του κήπου είχε μιλήσει στους εκάστοτε εκλεγμένους υπερνομάρχες, που είχαν υπό την εποπτεία τους το πάρκο, για την συγκεκριμένη κατάσταση, αλλά για λόγους ανθρωπιστικούς δεν υπήρξε ποτέ καμία κύρωση στον μεροκαματιάρη

φύλακα. Ούτε καμιά προσπάθεια να διώξουν τον «παρείσακτο» από κει. Όλοι έκαναν τα στραβά μάτια.

Μια πάπια τον είχε κάνει να μετακινηθεί. Η συμπεριφορά της ήταν παράξενη κι αυτό τον είχε κάνει να ανησυχήσει. Αγαπούσε και γνώριζε όλα τα ζωντανά που υπήρχαν σ' αυτό το πάρκο. Τους σκύλους, τις γάτες, τις πάπιες, τις χελώνες, τα περιστέρια, τα χελιδόνια που έρχονταν την άνοιξη...

Όταν κατάφερε να φτάσει στο μέρος που βρισκόταν η πάπια είδε ότι η αφύσικη συμπεριφορά της οφείλονταν σε μια σακούλα που της είχε κάπως περάσει στο λαιμό και με τα πολλά, την στιγμή που έφθανε ο ίδιος κοντά, η πάπια την ξεφορτώθηκε γυρίζοντας και πάλι στην γνωστή της ηρεμία. Προφανώς κάποιος είχε αφήσει ψωμιά σε μια σακούλα και η πάπια στην προσπάθειά της να τα καταβροχθίσει πέρασε το κεφάλι της στα χερούλια της σακούλας και μετά δεν μπορούσε να απαλλαγεί απ' αυτήν!

Το πρόσωπό του φωτίστηκε καθώς είδε ότι το ζωντανό ήταν καλά.

Της μίλησε νοερά και η πάπια έκρωξε με τον γνωστό της τρόπο την ώρα που απομακρυνόταν για να πάει να βρει την παρέα της που χάλαγε τον κόσμο λίγο πιο κάτω διαπληκτιζόμενη για μερικά ποπ-κορν που πετούσε ένα πιτσιρίκι.

Όλοι νόμιζαν, του φύλακα μη εξαιρουμένου, πως ήταν μουγκός. Κανένας δεν ήξερε τ' όνομά του. Για τους λιγοστούς «μονιμάδες» του πάρκου και για τον κυρ Στέλιο, τον φύλακα, ήταν ο μπάρμπας... Όμως τα ζώα τον καταλάβαιναν χωρίς να μιλάει! Ο κυρ Στέλιος που ήταν και τις περισσότερες ώρες εκεί, στο πάρκο, είχε πάρει χαμπάρι ότι κάτι τρέχει, ότι ο μπάρμπας συνεννοείται κάπως με τα ζώα αλλά δεν το παραδεχόταν ούτε στον ίδιο του τον εαυτό. Ο έλληνας αυτός κλοσάρ ήταν, γι' αυτόν τον απλοϊκό άνθρωπο, ένας αλαφροϊσκιωτος άκακος τρελός... Τελεία και παύλα! Παρ' όλο που δυο χρόνια πριν ο σκύλος του κυρ' Στέλιου, που τον είχε μεγαλώσει με τα ίδια του τα χέρια, αν δεν ήταν ο μπάρμπας θα ήταν μακαρίτης. Τον είχαν χτυπήσει πολύ και δεν έτρωγε ούτε έπινε τίποτα. Αφού έμεινε μερόνυχτα έτσι, τον πλησίασε ο... αλαφροϊσκιωτος και έκατσε για δυο ώρες δίπλα του. Ο κυρ Στέλιος δεν μίλησε, τι να πει άλλωστε, τον είχε ξεγραμμένο τον σκύλο. Μια ώρα αφού έφυγε από δίπλα του ο μπάρμπας ο σκύλος ήπιε νερό! Σε τρεις μέρες περπατούσε! Το μόνο που του έμεινε στο τέλος ήταν μια μικρή αναπηρία στο δεξί πίσω πόδι... Θα πει κανείς σύμπτωση. Υπάρχει

μια λεπτομέρεια όμως που στενεύει κάπως τα περιθώρια της σύμπτωσης. Όση ώρα έμεινε δίπλα του ο κλοσάρ ο σκύλος έβγαζε περίεργα γρυλίσματα και φωνούλες. Τέτοια που ο κυρ Στέλιος δεν είχε ξανακούσει απ' τον σκύλο του. Μόλις έφυγε ο σιωπηλός άνθρωπος του πάρκου ο σκύλος σιώπησε και κοιμήθηκε. Ο κυρ Στέλιος πίστεψε πως είχε έρθει το τέλος. Ο σκύλος ξύπνησε σε μια ώρα και ήπια νερό!

«Έλα μπάρμπα» φώναξε ο φύλακας. «Έχω μεζέ να κολατσίσουμε. Ας είναι καλά η κυρία Πολυξένη! Μαζί με το φαί για τις γάτες έφερε μεζέ και για μας!». Ο κυρ Στέλιος στις οκτώ απ' τις δέκα μέρες τον τάιζε αυτόν τον άνθρωπο που κανένας δεν ήξερε από πούθε κρατάει η σκούφια του. Λίγο η αδερφή του που του έφερνε σχεδόν κάθε μέρα φαγητό, λίγο κάποιες κυρίες που μέσα στην φτώχεια τους τάιζαν τις γάτες και τα ζωάκια του πάρκου και δεν ξέχναγαν και τον φύλακα που αγαπούσε κι αυτός αναμφισβήτητα όλα τα πλάσματα του θεού η κατάσταση της σίτισης των δυο μονίμων θαμώνων του πάρκου βολευόταν.

Οι δυο άνδρες έτρωγαν με αρκετή όρεξη καθισμένοι στο προαύλιο του μικρού καταλύματος που ο φύλακας χρησιμοποιούσε ως κατοικία. Ο κυρ Στέλιος μιλούσε ως συνήθως μόνος του απαντώντας πολλές φορές σε ερωτήσεις που δεν είχαν τεθεί από κανέναν! Ή μήπως κάπως σχηματίζονταν μες στο μυαλό του οι ερωτήσεις; Η αλήθεια είναι πως ήταν λίγο κωμική η σκηνή. Δυο άνδρες να τρωνε σε μια αυλή και ο ένας να μιλάει σχεδόν συνέχεια απαντώντας περισσότερο σε ερωτήσεις που κανένας δεν του είχε κάνει!

Ξαφνικά ακούστηκαν φωνές. Στην ανατολική πλευρά του κήπου. Από το μέρος της μεγάλης παιδικής χαράς. Ο φύλακας σηκώθηκε ανήσυχος... Ο μπάρμπας ακολούθησε με ελάχιστη καθυστέρηση. Ο κυρ Στέλιος έπρεπε να πάει να δει τι συμβαίνει. Αυτή ήταν άλλωστε η δουλειά του.

Η Κεντρική παιδική χαρά του πάρκου δεν είχε πολύ κόσμο. Στο χώρο που βρίσκονταν οι κούνιες όμως, καμιά δεκαριά άνθρωποι είχαν σχηματίσει ένα αρκετά στενό πηγαδάκι. Μια γυναικεία φωνή που ρωτούσε γοερά «πότε θα έρθουν, να σου πουν πότε θα έρθουν...» ξεχώριζε καθώς ο κυρ Στέλιος πλησίαζε όσο πιο γρήγορα μπορούσε. Ο μπάρμπας είχε μείνει πίσω. Δεν μπορούσε να περπατήσει πολύ γρήγορα. Ο φύλακας, πιο νέος, τον είχε αφήσει αρκετά πίσω. Έφθασε στο πηγαδάκι και σπρώχνοντας έκανε διάδρομο για να βρεθεί στη μέση. Μια γυναίκα γύρω στα είκοσι πέντε, βρισκόταν πάνω από ένα κοριτσάκι γύρω στα πέντε που ήταν ξαπλωμένο στην υγρή άμμο

του σκάμματος. Πίσω, μια κούνια με το κάθισμα της να κρέμεται από την μια αλυσίδα μόνο, ταλαντευόταν ανεπαίσθητα, απορημένη ακόμα απ' το συμβάν... Στην άμμο διάφοροι οργανισμοί που ήταν αόρατοι όχι από το γυμνό μάτι, αλλά απ' την κοινή αντίληψη των ανθρώπων συνέχιζαν την καθημερινή τους προσπάθεια για επιβίωση. Ένα μερμήγκι κουβαλούσε ένα ψίχουλο προς την φωλιά του, αλλά οι σταγόνες της βροχής που είχε πέσει αρκετά νωρίτερα του έφραζαν σε πολλά σημεία τον δρόμο. Τη στιγμή που το μερμήγκι προσπαθούσε να χωρέσει το ψίχουλο στην είσοδο της φωλιάς του έφθασε ο μπάρμπας. Συνήθως δεν πλησίαζε ανθρώπους χωρίς λόγο. Τώρα όμως είχε ακούσει τις φωνές τις μάνας και είχε αντιληφθεί ακριβώς το συμβάν. Άρχισε να σπρώχνει τους περιέργους που στην ουσία προσέφεραν κακό έργο στην υπόθεση κλέβοντας ζωτικό χώρο απ' το θύμα. Με την διέλευση του αλαφροίσκιωτου άνδρα όμως αναγκάστηκαν να απομακρυνθούν λίγο επειδή η όψη του δεν ήταν και για στενές επαφές!

«ένα γιατρό φώναζε τώρα, μάλλον αδίκως η μητέρα. Στο πάρκο, τέτοια ώρα και μέρα θα ήταν απίθανο να υπάρχει αυτό το... είδος!

«Πότε θα έρθει το ασθενοφόρο; Σας είπαν;» συνέχισε να λееι με ένα απλανές βλέμμα που δεν έβλεπε παρά εικόνες από νεκροταφείο και παιδικά φέρετρα...

«Δεν έχει σφυγμό! Είμαι νοσοκόμα, ξέρω» έκραξε στο τέλος με απελπισία μαρτυρώντας ένα μυστικό που το κρατούσε τόση ώρα νομίζοντας έτσι πως το κακό θα ξορκιστεί. Το μερμήγκι κοντοστάθηκε μερικά δευτερόλεπτα νοιώθοντας ίσως τον πόνο μιας άλλης διάστασης που ερχόταν κατά κύματα με ενισχυτή ένα συναισθήμα συμβατό με όλες τις πλατφόρμες ζωής, με όλες τις μορφές της ύπαρξης. Ο μπάρμπας έκανε ένα βήμα μπροστά θέτοντας τέλος στην απορία του μέρμηγκα για τα απρόσμενα συναισθήματα που ένοιωσε για δέκατα του δευτερολέπτου αφού βρέθηκε κάτω απ' την τρύπια σόλα του παπουτσιού του κλοσάρ, θύμα κι αυτό του τραγικού συμβάντος της κούνιας... Ο άνδρας έσκυψε με κόπο, τα χρόνια που καθόταν κάτω από εξωτερικές μπάρες είχαν περάσει και τώρα ίσα-ίσα μπορούσε να κάτσει κάτω απ' την εσωτερική του μπάρα μόνο, με λίγα λόγια, ίσα που σήκωνε το βάρος του σώματός του. Έπιασε το χέρι του κοριτσιού. Οι περίεργοι έκαναν ασυναίσθητα ένα βήμα πίσω, ενώ ψιθύρισαν εκφράσεις δυσaráσκειας, απέχθειας. Ο φύλακας σήκωσε το χέρι του να επιβάλει σιωπή ενώ η μητέρα κοιτούσε χωρίς να βλέπει, στην ουσία αδύναμη να εκφράσει γνώμη για τον άνθρωπο που είχε πιάσει το χέρι του παιδιού της. Πέρασαν μερικές στιγμές; Μερικά λεπτά; Ή όπως είπαν αργότερα στις ειδήσεις γύρω στην μισή ώρα

μέχρι να 'ρθει το ασθενοφόρο που κάποιος είχε ειδοποιήσει με το κινητό του; Κανείς, νομίζω, δεν θα μπορούσε να απαντήσει στην ερώτηση αλλά δεν έχει και τόση σημασία. Όταν το ασθενοφόρο ή μάλλον οι νοσοκόμοι έφθασαν στον τόπο του ατυχήματος το κοριτσάκι χαμογελούσε αδύναμα στα χέρια της μητέρας. Ο κόσμος που είχε απομείνει φαινόταν χαρούμενος κι ο φύλακας γελούσε μέχρι τ' αυτιά. Μόνο ο κλοσάρ πιο πέρα απ την κεντρική σκηνή της τραγωδίας καθόταν ωχρός ψιθυρίζοντας για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια διάφορες ακατάληπτες λέξεις. Κανείς δεν τον άκουσε. Οι τραυματιοφορείς πήραν το κοριτσάκι κι ο κόσμος διαλύθηκε σιγά-σιγά... Ο φύλακας έψαξε με το βλέμμα του τον μπάρμπα. Ήθελε να τον κοιτάξει στα μάτια για να βεβαιωθεί. Λίγο πριν φθάσει στο πάρκο ο κλοσάρ, ο κυρ Στέλιος είχε προσπαθήσει να εντοπίσει σφυγμό στο πεσμένο κορίτσι. Ήταν ανύπαρκτος! Το παιδί, όταν έφθασε στις κούνιες ο αλαφροίσκιωτος, είχε φύγει απ' τον μάταιο κόσμο! Ο κυρ Στέλιος είχε μεγάλη εμπειρία. 18 χρόνια στο πρώτο βοηθειών προτού καταλήξει φύλακας στο πάρκο. Τρία χρόνια νοσοκόμος στην γυναίκα του πριν του «φύγει». Είχε πάρει χιλιάδες σφυγμούς στη ζωή του. Ήταν σίγουρος πως το κορίτσι ήταν νεκρό!

Στο μεταξύ η μέρα τελείωνε. Ο ήλιος, λιωμένη γραβιέρα στο αντικολλητικό τηγάνι του ορίζοντα, ευωδίαζε αποχρώσεις τόσο έντονες που όντως μπορούσαν να σου διεγείρουν την αίσθηση της όσφρησης μαζί μ' αυτήν της όρασης! Αυτό το ηλιοβασίλεμα ήταν το δείπνο ακόμα μιας μέρας, που τελείωνε διατηρώντας τον αιώνιο κύκλο σε στύση, μια στύση που όλοι ελπίζουν πως φορώντας το προφυλακτικό της λογικής θα προστατευτεί από τον θανατηφόρο ιό που ονομάζεται άνθρωπος!

Μάταια ο κυρ' Στέλιος αναζήτησε τον μπάρμπα εκείνο το βράδυ... Είχε εξαφανιστεί εντελώς! Δεν ήταν όμως η πρώτη φορά. Γι' αυτό δεν ανησύχησε και υπερβολικά. Μετά από πολύ ώρα, γύρω στις εντεκάμιση αποφάσισε να πάει για ύπνο. Η νύχτα, πηχτή μελάσα καθισμένη στο ουράνιο στερέωμα, έφερε με την γλύκα της γαλήνη στον κουρασμένο άνδρα. Είδε στον ύπνο του πως ο μπάρμπας τουμίλαγε, τουμίλαγε, τουμίλαγε.... Του είπε την ιστορία του για τις μεγάλες του ατυχίες, για την οικογένεια του που δεν υπήρχε πια, για, για...Ξύπνησε και κάνα δυο φορές...

Το πρωί όμως, όπως πάντα, τα πάντα φαινονταν καλύτερα. Ο νους του όμως ήταν στον κλοσάρ. Στον άνθρωπο που έσωσε ή μάλλον ξανάδωσε την ζωή στο μικρό κορίτσι χθες. Έπρεπε να τον βρει. Να τον κοιτάξει στα μάτια. Να καταλάβει...

Βγήκε στο πάρκο να τον ψάξει ξανά. Δεν ήταν δύσκολο να τον βρει. Λίγα λεπτά αργότερα τον είδε καθισμένο στην κεντρική πλατεία με την λιμνούλα και τις πάπιες. Ήταν καθισμένος σ' ένα παγκάκι, ακίνητος. Έβλεπε την πλάτη του. Πλησίασε χαρούμενος, έτοιμος να τον συγχαρεί για την χθεσινή του, θεϊκή φάνταζε στα μάτια του, πράξη. Έκανε τον γύρο και βρέθηκε μπροστά του. Στο παγκάκι όμως καθόταν ένας άλλος άνδρας. Σάστισε. Έχασε τα λόγια του. Αυτά τα ρούχα ήταν του μπάρμπα! Ήταν σίγουρος! Τα γνώριζε σαν ήταν δικά του! «Ποιος είσαι» κατάφερε να ψελλίσει στο τέλος. Ο άγνωστος τον κοίταξε χαμογελώντας αλλά δεν μίλησε... Ήταν σύμπτωση; Ένας νέος άστεγος είχε έρθει για να μείνει στο πάρκο; Ή μήπως ήταν αλλαγή φρουράς των αγγέλων; Κι αν όχι που βρισκόταν ο παλιός;

Πιο κει ένα σπουργίτι έβρισκε το ψίχουλο που είχε αφήσει ορφανό το μερμήγκι στο σκάμμα της κούνιας όταν η μοίρα στάθηκε σκληρή για αυτό.

Η ζωή, με τις πατερίτσες ανά χείρας έκανε ακόμα ένα γύρο του σταδίου της καθημερινότητας συμμετέχοντας στους παραολυμπιακούς αγώνες που οργανώνονται με την ευγενή χορηγία της απύθμενης άγνοιας των ανθρώπων.

Η ομίχλη του χρόνου

GORDANA MUDRI

Έρχεται. Έρχεται τρέμοντας σαν παγωμένο
ρέκβιεμ της σιωπής, διασχίζοντας τα
αφύλακτα μονοπάτια της αδιαφορίας μας.
Η πορεία της είναι σχεδιασμένη από καιρό.
Σκεπάζει την κοιλάδα της μνήμης μας σαν
ένα παχύ σάβανο της λήθης, κάθε σοφός λόγος ασφυκτιά.
Έρχεται αθόρυβα με ολοφάνερες προθέσεις, κυματίζοντας
λάβαρα της νίκης.

Κι εμείς κλείνουμε τα μάτια, χορτάτοι από την αυτάρκειά
μας, στραγγίζοντας τις τοξίνες της αυταπάτης μας.
Ξεσκίσαμε τις σάρκες της αφοσίωσης και πηδήξαμε στο
κατασκότεινο χάσμα της άγνοιας. Ποδοπατώντας τα νεκρά
όνειρα των παιδικών μας χρόνων αγκαλιάσαμε δαίμονες
απατηλούς.

Και τώρα έρχεται, κλείνοντας τους κύκλους με τις ήττες
μας, πανηγυρίζοντας τη γύμνια μας που κουρνιάζει στην
αγκαλιά της τόσο απλόχερα.

Νιώθω την κρυάδα στο ψιθύρισμά της. Θέλω να σηκώσω τη σκουριασμένη μου ασπίδα και να αποκρούσω τα φονικά της φιλήματα. Ψάχνω για κάποιο φως, ψάχνω τα χρώματα, ξεθωριασμένα κι αυτά σαν ουρές από πυροτεχνήματα που σβήνουν. Ψάχνω το γλυκό άρωμα της αθωότητας, μiasμένο από τις ψεύτικες υποσχέσεις. Ξεσκίζω τα πολλαπλά στρώματα της μνήμης μου, για να βρω μόνο καμένη γη, σκαμμένη από τα νύχια της παρανόησης. Δεν υπάρχει φως στην ομίχλη που σκεπάζει το παρελθόν μου. Οι σαπισμένες μου ασπίδες είναι μονάχα μια ψευδαίσθηση του αήττητου.

Και τώρα, τώρα στέκομαι εδώ, στο χείλος της εξαφάνισης και η μυρωδιά του αίματος που έρχεται από τα ανατολικά με τυλίγει, παραλύοντας από τα τραγούδια των δαιμόνων της Δύσης, ενώ ο τρόμος από το Νότο με ξεκουφαίνει μουγκρίζοντας, και οι παγωμένοι αέρηδες του Βορρά με κρατούν σε ακινησία.

Και η ομίχλη έρχεται. Σέρνεται πάνω στη χέρσα γη, τσακίζει τα ξερόκλαδα τα νεκρά από καιρό, σε ένα δάσος προφητικού αφανισμού. Μπλέκεται στα πόδια μου κι ορθώνει τις τρίχες στα μουδιασμένα μου άκρα. Έρχεται από παντού, μέσα από το στόμα μου και συνθλίβει το μυαλό μου, φιλιώνοντας με την ομίχλη του παρελθόντος. Φτερουγίζει στις άκρες των ματιών μου και σβήνει πανηγυρικά.

Στέκομαι στα πόδια μου μα έχω ήδη πεθάνει. Κι όμως ο τρόμος βροντοκοπά στα γυμνά μου κόκαλα, θροϊζοντας το σάβανο ανάμεσα στις πτυχές του.

Μια σκιά μονάχα παραμένει, μία, μονάχη της ανάμεσα στις σκιές. Το φάντασμα το ένα, ανάμεσα στα φαντάσματα της θανάσιμης ομίχλης του χρόνου. ■

Προσπαθώ...!

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ

Χτυπάει το ξυπνητήρι και προσπαθώ να το κλείσω απλώνοντας τα χέρια σε κάθε μεριά. Προσπαθώ να βγω από το όνειρο που με βασανίζει όλη νύχτα, την προϊσταμένη μου ανεβασμένη στον πύργο του Παρισιού να μου φωνάζει «φγούι, φγούι, φγούι!» Προσπαθώ να σηκωθώ και χτυπάω το μικρό μου δάχτυλο στην άκρη του κρεβατιού και προσπαθώ να μη βρίζω. Προσπαθώ να ξυριστώ σωστά, να μην κοπώ, και να μη σκέφτομαι τη μέρα που με περιμένει στη δουλειά. Ντύνομαι και προσπαθώ να φτιάξω τη γραβάτα μου και να ισιώσω το γιακά μου. Προσπαθώ να μην ξεχάσω ότι πρέπει να κλειδώσω φεύγοντας και ύστερα πάλι προσπαθώ να μη χάσω το πρώτο λεωφορείο για τη δουλειά κι όμως το χάνω.

Προσπαθώ να ακούσω το συνομιλητή μου στην άλλη άκρη της γραμμής χωμένος στα χαρτιά μου, ενώ προσπαθώ να αγνοήσω την προϊσταμένη μου που δυο γραφεία παρακεί συνομιλεί με κάποιον άλλο στο δικό της τηλέφωνο και κάθε τόσο κακαρίζει τρυπώντας μου το τύμπανο. Η προϊσταμένη μου είναι μια γυναίκα αντιπαθέστατη από όποια πλευρά κι αν το δει κανείς. Πέρασε ένα μήνα το καλοκαίρι στο Παρίσι

και της κόλλησε μια γελοία φραντσέζικη προφορά, στέκεται από πάνω μου και προσπαθώ να δείξω φοβερά απασχολημένος, κι όμως εκείνη με την κακαριστή φωνή της επιμένει και με ρωτάει:

«Ζιωγουσέ», το πώς από Γιώργος έγινα ...Ζιωγουσέ, ο θεός κι η ψυχή της, «βγούisque ότι το φγουίδι μου ξεφεύγει λιγουλάκι;» και μου δείχνει το αριστερό της φρύδι που μοιάζει με αψίδα θριαμβευτική. Ζωγραφισμένο βιαστικά και με το χέρι το άλλο που δεν την βολεύει, κατάφερε μια έκφραση στο πρόσωπό της που μοιάζει με έκπληξη ηλιθίου, της απαντώ με ένα κούνημα το κεφαλιού και γυρίζω στα χαρτιά μου, μα εκείνη επιμένει και με ξαναρωτά: «Βγούisque; Φγουίδι;» και μου δείχνει το φρύδι της κι εγώ προσπαθώ να μη φέρνω στο μυαλό μου φγουί γλασέ, και σε κάθε φγουί της φαντάζομαι λιβάδια σπαρμένα με βατράχια κι εγώ να περπατώ ανάμεσά τους, πατώντας πάνω στα βατράχια που κάνουν «φγουίξ, φγουίξ, φγουίξ».

Προσπαθώ, προσπαθώ να παραμείνω ήρεμος. Όταν εκείνη liaζότανε στο Σηκουάνα εμείς οι υπόλοιποι ιδρώναμε κι ανάμεσα στους κώ... Προσπαθώ, είπα. Προσπαθώ να είμαι κόσμιος και χώνω τη μύτη μου ακόμα βαθύτερα στο χαρτομάνι.

«Έλα, έλα να σου πω το όνειγγο. Το ήξεγγο πως είναι σημαδιακό!» την ακούω να λέει τρία γραφεία παρακεί, κι είναι η Νικολέτα, η καημένη η Νικολέτα η γλυκομίλητη, η στρογγυλοπρόσωπη ξανθούλα με τα γυαλάκια, η πάντα ευγενική και καλόβολη Νικολέτα, που με κοιτάει με την αγωνία στα μικροσκοπικά της μάτια και δεν μπορώ να τη βοηθήσω, σηκώνω το τηλέφωνο και κάνω ότι μιλάω, κι αφήνω τη Νικολέτα να ακούει τα φγουί-φγουί της προϊσταμένης και προσπαθώ να μη σκέφτομαι μπασκεμπολίστες να χοροπηδούν με τζούφιεσ αερόσολεσ που σε κάθε βήμα κάνουν φγουί, φγουί, φγουί.

Τηλέφωνα χτυπούν από δω, η προϊσταμένη και το φγουίδι της από κει, κάποιος τσακώνεται στο διάδρομο, κομπρεσέρ τρυπούν το δρόμο από κάτω, στο βάθος ένα μεγάφωνο καλεί τον κόσμο στην απογευματινή προεκλογική ομιλία, προσπαθώ να αποφασίσω αν απόψε θα φάω ένα πιάτο ξαναζεσταμένα γιουβαρλάκια από την περασμένη βδομάδα στην τρύπα του Θανασάκη ή αν θα τηγανίσω δυο αυγά.

«Τι θα κάνεις αργότερα;» με ρωτάει η Νικολέτα και αμέσως προσπαθώ να μην αφήσω τα χέρια μου να σιάξουν τη γραβάτα μου, προσπαθώ να θυμηθώ

ότι πράγματι την έχω ισιώσει από το πρωί, «Ζιωγουσέ», η προϊσταμένη, «μην απασχολείς τη δεσποινίδα Καγουαπάνου σιλεβουπελέ», θέλω να τη σκοτώσω, «Ζιωγουσέ, κεσκεσέ; Σελεταμπλό!»

Θεέ μου θέλω να τη σκοτώσω, να την πατήσω σα βατράχι και να ακούσω τα σωθικά της να κάνουν φγουνίξ, ενώ με ένα μολύβι θα της τραβάω το φρύδι το αριστερό το αψιδωμένο μέχρι να φτάσει στο πίσω μέρος του κρανίου της, όμως προσπαθώ και παραμένω ήρεμος παρόλα αυτά.

«Λέω να πάω για φαγητό, θέλεις να έγουθис;» ■

Ο Μεσημεράς

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΣΙΤΣΙΡΙΔΑΚΗ

Κάποιες φορές, ένα πέπλο μυστηρίου καλύπτει γεγονότα της ζωής μας, μπερδεύοντας το πραγματικό με το φανταστικό. Δε μπορώ να σου πω με σιγουριά σε ποια σφαίρα κινείται η ιστορία μου, μπορώ όμως να σε βεβαιώσω ότι όσα θα αφηγηθώ είναι η αλήθεια όσων βίωσα. Μόνο συγχώρεσε μου σε παρακαλώ τα δάκρυα. Ξέρω... Οι άντρες δε κλαίνε, αλλά το έχω πραγματικά ανάγκη.

Η Μαίρη κι εγώ ήμασταν οχτώ χρόνια παντρεμένοι και πάνω στα τρία αποκτήσαμε τη Ρένα μας.

Ήμασταν ένα συνηθισμένο ζευγάρι με λίγο πιο φιλελεύθερες απόψεις. Δε πιστεύαμε σε Θεούς και δαίμονες. Δεν ήμασταν άθεοι. Ποτέ δε μας άρεσε οποιαδήποτε ταμπέλα. Απλά δε μας ενδιέφερε το αν υπάρχει κάποιος εκεί πάνω ή όχι. Πιστεύαμε απόλυτα στη δύναμη της θέλησης μας και στη προσπάθεια από μέρους μας, ώστε να επιτευχθεί κάθε μας στόχος. Γι' αυτό και δε βαφτίσαμε τη Ρένα μας. Προτιμήσαμε να της επιτρέψουμε να επιλέξει η ίδια, όταν θα έφτανε στη κατάλληλη ηλικία, που θα ήθελε να πιστεύει.

Βέβαια δεν είχα πάντα τόσο ώριμη αντιμετώπιση του θέματος. Δεν έβρισκα λόγο να σέβομαι τα πιστεύω των άλλων, εφόσον τα θεωρούσα ψευτιές και ηλιθιότητες. Έτσι σε νεαρή ηλικία, όπου είχα μια διαμάχη με τους δικούς μου λόγω της διαφορετικότητας των πιστεύω μου, έφυγα όλο νεύρα από το σπίτι και κατευθύνθηκα στο ξωκλήσι του χωριού μας, στο οποίο και ξέσπασα. Κατέστρεψα εικόνες και άρπαξα τα λεφτά από το παγκάρι. Κανείς πέραν των δικών μου δεν υποπτεύθηκε ποτέ εμένα. Νόμιζαν ότι ήταν λεηλασία αλλόθρησκων, περαστικών από το χωριό. Δεν ήταν η πρώτη φορά που συνέβαινε κάτι τέτοιο έτσι κι αλλιώς. Κι οι δικοί μου όμως δε παραδέχτηκαν ποτέ ότι υποπτεύονταν εμένα. Επίσης, έκτοτε, δε μου έθιξαν ποτέ ξανά το θέμα της θρησκείας.

Όπως καταλαβαίνεις λοιπόν, και με τη Μαίρη μου θεωρούσαμε τον γάμο μη απαραίτητο. Ένα μεγάλο πανηγύρι όπου κάποιοι βγάζουν λεφτά, κάποιοι καμαρώνουν σαν γύφτικα σκερπάνια και κάποιοι άλλοι διασκεδάζουν τη φτωχή ζωούλα τους, φτύνοντας χολή για τις ζωές των παρευρισκόμενων συγγενών, που πήγαν καλύτερα από τις δικές τους. Αμφιβάλλω, αν ένας από όλους αυτούς τους “χριστιανούς”, παρακολουθεί τη λειτουργία του μυστηρίου.

Παρόλα αυτά, το κάναμε για το χατήρι των γονιών μας. Μας είχαν βοηθήσει πολύ στα πάντα και θεωρήσαμε σωστό να κάνουμε αυτό που θα έδινε χαρά σε εκείνους, αφού για εμάς, είτε έτσι είτε αλλιώς, δεν είχε καμία διαφορά. Ο γάμος έγινε στην εκκλησία που είχα λεηλατήσει. Είχα ένα αίσθημα ασφυξίας αλλά δε καταλάβαινα αν με εκδικούταν η εκκλησία ή αν το νιώθω επειδή κάνω κάτι το οποίο δε πιστεύω.

Τέλος πάντων, μη μακρηγορώ. Όλα πήγαν καλά κι η κορούλα μας ήρθε τρία χρόνια μετά.

Συγγνώμη που πλατειάζω, αλλά προσπαθώ να βρω μία λογική εξήγηση για όλα αυτά και συνδέω ίσως ιστορίες ξένες μεταξύ τους. Ίσως και όχι. Εσύ θα το κρίνεις αυτό. Εγώ οφείλω να σου τα πω, όπως ακριβώς τα σκέφτομαι.

Ο μόνος που εργαζόταν, λοιπόν, στο σπίτι ήμουν εγώ. Η Μαίρη μεγάλωνε τη Ρένα μας. Τα λεφτά ήταν λίγα, οπότε κάποιες φορές αναγκάζομαι να κάνω υπερωρίες για να τα βγάλουμε πέρα. Βέβαια αυτό είχε ως αποτέλεσμα να γυρνάω πολλές φορές αργά και πτώμα, οπότε η Μαίρη ουσιαστικά μεγάλωνε το παιδί ολομόναχη. Το μεσημέρι αν κατάφερνε να το κοιμίσει, ήταν η μόνη

ώρα που είχε ελεύθερη να ξεκουραστεί λιγάκι. Η Ρένα μας όμως δε της έκανε εύκολα τη χάρη. Έτσι η Μαίρη ανέσυρε τη ξεχασμένη αλλά κλασική απειλή του

“ Μεσημερά ” και τη χρησιμοποιούσε για να εκφοβίσει τη μικρή και να την αναγκάσει να κοιμηθεί. Δε με έβρισκε σύμφωνο αλλά τη καταλάβαινα. Λίγες μέρες πριν το κακό όμως, μαλώσαμε άσχημα γι’ αυτό το θέμα, καθώς όταν γύρισα σπίτι από τη δουλειά, η μικρή έπεσε τρέχοντας στην αγκαλιά μου, κλαίγοντας με λυγμούς. Μου είπε ότι όταν ξάπλωσε είδε τον Μεσημερά έξω από τη μπαλκονόπορτα της. Της εξήγησα ότι προφανώς ήταν η ιδέα της αλλά αυτό δε τη καθησύχασε.

“ Τον είδα σου λέω μπαμπά. ήταν ένας ψηλός, κακός κύριος, παππούς, με μπαστούνι στο χέρι κι έναν μεγάλο σάκο στη πλάτη. Σαν του άι Βασίλη. Σταμάτησε στο παράθυρο μου να ακούσει αν κοιμάμαι. Έβαλε τη παλάμη του και το αυτί του στο τζάμι μου, μπαμπά. Όταν κατάλαβε ότι δε κοιμάμαι με κοίταξε στα μάτια και χαμογέλασε. Αλλά εγώ τρόμαξα και κουκουλώθηκα γιατί το χαμόγελο του ήταν κακό και τα δόντια του μαύρα και κίτρινα και τρομακτικά. Πως με είδε πίσω από τη κουρτίνα μπαμπά; Θα με πάρει μακριά σας; Δε θέλω να φύγω μπαμπά ” Αυτά ήταν όσα μου περιέγραψε με γουρλωμένα ματάκια.

Ρώτησα τη Μαίρη τι της είχε πει για τον Μεσημερά . Μου είπε ότι δεν της είχε περιγράψει τίποτα τέτοιο και ότι ίσως να το είχε δει στη τηλεόραση ή σε κάποιον εφιάλτη της. Τρεις ημέρες μετά το παιδί μας εξαφανίστηκε .

Η Μαίρη την είχε βάλει για ύπνο το μεσημέρι και είχε ξαπλώσει κι η ίδια να ξεκουραστεί. Όταν ξύπνησε ,δε ήταν πουθενά. Πήρα άδεια από τη δουλειά, τη ψάχναμε εντατικά δύο εβδομάδες, αλλά δε βρήκαμε κανένα ίχνος της. Έπρεπε να επιστρέψω στη δουλειά, οπότε αφήσαμε τις έρευνες μόνο στην αστυνομία. Της Μαιρούλας μου η καρδιά δεν άντεξε. Έπαθε κατάθλιψη. Ένωθε ενοχές για το παιδί κι όσο γινόταν πιο αισθητή η απώλεια του μωρού μας, τόσο κομματιαζόταν κι η ψυχική σταθερότητα της ίδιας. Κι εγώ δηλαδή, αν δε προσπαθούσα να είμαι δυνατός και για τους δυο μας κι αν δεν είχα τη δουλειά, πιστεύω θα είχα αντιδράσει το ίδιο.

Πέντε Οκτωβρίου και ώρα δύο το μεσημέρι, από ότι είπε ο ιατροδικαστής, αυτοκτόνησε. Τη βρήκα όταν γύρισα από τη δουλειά, στο κρεβάτι του παιδιού μας, το οποίο κι είχε ποτίσει από το αίμα της. Είχε κόψει τις φλέβες

της. Πάνω στο φόρεμα της υπήρχε ένας κίτρινος φάκελος με μια μπούκλα από τα μαλλιά της Ρένας μας κι ένα ρολόι κολλημένο στις δύο το μεσημέρι. Η αστυνομία αργότερα, σύμφωνα με τα ευρήματα, αποφάνθηκε ότι ίσως η Μαίρη είχε εξαφανίσει το παιδί μας και αυτοκτόνησε από τύψεις, αφήνοντας πίσω το φάκελο ως ομολογία. Εγώ όμως δε το πιστεύω.

Όταν τη βρήκα έτρεξα να καλέσω ασθενοφόρο αν και γνώριζα ότι είναι ήδη νεκρή. Το τηλέφωνο όμως χτύπησε πριν το σηκώσω. Στην άλλη γραμμή ήταν από ένα γραφείο τελετών και με ενημέρωναν ότι η παραγγελία μου για το διπλό φέρετρο ήταν έτοιμη. Είπα πως ποτέ δεν έκανα τέτοια παραγγελία. Απάντησαν ότι έχουν καταγεγραμμένη κλήση, μιας εβδομάδας πριν, στην οποία εγώ ο ίδιος παραγγέλνω ένα διπλό φέρετρο από μασίφ. Ζήτησα να την ακούσω και μου την έστειλαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Αφού κάλεσα αστυνομία και νοσοκομείο, την άκουσα. Η φωνή έμοιαζε όντως εκπληκτικά με τη δική μου. Όταν έφτασε η αστυνομία τους τα είπα όλα αλλά το προσπέρασαν, λέγοντας μου ότι ίσως έχω πάθει κάποιου είδους τραυματικό επεισόδιο ή σοκ. Φτάνοντας στο αστυνομικό τμήμα βρήκαμε όλο το προσωπικό ανάστατο από ένα συμβάν. Είχε βρεθεί ένας σάκος στην είσοδο του. Ο σάκος περιείχε ένα νεκρό, πεντάχρονο κορίτσι με το κορμάκι του στραγγισμένο από αίμα. Ήξερα, πριν μου το επιβεβαιώσουν, ότι επρόκειτο για το παιδί μου.

Η κλήση στο γραφείο τελετών, επιβεβαιώθηκε ότι δεν έγινε από το σπίτι μου, γιατρέ. Δε μπορούσαν όμως να βρουν από που έγινε. Εγώ πάντως, εκείνη την ημέρα ήμουν στη δουλειά. Κι όμως... Η φωνή της ηχογράφησης θα ορκιζόμουν πως ήταν η δική μου.

Χθες το μεσημέρι ξάπλωσα ζαλισμένος από το ποτό και πρέπει να με πήρε ο ύπνος. Ονειρεύτηκα τον Μεσημερά. Ήταν όπως στις περιγραφές της Ρενούλας μου. Ένας γιγάντιος γέρος, ρακένδυτος με ρυτιδιασμένο δέρμα και χαλασμένα δόντια, ο οποίος κρατούσε ένα μπαστούνι στο χέρι κι έναν σάκο στη πλάτη. Μέσα στο σάκο κάτι αναδευόταν... Έστρεψε το βλοσυρό του βλέμμα πάνω μου και χαμογέλασε ειρωνικά. ■

Πρέπει να γίνεις εσύ ήλιος ...

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Πρέπει να γίνεις εσύ ήλιος για να φωτίσεις τους σβησμένους ήλιους των άλλων.

Δεν υπάρχουν ιδέες, υπάρχουν μονάχα άνθρωποι που κουβαλούν τις ιδέες, κι αυτές παίρνουν το μπόι του ανθρώπου που τις κουβαλάει.

Πού να βρω μια ψυχή σαρανταπληγιασμένη κι απροσκύνητη, σαν την ψυχή μου, να της ξομολογηθώ;

Δε ζυγιάζω, δε μετρώ, δε βολεύουμαι! Ακολουθώ το βαθύ μου χτυποκάρδι ...

Να μην αρνιέσαι τη νιότη σου ως τα βαθιά γεράματα, να μάχεσαι σε όλη σου τη ζωή να μετουσιώσεις σε κατάκαρπο δέντρο την εφηβική σου άνθηση, αυτός, θαρρώ, είναι ο δρόμος του ολοκληρωμένου ανθρώπου.

Έχουν να πουν πως άνθρωπος είναι το ζώο που συλλογίζεται το θάνατο. Όχι, σου λέω εγώ. Άνθρωπος είναι το ζώο που συλλογίζεται την αθανασία.

Νιώθω σαν να χτυπάμε τα κεφάλια μας στα σίδερα. Πολλά κεφάλια θα σπάσουν. Μα κάποια στιγμή, θα σπάσουν και τα σίδερα.

Άσφαλτα κατέχει η χωματένια αυτή μήτρα την αξία του κάθε παιδιού της· κι όσο ανώτερη η ψυχή που έπλασε, τόσο και δυσκολότερη της αναθέτει εντολή: να σώσει τον εαυτό του ή τη

ράτσα του ή τον κόσμο· από την πρώτη, τη δεύτερη, την τρίτη εντολή που σου αναθέτει διαβαθμίζεται η ψυχή σου.

Άστρα, πουλιά, σπόροι μέσα στο χώμα, όλα υπακούουν. Και μόνο ο άνθρωπος σηκώνει κεφάλι και θέλει να παραβεί το νόμο και να μετατρέψει την υπακοή σε ελευτερία. Γι' αυτό κι απ' όλα τα πλάσματα του Θεού αυτός μονάχα μπορεί κι αμαρταίνει. Τι θα πει αμαρταίνει; χαλνάει την αρμονία.

Το πρώτο σου χρέος, εχτελώντας τη θητεία σου στη ράτσα, είναι να νιώσεις μέσα σου όλους τους προγόνους. Το δεύτερο, να φωτίσεις την ορμή τους και να συνεχίσεις το έργο τους. Το τρίτο σου χρέος, να παραδώσεις στο γιο τη μεγάλη εντολή να σε ξεπεράσει.

Δε ζυγιάζω, δε μετρώ, δε βολεύομαι! Ακολουθώ το βαθύ μου χτυποκάρδι ...

Δέν διαλέγεις αυτά που πιστεύεις. Αυτά διαλέγουν εσένα.

Πιστεύω στα αναρίθμητα, εφήμερα προσωπεία που πήρε ο Θεός στους αιώνες και ξεκρίνω, πίσω από την άπαυτη ροή του, την απόλυτη ενότητα.

Ποτε μην αναγνωρίσεις τα συνορα τ'ανθρώπου, να σπας τα συνορα! Ν' αρνείσαι ότι θωρουν τα ματια σου!

Να πεθαινεις και να λες:

Θανατος δεν υπάρχει.

Ένας δρόμος, ένας μονάχα οδηγάει στο Θεό, ο ανήφορος.

Αν δε δει ο Θεός χέρι ανθρώπου, δε βάζει μήτε κι αυτός το δικό του.

Σκύβω απάνω στο μερμήγκι, θωρώ μέσα στο γυαλιστερό μαύρο μάτι του το πρόσωπο του Θεού.

Θεός είναι η ακατάλυτη δύναμη που μεταμορφώνει την ύλη σε πνέμα. Κάθε άνθρωπος έχει μέσα του ένα κομμάτι από το θείκο αυτό στρόβιλο και γι' αυτό κατορθώνει να μετουσιώνει το ψωμί και το νερό και το κρέας και να το κάνει στοχασμό και πράξη.

Δεν είναι νερό δροσερό ο Θεός, όχι, δεν είναι νερό δροσερό, να το πιεις, να δροσερέψεις. Είναι φωτιά, και πρέπει να περπατάς απάνω της. Κι όχι μονάχα να περπατάς, παρά, κι αυτό 'ναι το πιο δύσκολο, παρά και να χορεύεις! Σίγουρα, ευτύς ως μπορέσεις να χορέψεις, η φωτιά γίνεται νερό δροσάτο, μα ώσπου να φτάσεις ως εκεί τι αγώνας, τι αγωνία, Θεέ μου!

ποιήματα

Η μελαγχολία των κλαδιών

ΡΩΞΑΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Εκλάμψεις νομισμάτων φίλησαν τις ανεμώνες.
Φίλησαν τον κύκλο των κυπαρισσιών.

Ένα σκυλί συνόδεψε τη σκόνη του φορτηγού.

Στα μαλλιά μου στάζει μελαγχολία κλαδιών
η προ τελευταία ανάσα των φύλλων.

Ανοίγει το νερό της διατήρησης ο κλειδούχος
των χωμάτων
κάνει τα χέρια του χωνί, φωνάζει τα παιδιά.
Στις φούχτες τους εναποθέτει τις ύστατες
φωλιές.

Καλπάζει με τ' άλογό του προς τους γκρεμούς.

Τα Αιώνια

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Πώς χαίρεσαι τ' απλά χοντρά στολίδια
της γης, φτωχή καρδιά μου! Να, τα βόδια
γυρνούν το δειλινό κι αντάμα εισόδια
τελούν αρνιά, βουκόλοι, ορνίθια, γίδια,
ξωμάχοι. Κ' οι κοπέλες προς την ίδια
πηγή πάντα τραβούν κ' οι νύφες ρόδια
σπούν στην αυλή τους, βάσανα και ξόδια
να διώξουνε κ' οι γέροι, αποτρυγίδια
μασσώντας της ζωής, πέφτουν στον Αδη.
Πηδάει καυτός ο Υμέναιος από στόμα
σε στόμα και ρόδα κεντάει στο φάδι
του τίποτα κι ανθεί βαθιά το χώμα
σα νιόνυφης κορμί. Μην κλαίς, καρδιά μου,
τη λαμπάδα ψηλά κράτα του γάμου!

Πικρές επιθυμίες

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΟΥΖΕΒΙΡΗΣ

Βούτηξα στα μάτια σου,
Στα κρυστάλλινα δάκρυα σου,
Και ήπια απ' την καρδιά σου,
Μεθυστικό κρασί.

Μα τότε ζαλίστηκα, κοιμήθηκα
Κι έχασα την ομορφιά σου,
Βγήκα απ' τα όνειρά σου
Και έπεσα στην Γη.

Μα εσύ όλο κι ανέβαινες,
Και όπως πάντα μου'λεγες,
Αστέρι πήγες κι έγινες,
Και εγώ έμεινα παιδί.

Να γυρίσεις άλλο δεν περιμένω,
Μα τις νύχτες κοιτάζω τον ουρανό,
Σαν έμπνευση να βρω γυρεύω.

Η Αμυγδαλιά

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Κι αν όλοι τρέμουν σκάβοι μεσ' στα χιόνια,
λεύτερη εγώ μεσ' στ' όνειρό μου κραίνω
τη γνώμη μου άφοβα και με άνθια ραίνω
το χώμα μου και νοιώθω χελιδόνια
να μου σπαθίζουν την καρδιά κι αηδόνια
να μου βαράν τη μέση. Απ' το σκασμένο
φλούδι μου θριαμβικό χυμάει, ζεμένο
σε γέρανους, περδίκια, σπουργιτόνια
το ψίκι της κλεμένης Πριγκιπέσας.
Να, τους ανθούς μου ασώτεψα να διώξω
το φόβο από τις άνανθες κορφές σας,
ώ Φρόνιμοι, τανυώντας τ' άγιο τόξο
της τρέλας. Τί αν μαδώ χλωμή στ' αγιάζι;
Φέρνω το Μήνυμα και δε με νοιάζει!

Αναμνήσεις

ΜΑΝΟΣ ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΑΚΗΣ

Χρόνια κλεμμένα
Απ'το μεγάλο δισάκι
Σας κρατώ, τώρα δα
σαν κλεπταποδόχος
Σας στριμώνω στις χούφτες μου
τις στενάχωρες
που άρχισαν να μικραίνουν
που όλο χάνουν
τα νοτισμένα τους κρατήματα
που τους γλιστρούν

...και λείπουν.

Ιδρωμένα χέρια
Που φτιαγμένα να στιβάζετε
Τις ιδρωμένες μνήμες που κρατάτε
Πείτε μου...
τις ακριβές σας ιστορίες,
Τώρα που μείναμε μονάχοι
Που κανείς δεν είναι έξω απ' την πόρτα.
Ακόμη...

Δεν Ξέρω

ΝΙΚΟΣ ΛΑΪΟΣ

Δεν ξέρω
πως θα αντέξω,
πάντα στο κρύο,
πάντα πεινασμένος,
σαν ζητιάνος περιμένω
για φαγητό κάθε ημέρα.

Ο αέρας φυσάει
τα κόκκαλα παγώνουν
τα δέντρα άγρια, πράσινα
έξω από τα εγκαταλελειμμένα κτίρια
οι πλατείες γεμάτες σκουπίδια.

Κοιτάω έξω από το
σπασμένο παράθυρο
και τα σκέφτομαι όλα,
πως Εχουμε πέσει έτσι.
Καλά έλεγε ο πατέρας μου τότε,
καλύτερα να ήμουν τσοπάνος
πίσω στο χωριό,
στα αγρία βουνά
μας.

Τι ήθελα τότε;
εάν όνειρο,
μια χίμαιρα,
μια ουτοπία,

μια Ευρώπη
που δεν
υπήρξε.

Άνοιξα το μικρό ράδιο
και έπαιζε ένα τραγούδι
του Καζαντζίδη για την ξενιτιά,
κοίταξα τους τοίχους
με την ξεφλουδισμένη μπογιά,
την σκόνη στο πάτωμα
και τα αδειανά δωμάτια
που ήταν κάποτε γεμάτα
χαρούμενες φωνές.

Ήρθε η Κυριακή μου,
κουβαριασμένος στην γωνιά
με το παλιό παλτό μου
κρατώντας ένα κομμάτι
μπαγιάτικο ψωμί,
περίμενα η
εκκλησιά να
ανοίξει.

Δεν ξέρω
πως θα αντέξω,
πάντα στο κρύο,
πάντα πεινασμένος,
σαν ζητιάνος περιμένω
για φαγητό κάθε ημέρα.

Μόνο η ελπίδα
μου έχει μήνη,
μόνο αυτό,
αλλά δεν
ξέρω γιατί,
δεν ξέρω.

Και να 'χαμε

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ

Και να 'χαμε λέει, να 'χαμε
Μόνο μια στάλα χρώμα
Να βλέπαμε τις εποχές Του χρόνου να περνούνε.

Και να 'τανε λέει, να 'τανε
Η ζωή γεμάτη χρώμα
Τις λύπες μας και τις χαρές Τις θύμησες να ξεχωρούμε.

Αχ να 'τανε λέει, να 'τανε
Πιο χαμηλά ο Θεός στον κόσμο
Να 'βλεπε λέει όσα θα 'ρθουν Τον πόνο να μαλακώνει.

Και να 'χαμε λέει, να 'χαμε
Μία αγκαλιά γεμάτη, τόση
Όλο τον κόσμο να χωρά Το δάκρυ να στεγνώνει.

Αχ, πού να 'σαι πια, πού χάθηκες?
Ρωτώ τον ουρανό πού να 'σαι
Που μου 'φυγες και γκρίζεψα Κι η γης δε με χωράει.

Αχ και να σ' είχα πάλι εδώ
Να σ' έβλεπα μονάχα
Να 'ταν το χρώμα μες τα μάτια μου Κι η ζωή ας προσπερνάει.

apopseis.gr

<http://www.apopseis.gr/>

Όλα τα βιβλία
είναι εκδόσεις apopseis.gr
Και όλα διατίθενται ΔΩΡΕΑΝ

Θραύσματα πόλης (χωρίς επεξεργασία)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ

Σημεία της πόλης , κι όχι μόνο,
όπου φωλιάζει το παράλογο, το αυθόρμητο και το ανθρώπινο

Συντήρηση του μνημείου των μελών της ΠΕΑΝ
στον πεζόδρομο της Γλάδστωνος (κέντρο Αθήνας)

*Η κυρία μπορεί να καμουφλάρεται ενώ ταυτόχρονα
διακοσμεί τον όλο χώρο (Κουκάκι)*

*Ένα απρόσμενο αλλά ταιριαστό ζευγάρι. Δεν στήθηκε επίτηδες.
Απλά μία η σακούλα που σκίστηκε. Μία η βροχή. Έτοιμο.
(Άγιος Νείλος - Πειραιάς)*

*Ένα από τα πιο σουρεαλιστικά μπαλκόνια.
Αν και η σκάλα δεν πάει πίσω. (Πειραιάς)*

Και μία γόπα. Τι το ιδιαίτερο μπορεί να έχει; Καταρχήν είναι ολόκληρη. Που σημαίνει ότι ο άνθρωπος αυτός δεν πρόλαβε να την ευχαριστηθεί. Ένας καπνιστής (κι αυτό το γνωρίζω ως πρώην καπνιστής) δεν αφήνει έτσι εύκολα μία ολόκληρη γόπα. Και βρίσκω ολοένα και περισσότερες ολόκληρες γόπες πεταμένες στους δρόμους. Δίπλα σε στάσεις περισσότερο αλλά και όχι μόνο. Ο χρόνος πιέζει ολοένα και περισσότερο. Και γεμίζει ο δρόμος πεταμένες στιγμές.

Πολιτική ταυτοποίηση και ταυτότητα

Αυτές τις μέρες, η Tate παρουσιάζει μια σειρά δημιουργίες διαφόρων καλλιτεχνών εμπνευσμένων απο την κρίση ταυτότητας που δημιουργεί η σύγκρουση της πολιτικής με την τέχνη.

Οι πεινασμένοι και η φροϊλάϊν Αιλινήδα

ΕΙΡΗΝΗ ΠΡΟΪΚΑΚΗ

Πριν λίγο καιρό κυκλοφόρησε στο διαδίκτυο ένα βίντεο της Μαίρης Συνατσάκη με τίτλο «Είμαι gay. Είμαι Αλβανίδα. Είμαι πρόσφυγας», με σκοπό να ευαισθητοποιήσει τον κόσμο για αυτά τα θέματα και ...ίσως και για να προβληθεί και η ίδια και πραγματικά δεν με ενδιαφέρει αν το έκανε και γι' αυτό. Μερικά πράγματα θα έπρεπε να είναι αυτονόητα αφού δεν ζούμε πλέον στο Μεσαίωνα, αλλά αφού δεν είναι, καλό είναι να βγαίνουν κάποιοι να τα λένε ξανά και ξανά.

Είπα ότι δεν ζούμε στο Μεσαίωνα αλλά βλέποντας τα σχόλια κάτω από το συγκεκριμένο βίντεο στο YouTube με έπιασε μια ανατριχίλα. Πόσο μίσος υπάρχει εκεί έξω. Μίσος για όλους και μια διάθεση να χωρίσουμε τους ανθρώπους σε ομάδες. Εμείς εναντίον των άλλων. Οι «άλλοι» είτε είναι gay, είτε ανήκουν σε άλλη θρησκεία, είτε είναι Έλληνες που δεν πιστεύουν τα ίδια με μας, είναι κακοί, είναι τέρατα ,είναι ανώμαλοι, μας απειλούν και τους μισούμε.

Μετά το ντόρο που έγινε με αυτό το βίντεο και τις συζητήσεις που ακολούθησαν (γιατί το ανέβασε, έχει δικαίωμα να μιλάει για τέτοια θέματα, ποια είναι αυτή, μπράβο, ψόφος κτλ.), ήρθε και η απάντηση από την κόρη του wannabe Führer Μιχαολιάκου, που αποφάσισε να στρωθεί μπροστά σε μια βιβλιοθήκη (για να δώσει κύρος στα λόγια της;) και να μας ανακοινώσει ότι δεν γουστάρει

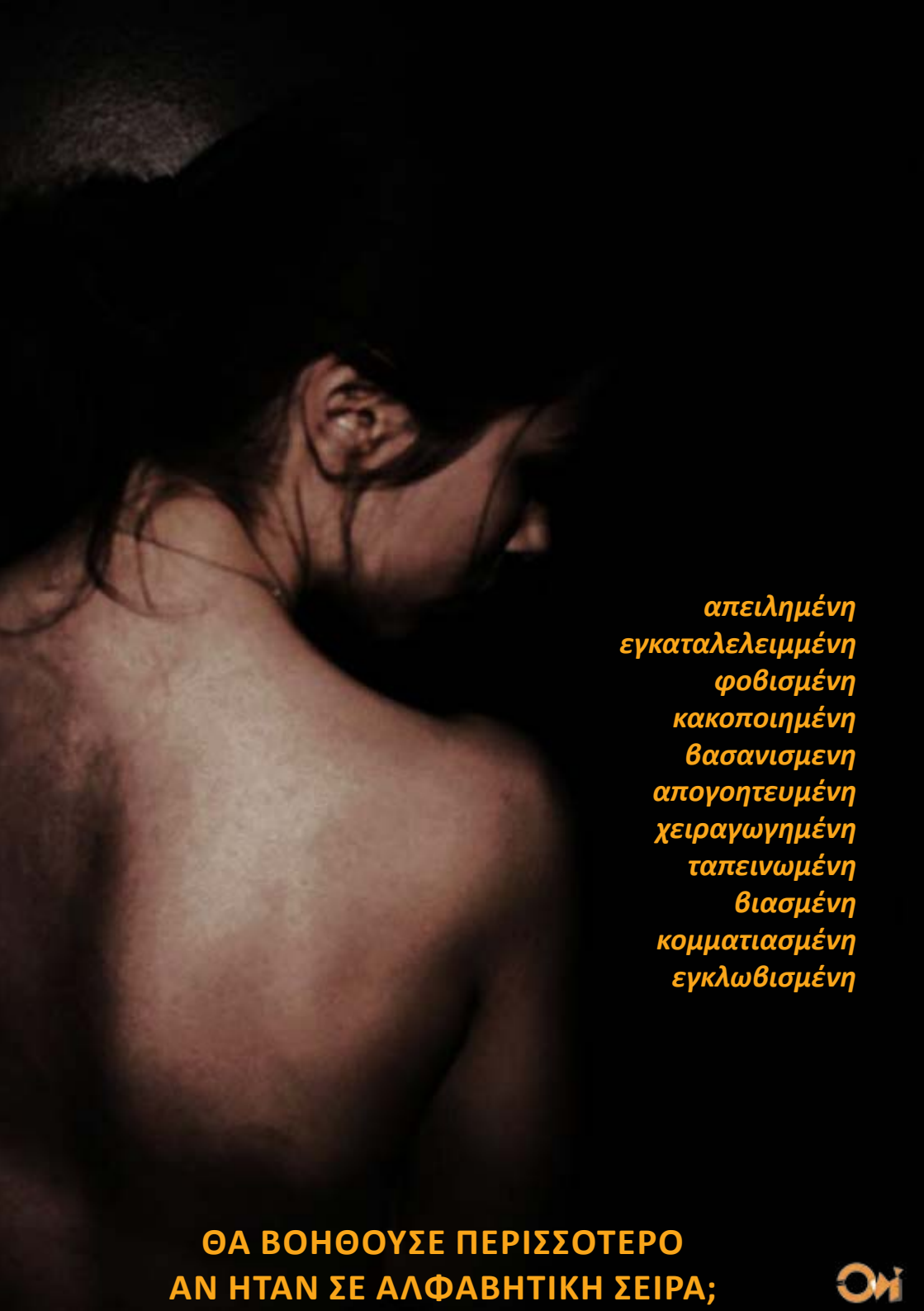
τους υποκριτές, τους πρόσφυγες, τους μουσουλμάνους, όποιον δεν συμφωνεί μαζί της, να μας πει ότι είναι straight, είναι Αιλινήδα, είναι Ναζί και θέλει όλοι όσοι διαφωνούμε μαζί της να ψοφήσουμε. Εντάξει τα δυο τελευταία δεν τα είπε ,αλλά τα ευκόλως εννοούμενα παραλείπονται μας έμαθαν στο σχολείο.

Δεν ήθελα να το δω αυτό το βίντεο. Δεν είχα κανένα σκοπό να ασχοληθώ με το τι έχει να πει αυτό το άτομο που το μόνο που έχει μάθει είναι να μισεί. Τρεις μέρες τώρα εμφανίζεται συνεχώς μπροστά μου στο fb ενώ δεν ακολουθώ ούτε σάιτ ούτε άτομα με χρυσαιγίτικες τάσεις. Κι όμως αναπαράγεται συνεχώς από όσους διαφωνούν κι από όσους χλευάζουν την νοοτροπία της και αυτά που λέει. Και αυτή ακριβώς είναι και η παγίδα γιατί αν αναπαραγόταν μόνο από αυτούς που έχουν τα ίδια πιστεύω με την φροϊλαϊν Χίτλερ, το βίντεο θα έμενε προς εσωτερική κατανάλωση μεταξύ τους ενώ τώρα έγινε viral, τα views αυξάνονται και οι περισσότεροι στο τέλος καταλήγουμε να το δούμε. Τσάμπα διαφήμιση και αυτοί τρίβουν τα χέρια τους.

Κάποιοι τσιμπάνε και με τα δακρύβρεχτα σχόλια για τους Έλληνες που πεινάνε και αυτοκτονούν και λένε «ναι, αλλά έχει και ένα δίκιο». Όχι δεν έχει κανένα δίκιο και οι Ναζί δεν έχουν ποτέ δίκιο και ντροπή τους που εκμεταλλεύονται τον πόνο των ανθρώπων για να προωθήσουν το μίσος. Μίσος! Μόνο αυτό ξέρουν και αυτό καταλαβαίνουν. Αν σήμερα καταφέρουν να χωρίσουν τους πεινασμένους σε Έλληνες που αξίζουν ένα πιάτο φαγητό στο συσσίτιο, που μας τόνισε η κυρία αυτή ότι πήρε μέρος, και σε πρόσφυγες που δεν αξίζουν τίποτα και πρέπει να πνιγούν ή να ψοφήσουν από το κρύο, αύριο θα χωρίσουν τους Έλληνες σε καλούς (που συμφωνούν μαζί τους άρα αξίζουν) και κακούς (ανθέλληνες, ψόφος), όπως προσπαθούν να κάνουν ήδη.

Δεν υπάρχουν Έλληνες πεινασμένοι και ξένοι πεινασμένοι. Υπάρχουν ΑΝΘΡΩΠΟΙ πεινασμένοι και η πείνα δεν κάνει διακρίσεις, είναι ίδια για όλους. Μην τους διαφημίζετε, μην τους δίνετε βήμα για να σπέρνουν μίσος και διχόνοια. Δεν είναι ούτε για γέλια. Είναι τρομακτικό πόσοι άνθρωποι μπορούν να πιστέψουν τις αηδίες τους (εδώ βρέθηκαν άνθρωποι να πιστέψουν το Σώρρα που θα μας σώσει με τα καύσιμα του Απόλλωνα).

Η ιστορία δεν μας δίδαξε τίποτα τελικά. ■

απειλημένη
εγκαταλελειμμένη
φοβισμένη
κακοποιημένη
βασανισμένη
απογοητευμένη
χειραγωγήμένη
ταπεινωμένη
βιασμένη
κομματιασμένη
εγκλωβισμένη

ΘΑ ΒΟΗΘΟΥΣΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ
ΑΝ ΗΤΑΝ ΣΕ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ;

Η γενιά W

AKLI HADID

Τα παιδιά της γενιάς Υ έχουν κάθε χρόνο κι ένα καινούργιο τηλέφωνο. Κακά παιδιά. Εμείς, οι γονείς τους, παίρναμε καινούργιο φορητό κασετόφωνο (ή φορητό Cd player αργότερα) κάθε χρόνο και οι δικοί μας γονείς έλεγαν πως ήμαστε κακά παιδιά. Η νέα γενιά έχει αποκτήσει από πολύ νωρίς μεγάλη οικειότητα με την πορνογραφία. Στα δικά μας χρόνια, δεν υπήρχαν όλες αυτές οι ιστοσελίδες. Όμως όλοι μας είχαμε ένα φίλο που θα είχε ένα μεγαλύτερο αδερφό ή ξάδερφο, με ένα ράφι γεμάτο πορνογραφικό υλικό, και που αν τα πηγαίναμε καλά μαζί του θα μας δάνειζε (ή και θα μας χάριζε καλύτερα) κάτι από όλα.

Η νέα γενιά παιδιών δε χορταίνει τα βιντεοπαιχνίδια. Εμείς στην εποχή μας, είχαμε τα ηλεκτρονικά. Έριχνες ένα κέρμα μέσα κι έπαιζες το αγαπημένο σου παιχνίδι, πολλοί από μας τρέχαμε αμέσως μετά το σχολείο σε κείνα τα παλιά στέκια. Υπήρχαν όλα τα είδη παιχνιδιών. Για τα παιδιά σήμερα, νεανικά ινδάλματα είναι ο Justin Bieber και η Beyonce, για μας τότε ήταν η Diana Ross, Cool & The Gang, ή συγκροτήματα, όπως οι Nirvana, Metallica, Nickelback, ακόμα και οι Spice Girls, ή όποιος τέλος πάντων βρισκόταν στο τοπ των τσαρτς τα σχολικά μας χρόνια.

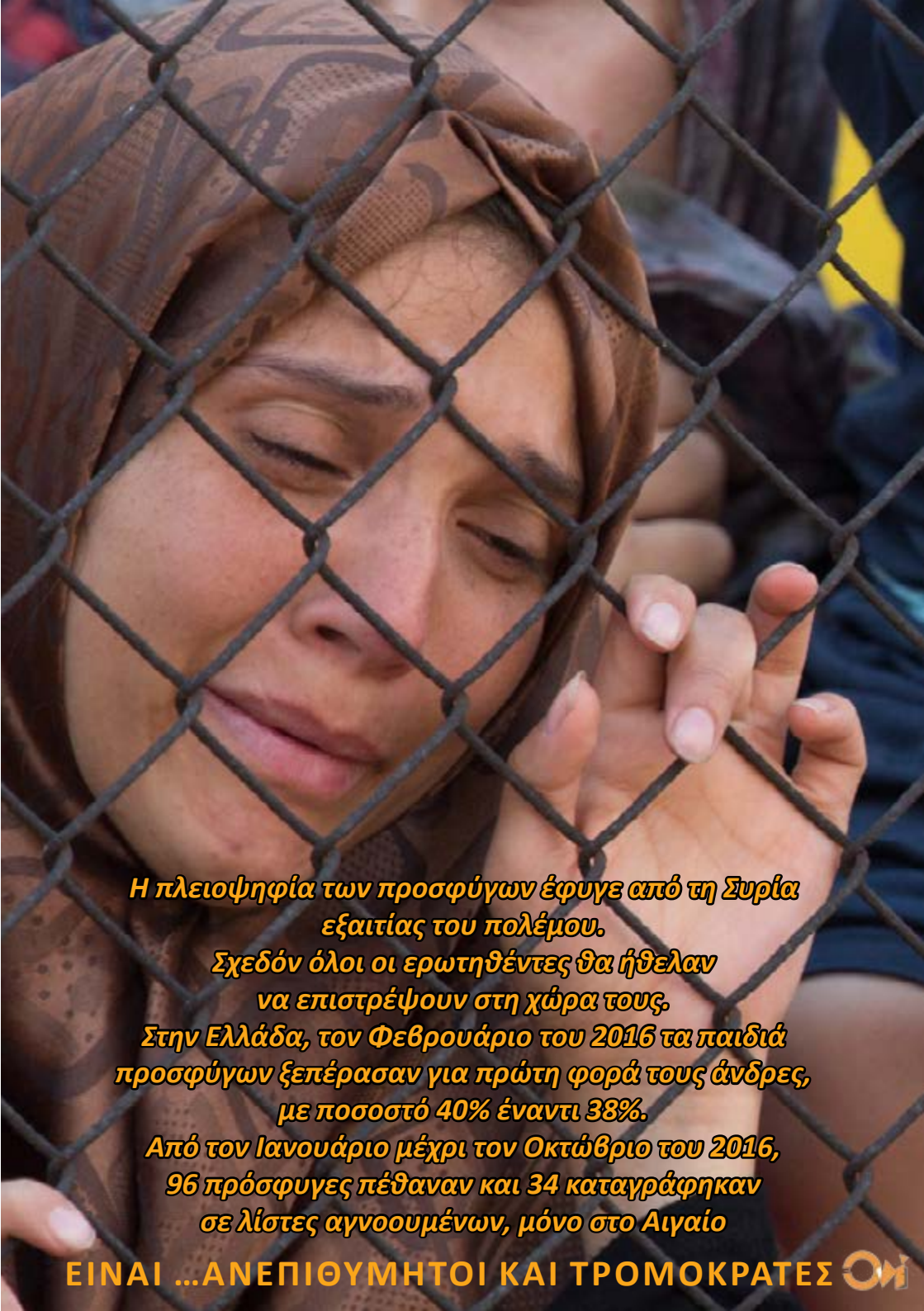
Τα παιδιά σήμερα έχουν προβλήματα συγκέντρωσης. Κάθε σοβαρός ψυχολόγος θα σας πει ότι το εύρος της προσοχής αυξάνεται με τα χρόνια. Τα παιδιά στην προεφηβική ηλικία έχουν πολύ μικρές απώλειες προσοχής, οι έφηβοι μικρότερες, ενώ οι ενήλικες καθόλου. Τα παιδιά σήμερα δεν διαβάζουν. Αλίμονο σε μας που διαβάζαμε δηλαδή, και που το κρατούσαμε κρυφό γιατί μας παίρνανε στο ψιλό και μπορεί να τρώγαμε ακόμα και ξύλο.

Η νέα γενιά θέλει να μεγαλώσει πολύ γρήγορα. Κάθε γενιά έχει τους δικούς της κώδικες σεξουαλικής δραστηριότητας. Στη δική μου εποχή, ήταν τα σκουλαρίκια και τα τατουάζ, στις προηγούμενες γενιές ήταν το τρύπημα των αυτιών. Σήμερα οι νέοι αποκαλύπτουν πολλά. Αλλά και τότε, τα αμάνικα φανελάκια και τα χαμηλοκάβαλα τζιν ήταν κάτι συνηθισμένο.

Είχαμε και τα ναρκωτικά. Είχαμε και τους νταήδες που έλυναν τα προβλήματά τους με μπουνιές ή με μαχαίρια, και πάντα υπήρχε κι ένας ηλίθιος που πίστευε ότι θα το 'παιζε πολύ μάγκας αν ερχόταν στο σχολείο με ένα όπλο. Όταν ήμουν στο γυμνάσιο όλοι μιλούσαν για το LSD, αλλά ευτυχώς το ποδόσφαιρο και η πολιτική για μένα είχαν περισσότερο ενδιαφέρον.

Αυτό που παρατηρώ είναι πως τα 18χρονα έρχονται στο κολλέγιο φέρνοντας τον κόσμο της ψυχαγωγίας μαζί τους, και πριν φτάσουν καν 19 ή 20 ξέρουν ότι οι μάρκες στα ρούχα δεν είναι τίποτα σημαντικό απλά όμορφο, και ο κόσμος του θεάματος δεν είναι και τόσο καλός κόσμος για να μπλέξει κανείς εκεί μέσα. Ξέρουν πως ο ΟΗΕ δεν έχει να κάνει πια με την παγκόσμια ειρήνη αλλά με τον καλό μισθό (και τις άθλιες συνθήκες εργασίας). Η μόδα σήμερα δεν είναι να αγοράζεις συνέχεια καινούργια ρούχα, αλλά να μπορείς να κάνεις τη δουλειά που σου αρέσει και να αμείβεσαι καλά. Τα παιδιά σήμερα ξέρουν πως ο αθλητισμός είναι για προσωπική ευχαρίστηση και χαλάρωση κι όχι επαγγελματική σταδιοδρομία.

Εγώ θα έλεγα να αφήσετε τα σημερινά παιδιά στην ησυχία τους. Κάποτε ήμασταν κι εμείς παιδιά. ■

**Η πλειοψηφία των προσφύγων έφυγε από τη Συρία
εξαιτίας του πολέμου.**

**Σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες θα ήθελαν
να επιστρέψουν στη χώρα τους.**

**Στην Ελλάδα, τον Φεβρουάριο του 2016 τα παιδιά
προσφύγων ξεπέρασαν για πρώτη φορά τους άνδρες,
με ποσοστό 40% έναντι 38%.**

**Από τον Ιανουάριο μέχρι τον Οκτώβριο του 2016,
96 πρόσφυγες πέθαναν και 34 καταγράφηκαν
σε λίστες αγνοουμένων, μόνο στο Αιγαίο**

ΕΙΝΑΙ ...ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΟΙ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΣ

συμμετείχαν

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΑΤΖΗΣ,
ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ,
ΝΙΚΟΣ ΛΑΪΟΣ,
ΜΑΝΟΣ ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΑΚΗΣ,
GORDANA MUDRI,
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΟΥΖΕΒΙΡΗΣ,
ΡΩΞΑΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ,
ANNA ΟΙΣΤΡΟΥ,
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΡΟΥ,
ΕΙΡΗΝΗ ΠΡΟΪΚΑΚΗ,
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΣΙΤΣΙΡΙΔΑΚΗ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ,
ASA BUTCHER,
AKLI HADID,
ΘΑΝΟΣ ΚΑΛΑΜΙΔΑΣ

επιμέλεια

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΡΙΣΗ, ΛΟΥΚΙΑ ΚΟΝΤΟΠΟΔΗ

Ovi Project

ARSOVI
ΤΕΥΧΟΣ 3^ο
ΜΑΡΤΙΟΣ 2017

Ovi Magazine & Ovi Greece Books Publications

© 2017 Ovi Project Publication - All material is copyright of the Ovi magazine & the writers

apopseis Εκδόσεις apopseis.gr

© 2017 Εκδόσεις apopseis.gr - Όλο το υλικό είναι copyright του περιοδικού και της συγγραφέα

Τα βιβλία και τα περιοδικά των εκδόσεων Ovi magazine - Ovi Greece & apopseis.gr
μπορείτε να τα βρείτε **μόνο** στις σελίδες των διαδικτυακών περιοδικών
www.ovimagazine.com & www.apopseis.gr

Όλο το υλικό είναι copyright του Ovi Magazine και των συγγραφέων

Για λεπτομέρειες και πληροφορίες επικοινωνήστε:
info@ovimagazine.com & info@apopseis.gr

Δεν επιτρέπεται η πώληση, ανατύπωση και χρήση του παρόντος απο όποιο μέσο
(ηλεκτρονικό, μηχανικό, εκτύπωση, ραδιοφωνική ή τηλεοπτική αναγνώση)
χωρίς την προηγούμενη άδεια του υπευθυνου της έκδοσης και του συγγραφέα.

Το συγκεκριμένο διατίθεται **δωρεάν**.
Αν σας ζητηθεί οποιοδήποτε χρηματικό ποσό,
παρακαλούμε επικοινωνήστε άμεσα μαζί μας

Θεραπεύστε την άγνοια

Ovi Magazine & Ovi Greece Books Publications

© 2017 Ovi Project Publication - All material is copyright of the Ovi magazine & the writers

apopseis Εκδόσεις **apopseis.gr**

© 2017 Εκδόσεις apopseis.gr - Όλο το υλικό είναι copyright του περιοδικού και της συγγραφέα